

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва

«На правах рукопису»
УДК 338.2

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри
_____ П.В.Круш
(підпис)

“ ___ ” _____ 2018 р.

Магістерська дисертація

зі спеціальності 051 «Економіка»
зі спеціалізації «Економіка підприємства»

на тему: «Управління процесом формування витрат ТОВ "Гірничотранспортна компанія" з метою підвищення рентабельності виробництва»

Виконав: студент 2-го курсу, групи УЕ-з71мп

Пашков Сергій Ігорович _____ (підпис)

Науковий керівник Проф., к.е.н. П. В. Круш _____ (підпис)

Консультант з економіко-математичного
розділу Ст.викл., к.е.н. Кузьмінська Н. Л. _____ (підпис)

Консультант з нормоконтролю Доц., к.е.н. Кривда О. В. _____ (підпис)

Рецензент Проф., д.е.н. Войтко С.В. _____ (підпис)

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Київ – 2018

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут
імені Ігоря Сікорського»

Факультет менеджменту та маркетингу
Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти - другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою

Спеціальність 051 «Економіка»

Спеціалізація «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ П.В. Круш _____
(підпис)

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ
на магістерську дисертацію студенту
Пашкову Сергію Ігоровичу

1. Тема дисертації «Управління процесом формування витрат ТОВ "Гірничотранспортна компанія" з метою підвищення рентабельності виробництва», науковий керівник дисертації Круш П. В., Проф., к.е.н.,

затверджені наказом по університету від «12» 09 2018 р. № 3503-с

2. Строк подання студентом дисертації 03.12.2018 р.

3. Об'єкт дослідження: процес управління витратами

4. Предмет дослідження (Вихідні дані-для магістерської дисертації за освітньо-професійною програмою): сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

5. Перелік завдань, які потрібно розробити: визначити сутність та структура витрат промислового підприємства; надати характеристику управління витратами промислового підприємства; обґрунтувати методику оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства; навести загальну характеристику підприємства; проаналізувати

структуру витрат; провести дослідження особливостей управління формування витрат; здійснити пошук резервів управління витратами; визначити особливості використання резервів в управлінні; оцінити ефективність запропонованих методів на економічну ефективність діяльності.

6. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу: 43 таблиці, 15 рисунків.

7. Орієнтовний перелік публікацій

1. Пашков С. І. Роль і значення ресурсного потенціалу підприємства / Сергій Ігорович Пашков. // Східноукраїнський інститут економіки та управління. – 2018. – С. 68.
2. Пашков С. І. Суть і структура витрат промислового підприємства / Сергій Ігорович Пашков. // Актуальні питання економіки, фінансів та сучасного менеджменту. – 2018. – С. 36–38.
3. Пашков С. І. Сутність та структура витрат промислового підприємства / С. І. Пашков, П. В. Круш. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2018. – №21. – С. 150–159.
4. Пашков С. І. Методика оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства / С. І. Пашков, П. В. Круш. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2018. – №22. –

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з економіко - математичного розділу	К.е.н. Кузьмінська Н.Л., доцент кафедри економіки і підприємництва КПП ім. Ігоря Сікорського		
Нормоконтроль	К.е.н. Кривда О.В., доцент кафедри економіки і підприємництва КПП ім. Ігоря Сікорського		

9. Дата видачі завдання 20.09.2017 р.

№ з/п	Назва етапів виконання магістерської дисертації	Строк виконання етапів магістерської дисертації	Примітка
1.	Затвердження теми науковим керівником	20. 09. 2017 р.	
2.	1-й розділ написання магістерської дисертації	03. 09. 2018 р.	
3.	2-й розділ написання магістерської дисертації	08. 10. 2018 р.	
4.	3-й розділ написання магістерської дисертації	05. 11. 2018 р.	

5.	Попередній захист магістерської дисертації	23. 11. 2018 р.	
6.	Строк подання магістерської дисертації на кафедру ЕіП	03. 12. 2018 р.	
7.	Захист магістерської дисертації	20.12.2018 р.	

Студент

(підпис)

С. І. Пашков

Науковий керівник дисертації

(підпис)

П. В. Круш

Реферат

Магістерська дисертація містить: 134 сторінки, 3 розділи, 43 таблиці, 15 рисунків, додатки, 90 літературних джерел.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні заходів по вдосконаленню управління витратами на підприємстві з метою підвищення його ефективної діяльності.

В роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дозволило вирішити проблемні питання з обраного напрямку дослідження. Методичними засадами дослідження є системний підхід до аналізу економічних явищ і процесів, базові положення сучасної економічної теорії та теорії стратегії підприємства. Дослідження проводилось з використанням наступних методів дослідження: теоретичне узагальнення і порівняння (визначення сутності понять «витрати», «управління витратами»), структурно-логічний аналіз (при дослідженні методів управління витратами); фінансово-економічний аналіз (для дослідження організаційно-економічної діяльності підприємства); графічний (для наочного представлення результатів дослідження).

Об'єкт дослідження: процес управління витратами.

Предмет – сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Ключові слова: виробництво, управління, рентабельність, фінансовий стан, витрати.

Abstract

The purpose of the work is to substantiate measures to improve cost management at the enterprise in order to increase its effective activity.

In this work general scientific and special methods of research were used, which allowed to solve problem questions in the chosen direction of research. The methodological principles of the study are a systematic approach to the analysis of economic phenomena and processes, the basic provisions of modern economic theory and the theory of enterprise strategy. The research was conducted using the following research methods: theoretical generalization and comparison (definition of the essence of the concepts of "cost", "cost management"), structural and logical analysis (in the study of cost management methods); financial and economic analysis (for the study of organizational and economic activity of the enterprise); graphic (for visual presentation of research results).

Object of research: process of cost management

Subject - a set of theoretical, methodological and practical aspects of cost management of LLC "Mining Transport Company"

ЗМІСТ

ВСТУП.....	10
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ	
ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	
1.1. Сутність та структура витрат промислового підприємства.....	14
1.2. Процес управління витратами промислового підприємства	23
1.3. Методика оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства.....	30
Висновки до розділу I	42
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ	
ВИТРАТ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ».....	
2.1. Загальна характеристика та фінансовий стан підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	44
2.2. Структура витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	58
2.3. Оцінка управління формування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	63
2.4. Кореляційно-регресійний аналіз ефективності управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія».....	69
Висновки до розділу II.....	73
РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ	
ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ» .	
3.1. Проблеми ефективної реалізації управління витратами на підприємстві в сучасних умовах та шляхи їх вирішення в ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	76
3.2. Обґрунтування економічної ефективності пропозиції впровадження заходів енергозбереження з метою удосконалення процесу управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія».....	86

3.3. Вплив запропонованих заходів на економічну ефективність реалізації процесу управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія»	100
Висновки до розділу III	103
ВИСНОВКИ.....	106105
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	110
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасних умовах ринку підвищення конкурентоспроможності та ефективної діяльності вітчизняних підприємств змушує до пошуку ефективних методів управління господарською діяльністю. Для забезпечення успішної діяльності підприємств в умовах негативних наслідків фінансово-економічної кризи особливу увагу необхідно приділити розробці та реалізації ефективних методів щодо управління витратами.

Управління витратами є однією з основних складових управління діяльністю підприємств. Суттю управління витратами є те, що ефективне використання ресурсів підприємства неможливе без цілеспрямованого впливу на формування витрат, контролю за їх рівнем та економічного стимулювання їх зниження. Вміння ефективно управляти витратами та отримувати від них максимальний результат є вирішальним чинником стабільності функціонування підприємства в ринкових умовах господарювання. Необхідність дослідження проблеми управління витратами пояснюється рядом факторів: зниження витрат разом зі збільшенням обсягів виробництва є одним із джерел збільшення прибутку; завдяки ефективному управлінню витратами можна досягти високої конкурентоспроможності як продукції, так і підприємства; налагоджена система управління витратами дозволить збільшити кількість інвестицій в діяльність підприємств та ін. Тому питання управління витратами є актуальними для сучасних підприємств.

Оцінка сучасного стану проблеми. Узагальнення наукових праць з питань формування систем управління витратами показали, що дослідженню методичних засад управління витратами присвячено багато робіт зарубіжних і вітчизняних дослідників. Дослідженням теоретичних засад і розробкою методичних підходів до управління витратами займалися як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці як: П. Й. Атамас, М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, Н. М. Бондаренко, Ф. Ф. Бутинець, В. В. Голомб, Т. О. Дзюба, І. Є. Давидович, В. М.

Добровський, О. М. Збиранник, Г. В. Козаченко, Ю. С. Цал-Цалко та інші. Однак сьогодні бракує публікацій з проблеми створення ефективних систем управління витратами, які враховували б специфіку підприємств харчової промисловості і умови їх діяльності.

Теоретичною базою дослідження є сучасні теорії ринкової економіки, наукові концепції, монографії та періодичні публікації українських і зарубіжних учених з питань економіки підприємства.

Інформаційну базу дослідження склали: економічна література і періодичні видання, аналітичні дані з різних напрямків діяльності великого та середнього підприємництва, матеріали органів державної статистики України, законодавчі й нормативні акти України в сфері бухгалтерського обліку, інформація про розвиток підприємства, фінансова та статистична звітність, засоби Інтернету, а також результати досліджень, виконаних автором.

Метою дипломної роботи є обґрунтування заходів по вдосконаленню управління витратами на підприємстві з метою підвищення його ефективної діяльності.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких **завдань**:

- визначити сутність та структура витрат промислового підприємства ;
- надати характеристику управління витратами промислового підприємства;
- обґрунтувати методику оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства;
- навести загальну характеристику підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;
- проаналізувати структуру витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;
- провести дослідження особливостей управління формування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;
- здійснити пошук резервів управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

– визначити особливості використання резервів в управлінні ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

– оцінити ефективність запропонованих методів на економічну ефективність діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Об’єктом дослідження даної роботи є процес управління витратами.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Методи дослідження. В роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, що дозволило вирішити проблемні питання з обраного напрямку дослідження. Методичними засадами дослідження є системний підхід до аналізу економічних явищ і процесів, базові положення сучасної економічної теорії та теорії стратегії підприємства. Дослідження проводилось з використанням наступних методів дослідження: теоретичне узагальнення і порівняння (визначення сутності понять «витрати», «управління витратами»), структурно-логічний аналіз (при дослідженні методів управління витратами); фінансово-економічний аналіз (для дослідження організаційно-економічної діяльності підприємства); графічний (для наочного представлення результатів дослідження).

Наукова новизна отриманих результатів:

– *уточнено:* методичне забезпечення оцінювання системи управління витратами підприємства, що на відміну від існуючого, доповнив системою показників оцінювання ефективності управління витратами через використання матричних підходів до моделювання стану управління витратами; розрахунок таксономічного показника, що дозволяє здійснювати розрахунок міри подібності системи управління витратами підприємства з еталонним станом управління;

– *удосконалено* напрями підвищення ефективності управління витратами шляхом асортиментних змін в напрямку зниження витрат та зростання прибутковості діяльності підприємства; асортиментну політику підприємства

шляхом виведення нерентабельних видів виробництва та пропозицій використання вивільнених ресурсів у виробництві продукції сегменту з неповним товарним наповненням ринку, що дозволить підвищити прибутковість та забезпечить підвищення ефективної діяльності підприємства;

– *дістало подальшого розвитку* тлумачення економічної сутності поняття «управління витратами», шляхом визначення, що це процес формування витрат, а також принципи, методи та прийоми до їх управління, контроль над перевитрачанням, що дозволяє фахівцям підприємств найбільш ефективно обирати систему управління.

Практична значущість. Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці та економічному обґрунтуванні заходів щодо удосконалення управління витратами, а саме вдосконалення асортиментного ряду та збільшення обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції. Основні результати дослідження отримали позитивний відгук провідних фахівців ТОВ «Гірничотранспортна компанія» та прийняті до використання в його практичній діяльності.

Апробація результатів. По темі дисертації опубліковані 2 тези та 2 статті, в яких знайшли відображення теоретичні принципи і результати роботи.

Публікації.

5. Пашков С. І. Роль і значення ресурсного потенціалу підприємства / Сергій Ігорович Пашков. // Східноукраїнський інститут економіки та управління. – 2018. – С. 68.
6. Пашков С. І. Суть і структура витрат промислового підприємства / Сергій Ігорович Пашков. // Актуальні питання економіки, фінансів та сучасного менеджменту. – 2018. – С. 36–38.
7. Пашков С. І. Сутність та структура витрат промислового підприємства / С. І. Пашков, П. В. Круш. // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2018. – №21. – С. 150–159.
8. Пашков С. І. Методика оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства / С. І. Пашков, П. В.

Круш. // Сучасні проблеми економіки і підприємництво. – 2018. – №22. –

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та структура витрат промислового підприємства

Підприємства у процесі свого функціонування мають на меті досягнення максимального ефекту від своєї діяльності, а це неможливо без ефективного управління ним. Тому менеджменту варто приймати рішення на основі даних, що відображають реальний фінансовий стан підприємства. Важливим підґрунтям для ефективного управління є інформація про витрати, доходи, фінансові результати, визнання та класифікація яких має свої особливості. Висока собівартість продукції знижує конкурентоспроможність підприємства і примушує керівників шукати причини й резерви зниження витрат, а роль системи управління витратами при цьому полягає в створенні і забезпеченні найбільш економічного способу виробництва та реалізації продукції. У зв'язку з цим управління витратами стає ключовим чинником у забезпеченні ефективного розвитку підприємства.

Практика господарювання на українських промислових підприємствах указує на те, що витрати сьогодні – суто об'єкт обліку, тоді як ринкові умови вимагають обов'язкового розгляду їх як об'єкта управління. Розглядаючи витрати в цьому аспекті, першочергово необхідно визначити їхні суть, завдання та роль у забезпеченні ефективності виробничо-господарської діяльності промислового підприємства [5, с. 59].

Будь-яка діяльність господарюючого суб'єкта пов'язана з витратами матеріально-речових, трудових та інших ресурсів, цінність яких визначається на ринку. В системі управління підприємством головним об'єктом є процес обліку витрат господарської діяльності в цілому та в розрізі їх видів, цілей, періодів виконання.

Наявність різних точок зору щодо сутності витрат обумовлена різними підходами у поглядах на природу економічного буття взагалі і виробничого процесу зокрема. Можна виділити два основоположних підходи.

Перший базується на розумінні господарського життя з позицій трудової теорії вартості, яка передбачає взаємодію у процесі виробництва трьох основних факторів (робочої сили, предметів праці та засобів праці) з відповідною інтерпретацією поняття вартості, її складових і структури. Даний підхід переважав у розумінні сутності економічного життя у вітчизняній науці та практиці, відповідно відбувався процес формування поглядів на поняття витрат виробництва і в бухгалтерській сфері [14, с. 52].

Другий підхід базується на ресурсному розумінні природи господарства, передбачаючи обмеженість всіх видів ресурсів та альтернативність варіантів їх застосування. Даний підхід передбачає, що місце та роль витрат розглядається та розкривається у прикладному аспекті як складовий елемент ціни, яка формується в ринковій системі на основі зміни попиту та пропозиції [90].

Існують різні теорії трактування сутності витрат діяльності підприємства за своєю економічною сутністю, галузевою ознакою та іншими напрямками, які відображені в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Трактування поняття «витрати» з точки зору економічної теорії

Автор	Визначення витрат
1	2
О. Біла [11, с. 196]	Витрати – це виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції.
М. Грещак [24, с. 37]	Витрати – це обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для досягнення певної мети – це витрати підприємства.
С. Ковтун [42, с. 115]	Витрати – це грошове вираження використання виробничих ресурсів, у результаті якого здійснюється виробництво і реалізація продукції.
Г. Козаченко [45, с. 131]	Витрати – це загальноекономічна категорія, яка характеризує використання різних речовин та сил природи в процесі господарювання.
Є. Овчаренко [57, с. 43]	Витрати підприємства формуються в процесі використання ресурсів при здійсненні певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість.
М. Скрипник [68]	Витрати – це грошова оцінка вартості матеріальних, трудових, фінансових, природних, інформаційних та інших видів ресурсів на виробництво та реалізацію за певний період часу.
Ю. С. Цал-Цалко	Витрати – це спожиті затрати, тобто збільшення зобов'язань чи

[79, с. 205]	зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу (фінансового результату) звітного періоду.
--------------	---

Більшість економістів вважають, що витрати – це обґрунтоване умовами господарської діяльності споживання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Під економічними операційними витратами розуміють суму грошей, яку можна отримати при найвигіднішому з усіх можливих альтернативних варіантів використанні ресурсів. На нашу думку, найбільш сформованим є наступне визначення: витрати операційної діяльності – витрати підприємства, пов'язані з його основною (спрямованою на виробництво або реалізацію продукції, товарів, робіт, послуг, що є головною метою створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу) діяльністю, а також операціями, які її забезпечують або спричинені цією діяльністю [77, с. 183].

На нашу думку, зазначені вище підходи лише частково відображають сутність поняття «витрати»: відсутність єдиного підходу до визначення витрат, з одного боку, передбачає їх різне трактування суб'єктами господарювання, а з іншого боку дозволяє оцінити понесені витрати в залежності від місця їх виникнення, ролі чи ефективності на підприємстві.

Класифікація витрат є дуже важливою для розуміння того, як ними управляти. Класифікація витрат – це поділ їх на класи на основі певних загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. Причому, чим більше виділено ознак класифікації, тим вищий ступінь пізнання об'єктів [87, с. 217].

Витрати являють собою грошову оцінку вартості різних видів ресурсів, що використовуються у виробничому процесі та при реалізації продукції за певний час, а також відіграють важливу роль при оцінці ефективності роботи всього підприємства, що інтерпретується в різних економічних теоріях як результативність, продуктивність і економічність [89].

Класифікація є могутнім засобом пізнання суті, призначення, змісту, ступеня відмінності складників витрат та інших важливих їх рис. Класифікація повинна бути вихідним підґрунтям, що забезпечить реалізацію економічних

завдань підприємства на високому рівні. Існуючі системи класифікації витрат за різними ознаками узагальнені й подані у формі таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 — Класифікація витрат підприємства за основними ознаками [36, с. 126]

Ознака класифікації	Елементи класифікації
1	2
За економічним змістом	<ol style="list-style-type: none"> 1. Матеріальні витрати. 2. Витрати на оплату праці. 3. Відрахування на соціальні потреби. 4. Амортизація. 5. Інші витрати
За напрямом діяльності підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Промислова. 2. Транспортна. 3. Комерційна
За ступенем залежності від обсягів виробництва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Умовно-змінні витрати (залежать від обсягу виробництва). 2. Умовно-постійні (не залежать від обсягу виробництва або змінюються непропорційно зміні обсягу виробництва)
За способом віднесення на собівартість одиниці продукції, робіт, послуг	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прямі, безпосередньо відносяться на собівартість продукції. 2. Непрямі, опосередковано належать до собівартості продукції
За статтями калькуляції	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сировина і матеріали. 2. Куплені вироби, напівфабрикати і послуги виробничого характеру сторонніх організацій. 3. Паливо та енергія на технологічні цілі. 4. Заробітна плата робітників. 5. Відрахування на соціальні потреби. 6. Витрати на підготовку й освоєння виробництва. 7. Загальновиробничі витрати. 8. Загальногосподарські витрати. 9. Втрати від браку продукції. 10. Інші виробничі витрати. 11. Витрати, пов'язані з продажем продукції
За складом витрат	<ol style="list-style-type: none"> 1. Прості (одноеlementні). 2. Комплексні (складні)
За відношенням до технологічного процесу	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні. 2. Накладні (витрати на організацію виробництва та управління).
Стосовно процесу виробництва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати предметів праці. 2. Витрати засобів праці. 3. Витрати живої праці
За участю в процесі виробництва	<ol style="list-style-type: none"> 1. Витрати виробничі. 2. Витрати на реалізацію продукції (комерційні)
За періодичністю виникнення	<ol style="list-style-type: none"> 1. Одноразові. 2. Поточні

	3. Періодичні
За процесом планування	1. Заплановані. 2. Незаплановані
За ступенем готовності продукції	1. Витрати па готову продукцію (роботи, послуги). 2. Витрати в незавершеному виробництві
За об'єктом управління	1. Витрати за географічними сегментам. 2. Витрати в місцях їх виникнення. 3. Витрати в центрах витрат. 4. Витрати в центрах відповідальності
За періодом	1. Витрати майбутніх періодів (відкладені витрати). 2. Зарезервовані витрати
За функцією управління	1. Маркетинг, матеріально-технічне забезпечення, збут.

Варто відзначити, що промислове підприємство під час своєї діяльності здійснює певні витрати (матеріальні, нематеріальні, грошові і трудові ресурси), пов'язані з простим і розширеним відтворенням основних та оборотних засобів, виробництвом і реалізацією продукції, наданням послуг, виконанням робіт, соціальним розвитком колективу тощо.

Слід зауважити, що в умовах ринкової економіки у формуванні ціни і, відповідно, доходів підприємств не менш важливу роль відіграють такі фактори, як попит, пропозиція, конкуренція тощо (на всіх етапах суспільного відтворення) [48, с. 119]. Розглядаючи витрати як об'єкт управління та контролю, доцільно під витратами розуміти вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети.

При визначенні складу витрат операційної діяльності, слід велику увагу приділити витратам виробництва, які займають найбільш питому вагу і характеризують ефективність роботи підприємства, а також відображають усі сторони господарської діяльності підприємства. Для ефективного обліку та управління операційними витратами на підприємствах розроблена відповідна їхня класифікація (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Види витрат за основними класифікаційними ознаками [51, с. 98]

Ознаки класифікації витрат підприємства	Види витрат за відповідними ознаками класифікації
1. За рівнем еластичності до обсягу	змінні; постійні

реалізації продукції	
2. За змістом операційного процесу	витрати, пов'язані з виробництвом продукції; витрати, пов'язані зі збутом продукції; повні витрати
3. За способом віднесення до конкретного об'єкту витрат	прямі; непрямі
4. За відношенням до виробничого процесу	основні; накладні
5. За економічним змістом	матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація основних фондів; інші витрати
6. За статтями витрат з урахуванням П(С)БО	сировина і матеріали; паливо, енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата виробничих робітників; додаткова заробітна плата виробничих робітників; відрахування на соціальні заходи; витрати на утримання та експлуатацію обладнання; загальновиробничі витрати; витрати внаслідок технічного браку та інші витрати

Варто відзначити, що вищенаведена класифікація витрат використовується у процесі обліку, аналізу, калькуляції, планування і контролю витрат, що формують виробничу собівартість продукції. Групування витрат за економічними елементами дає можливість встановити потребу в основних та оборотних засобах, показує кількість засобів які було витрачено під час виробництва, незалежно від їх виробництва і цілей використання. Ці витрати стосуються лише операційної діяльності підприємств і дають змогу провести аналіз складу, структури та ефективності витрат. Групування витрат за статтями калькуляції дає змогу визначити цільове використання витрат, узагальнити їх за місцем виникнення відповідно до виготовленої продукції [38, с. 83].

Як свідчить теорія та практика, на кожному підприємстві існує набір факторів, що утворюють витрати операційної діяльності, при цьому витратоутворюючі фактори поділяються на структурні та функціональні. До структурних факторів віднесено масштаб, діапазон, досвід, технологію, складність операційної діяльності, тобто такі витратоутворюючі фактори, якими оперують під час управління собівартістю реалізованої продукції. До

функціональних факторів віднесено ефективність планування, залучення досвідченої робочої сили, комплексне управління якістю, вибір найкращого варіанта використання потужностей, використання партнерських зв'язків з постачальниками та замовниками, тобто такі витратоутворюючі фактори, якими оперують під час управління конкурентоспроможністю готової продукції [53, с. 129].

З урахуванням трактування сутності понять «витрати» та «операційна діяльність» у НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а також «витрати» у ПСБО 16 «Витрати» [3], під операційними витратами (або витратами операційної діяльності) вітчизняного підприємства як обліково-аналітичним об'єктом запропоновано розуміти вибуття активів, пов'язане з виробництвом або реалізацією продукції, яке відбувається під впливом структурних та функціональних факторів операційної діяльності та забезпечує одержання конкурентних переваг у галузі функціонування в сучасних умовах господарювання. Схематично запропоноване визначення ілюструє рисунок 1.1.

Варто відзначити, що класифікація операційних витрат є їх систематизацією та групуванням для потреб управління операційними витратами підприємства і інформація про операційні витрати, яка згрупована різними способами, потрібна для ефективного управління підприємством.

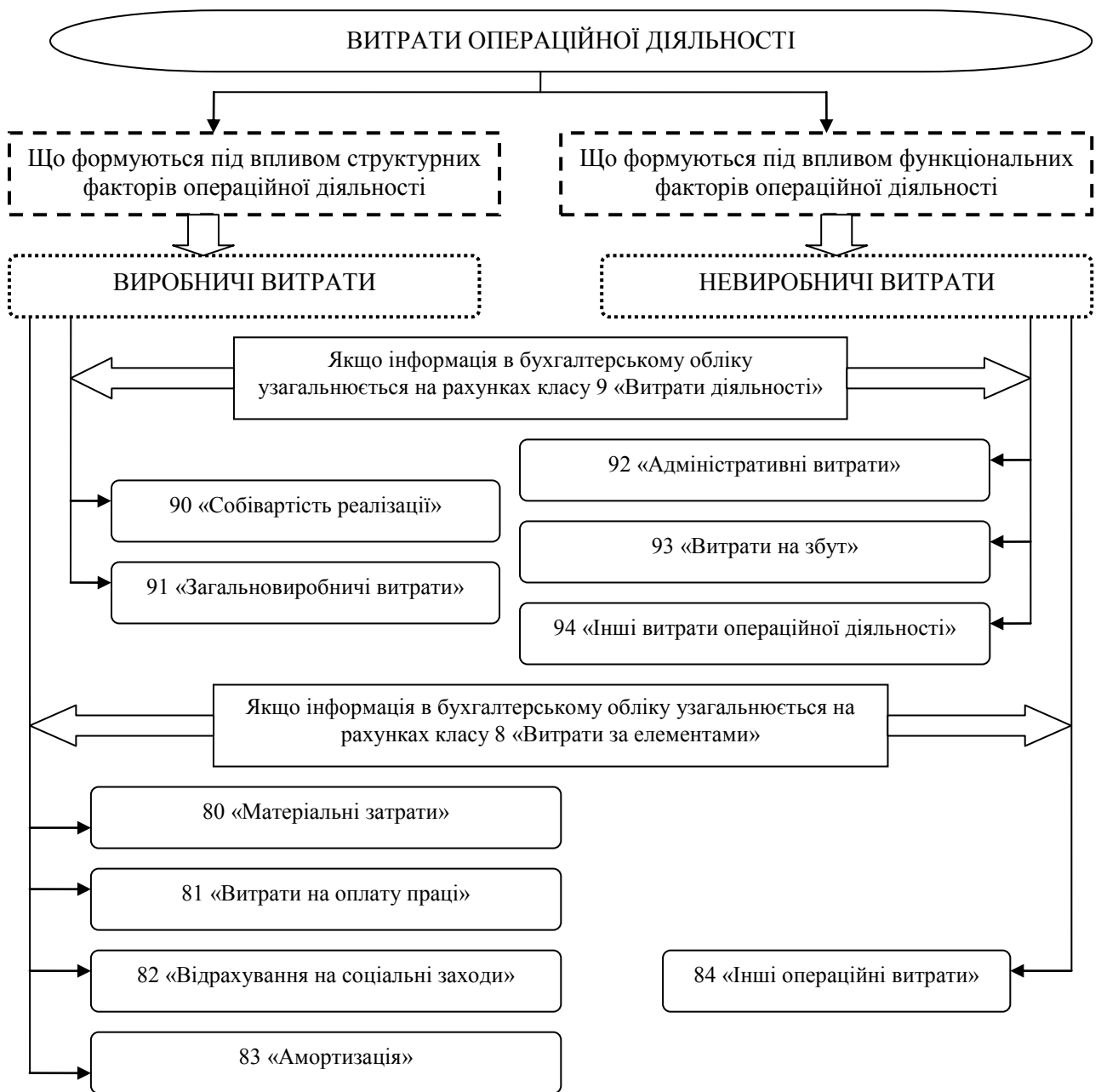

Рисунок 1.1 — Формалізована характеристика «операційних витрат» (витрат операційної діяльності) вітчизняного підприємства як обліково-аналітичного об'єкта [59, с. 12]

Варто відзначити, що загалом витрати операційної діяльності класифікуються за трьома класами: 1) для оцінки запасів та визначення фінансового результату; 2) для прийняття управлінських рішень; 3) для контролю і регулювання діяльності.

З урахуванням цих класів в роботі умотивовано та запропоновано витрати операційної діяльності групувати за двома рівнями аналітичного забезпечення управління витратами: для поточного ретроспективного або оперативного аналізу витрачання запасів та прийняття оперативних рішень щодо собівартості реалізованої продукції, а також для стратегічного аналізу впливу функціональних факторів операційної діяльності та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень щодо перспектив лідерства за витратами у галузі функціонування [39, с. 515].

Систематизувавши підходи вчених до класифікації витрат, вважаємо за доцільне запропонувати класифікацію витрат підприємства для потреб управління. Дана класифікація витрат містить оптимальну кількість ознак, у тому числі ознаку для контролю і регулювання (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Напрями класифікації витрат [46, с. 107]

Напрями класифікації	Види витрат
1. Витрати для визначення собівартості продукції і отриманого прибутку, оцінки запасів	Вхідні, спожиті; витрати на продукцію, витрати періоду; основні, накладні; прямі, непрямі; одноелементні, комплексні та ін.
2. Витрати для прийняття управлінських рішень і планування	Постійні, змінні; продуктивні, непродуктивні; релевантні, нерелевантні (безповоротні); середні, граничні та ін.
3. Витрати для здійснення процесу контролювання і регулювання	Регульовані, нерегульовані; постійні, змінні; нормовані, ненормовані; ті, що плануються, ті, що не плануються та ін.

Таким чином, головне призначення даної класифікації – підготовка інформації для аналізу витрат і прийняття управлінських рішень. Узагальнення різних наукових поглядів показують, що для прийняття управлінських рішень і планування, за характером поведінки або по впливу обсягу виробництва витрати підрозділяються на два види: фіксовані (постійні) та змінні.

Отже, поняття «витрати» певним чином пов'язане з поняттям «ресурси», тому що будь-яка діяльність підприємства неможлива без витрат ресурсів. Спочатку мають місце витрати ресурсів, а потім – результати, пов'язані із цими витратами. Таким чином, доцільно під витратами розуміти вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення

виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Вдосконалено класифікацію витрат підприємства для цілей управління, що містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів витрат. Відповідно, необхідно класифікувати витрати за такими напрямками: для визначення собівартості і фінансового результату, для прийняття управлінських рішень та для контролю і регулювання.

1.2. Процес управління витратами промислового підприємства

Процес управління витратами зазвичай потребує співставлення запланованих та фактичних даних, та прийняття на цій основі правильних ефективних рішень, що врегулюють проблемні питання. Для обґрунтування прийнятих управлінських рішень, планування та контролю витрат інформація повинна аналізуватися з використанням класифікації витрат. Метою управління витратами є зниження витрат на одиницю виробленої продукції, підвищення рентабельності господарських процесів, оптимізація структури витрат та рівня ризику фінансово-господарської діяльності [66]. Управління витратами повинно враховувати такі аспекти:

- відстеження та корегування величини витрат на закупівлю необхідної сировини, матеріалів, комплектуючих виробів, оплати праці;
- аналізувати та корегувати діяльність, яка спричиняє виникнення витрат: пошук шляхів зменшення матеріало- та трудомісткості без загрози витрат якості продукції [70, с. 705].

Під час управління витрат підприємства доцільно використовувати системний підхід, який забезпечить оптимальне використання ресурсів і підвищить ефективність виробництва. Правильно вибрана і застосована стратегія конкурентоспроможності розвитку підприємства призведе до приросту прибутку, підвищення ринкової вартості підприємства, зростання рентабельності інвестицій у підприємство.

Чільне місце в управлінні підприємством займає обґрунтована класифікація витрат, яка є дуже важливою для розуміння того, як ними управляти. Це забезпечує правильне визначення собівартості продукції (робіт, послуг) в ринкових умовах й формування кінцевих фінансових результатів для здійснення ефективної діяльності підприємств в конкурентному середовищі. У питанні про визначення сутності «витрат» існують різні підходи до визначення дефініції «управління витратами», що ще раз підтверджує складність витрат як явища для кожного господарюючого суб'єкта (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5 – Поняття «управління витратами» в економічній літературі

Автор, джерело	Визначення
О. Біла [11, с. 196]	Всебічне управління витратами, спрямоване, в першу чергу, не на стримування зростання затрат, а на їх скорочення
М. Грещак [24, с. 37]	Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат за їх видами, місцями і носіями та постійного контролю і стимулювання зниження їх рівня
С. Ковтун [42, с. 115]	Метою управління витратами треба визнати не їх мінімізацію, що може призвести до скорочення виробництва, а ефективніше використання ресурсів підприємства, їхню економію та максимізацію віддачі на всіх етапах виробничого процесу
Г. Козаченко [45, с. 131]	Управління витратами – засіб досягнення підприємством економічного результату, який не зводиться лише до зниження витрат, але й поширюється на всі елементи управління
Є. Овчаренко [57, с. 43]	Процес управління витратами направлений на формування собівартості в попередньому і поточному режимах та поточному втручанні в діяльність підприємства у разі виявлення відхилень від бажаного стану
В. М. Панасюк [60, с. 109]	Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства

У процесі управління витратами здійснюється вибір між альтернативними варіантами управлінських рішень щодо номенклатури товарів та послуг, виробництва та реалізації продукції [40, с. 178]. Однак здебільшого на підприємствах, через надмірну детальність, якість економічної інформації втрачається, а це призводить до зниження рівня управління.

Налагоджена система управління витратами підприємства сприятиме підвищенню ефективності діяльності підприємства, збільшенню доходів і фінансових результатів, закріпить стабільність підприємства в конкурентному ринковому середовищі. Основною метою системного підходу управління

операційною діяльністю підприємства є управління підприємства в цілому, так і окремих його підсистем, враховуючи зміни різних внутрішніх факторів виробництва та впливу зовнішніх чинників [49].

Багаторівнева методика аналізу витрат підприємства з виробництва засобів індивідуального захисту (ЗІЗ) дозволяє здійснювати пошук максимальної кількості факторів мінімізації виробничих витрат, забезпечує всебічний контроль за адміністративними і комерційними (на збут) витратами, сприяє аналізу конкурентоспроможності продукції та адекватному позиціонуванню підприємства на вітчизняному ринку. Розроблені організаційно-методичні етапи (технологія та інструментарій) комплексного аналізу витрат підприємства забезпечують досягнення управлінських та стратегічних цілей сучасного стратегічно-орієнтованого вітчизняного підприємства (таблиця 1.6).

Таблиця 1.6 – Організаційно-методичні етапи (технологічна карта та методичний інструментарій) комплексного аналізу витрат підприємства [16, с. 11]

ТЕХНОЛОГІЯ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ	МЕТОДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ ВИТРАТ	РІВЕНЬ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
1	2	3
СТРАТЕГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВИТРАТ		
Етап 4	<ul style="list-style-type: none"> - аналіз витрат за ланцюжком створення вартості; - аналіз витрат за життєвим циклом операційної діяльності; - конкурентний та порівняльний аналіз за прийомом бенчмаркінгу; - аналіз витрат на забезпечення якості 	Менеджмент високого рівня (топ-менеджмент)
ОПЕРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ		
Етап 3	Аналіз собівартості одиниці продукції за функціями виробів і процесами: <ul style="list-style-type: none"> - аналіз витрат за методом «кайзен-костинг»; - аналіз витрат за методом «таргет-костинг»; - процесний аналіз загальновиробничих витрат (АВ-костинг) 	Менеджмент середнього рівня – начальники підрозділів, провідні спеціалісти
Етап 2	Аналіз собівартості окремого виду продукції за складом груп: <ul style="list-style-type: none"> - у «стандарт-костинг» або при 	Менеджмент середнього рівня – начальники підрозділів, провідні

	нормативному методі - у «директ-костинг» - у «абзорпшен-костинг»	спеціалісти
ТРАДИЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО АНАЛІЗУ ВИТРАТ		
Етап 1	Аналіз загальної суми собівартості реалізованої продукції: - оцінка обґрунтованості планового рівня собівартості готової продукції (за нормами, цінами на матеріали); - аналіз виконання кошторису виробництва; - аналіз витрат за економічними елементами - аналіз витрат за статтями калькуляції та зміни залишків готової продукції на складі; - аналіз витрат на 1 грн. реалізованої продукції; - аналіз собівартості окремих видів продукції	Економісти, обліковці, нормувальники, технологи, модельєри

Варто відзначити, що при використанні калькулювання «стандарт-костинг» на собівартість окремого виду продукції впливають такі фактори: обсяг виробництва продукції, прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати, змінні загальновиробничі витрати та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Управління витратами є однією з найважливіших складових частин процесу управління підприємством. Процес управління витратами є досить складним, він складається з декількох елементів. Загальну схему управління витратами підприємства наведено на рисунку 1.2.

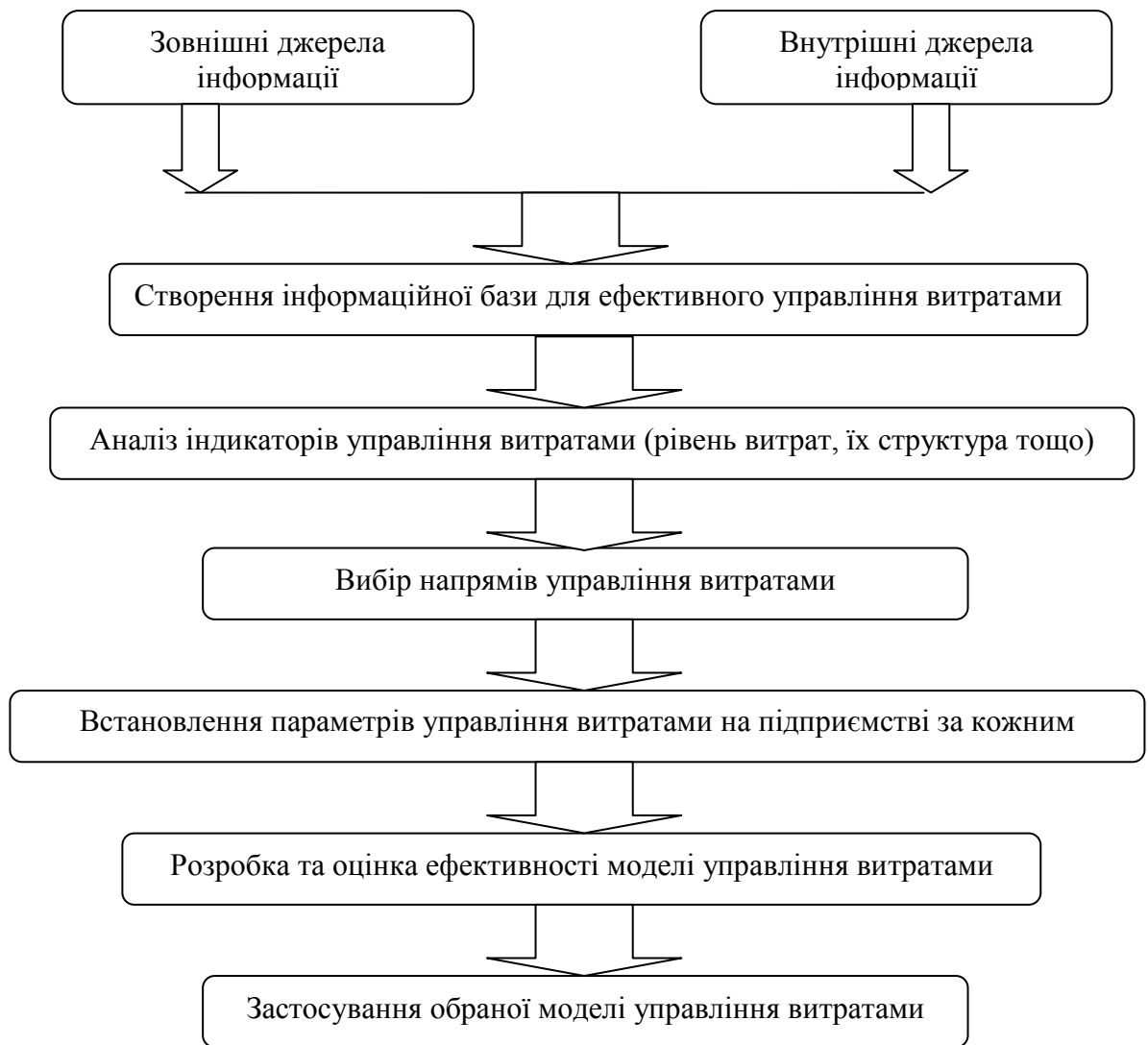

Рисунок 1.2. — Етапи реалізації механізму управління витратами на підприємствах [8, с. 295]

Так, управляти витратами означає: організувати облік витрат по кожному підрозділу, аналізувати структуру витрат та її вплив на результати діяльності підприємства; приймати обґрунтовані управлінські рішення; планувати рівень витрат; планувати прибуток з урахуванням обсягів здійснюваних витрат та змін у ринковому середовищі; формувати дієву систему мотивації працівників до контролю та зменшення витрат; контролювати рівень витрат та вживати заходів для їх зменшення [13, с. 212]. Основними вимогами до системи управління витратами, що притаманні також підприємствам з урахуванням їх галузевих особливостей є [18, с. 124]: недопущення зайвих витрат, комплексний характер управлінських рішень, вдосконалення інформаційного забезпечення,

орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства, управління витратами на різних стадіях життєвого циклу продукції.

Для щоб досягти зниження витрат потрібно економно використовувати сировину, матеріали, паливо, енергію, більш повно використовувати виробничі потужності підприємства, що сприятиме зниженню цін на продукцію, роботи, послуги. Зменшення витрат сприятиме росту виробітку продукції за рахунок покращення використання основних фондів, зменшення норм витрат сировини, що в кінцевому результаті призведе до підвищення прибутку підприємства [10, с. 9].

Таким чином, управління витратами – це процес формування витрат відповідно до поставлених цілей для постійного контролю рівня витрат і стимулювання їхнього зниження. Варто зазначити, що управління витратами є процесом динамічним, який включає управлінські дії, метою яких повинно стати досягнення високих економічних результатів діяльності підприємства на основі організації ефективного використання його ресурсів і забезпечення оптимального рівня витрат. Головною метою управління витратами підприємства є підвищення його конкурентоспроможності та ефективності діяльності за рахунок підвищення ефективності формування витрат. Досягнути такої мети у сучасних умовах господарювання можна за рахунок побудови раціональної системи управління витратами на підприємстві. Це, в свою чергу, повинно забезпечуватись детальним аналізом витрат, що передбачає глибоке розуміння сутності витрат, збору достовірної інформації про витрати та запровадження оптимальної методики аналізу. Управління витратами є важливим і одним із найскладніших питань у діяльності керівників підприємств. Від рівня та динаміки витрат залежать прибутки або збитки як окремих суб'єктів господарювання, так і ефективність формування національного доходу держави. Для досягнення і збереження належного рівня конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі підприємствам необхідно здійснювати ґрунтовний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Дані цього аналізу використовуються у

прогнозуванні собівартості продукції, пошуку можливостей зниження витрат, цін продукції.

1.3. Методика оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства

За сучасних ринкових умов господарювання перед підприємствами України стоять завдання підвищення конкурентоспроможності, стабільності й стійкості. Ефективне управління витратами є надзвичайно важливим, оскільки від величини витрат залежить прибутковість підприємства. У зв'язку із цим існує необхідність у формуванні ефективної системи управління витратами, яка дасть змогу досягти раціонального використання всіх видів ресурсів підприємства та оптимізувати витрати.

Вибір стратегії управління витратами ґрунтується на концепції життєвого циклу промислового підприємства; визначаються резерви ефективного розвитку підприємств з позицій управління витратами як фактора конкурентоспроможності на ринку; проводиться порівняльний аналіз різних методів управління витратами з метою можливості та ефективності їх застосування на сучасних українських промислових підприємствах [30, с. 827].

Численні дослідження показують, що підприємства протягом життєвого циклу впевнено розвиваються, коли мають обґрунтовану стратегію та ефективно використовують усі види ресурсів; перебудовуються, коли перестають відповідати обраним цілям; гинуть, коли виявляються нездатними виконувати свої завдання.

Наявність стратегічного і поточного рівнів у менеджменті справедливо і відносно управління витратами. Кожен з цих рівнів має свої цілі й методи, що принципово відрізняються один від одного в зв'язку з різним тимчасовим горизонтом і враховуються факторами (таблиця 1.7).

Таблиця 1.7 – Порівняльна характеристика стратегічного і поточного управління витратами [36, с. 129]

Критерій	Поточне управління витратами	Стратегічне управління витратами
Об'єкт	Витрати за видами продукту	Витрати за процесами ланцюжка створення цінності
Фокус	Внутрішні витратоутворюючі чинники	Зовнішні витратоутворюючі чинники
Модель поведінки витрат	Витрати – функція обсягу продукції, робіт, послуг	Витрати – функція стратегічного вибору
Основні функції	Облік, короткострокове планування, поточний контроль	Довгострокове планування, мотивація, стратегічний контроль
Основна задача	Скорочення (стримування зростання) витрат	Залежно від стратегічного позиціонування оптимізація витрат для отримання конкурентної переваги

Якщо в оперативному управлінні витратами головним завданням є їх зниження будь-якими шляхами, то в стратегічному ця установка залежить від позиціонування підприємства і набуває характеру оптимізації. На стратегічному рівні ключовою стає вартість процесів у рамках загального ланцюжка цінностей, частиною якої є підприємство. При цьому поведінка витрат розглядається як функція не тільки обсягу продукції, робіт, послуг, а більш широкого набору функціональних і структурних факторів.

Стратегічне управління витратами базується на трьох теоретичних концепціях – витратоутворюючих факторів, ланцюжків цінностей і стратегічного позиціонування. Класифікація витратоутворюючих факторів виділяє в них дві групи – традиційні для управлінського обліку функціональні (пов'язані з виконанням бізнес-функцій, у тому числі мотивація, управління якістю, завантаження виробничих потужностей і т. д.) і структурні (базові стратегічні характеристики підприємства, масштаб, діапазон, досвід і складність діяльності, виробничі технології) [52].

Перспективність введення в поле зору управління витратами структурних факторів полягає в тому, що прийняття правильного стратегічного рішення

щодо структурного фактору прибирає цілий ряд проблем на нижньому функціональному рівні.

Варто відзначити, що оптимізація витрат суб'єкта господарювання є однією із сукупності технологій цільового планування прибутку, що визначає параметри моделі управління прибутком підприємства. Під методом оптимізації абсолютної величини затрат підприємства розуміють органічну сукупність фінансових, математичних та статистичних прийомів цільового моделювання фінансових процесів та показників, що дозволяють із прийнятним рівнем статистичної достовірності обґрунтовувати управлінські рішення щодо визначення абсолютної величини чи структури витрат підприємства. Слід відмітити, що серед таких методів оптимізації абсолютної величини витрат суб'єкта господарювання заслуговують на увагу наступні: АВС-аналіз; ХУЗ - аналіз; вартісний аналіз [43, с. 205].

АВС-аналіз представляє технологію обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо цільової локалізації витрат суб'єкта господарювання для потреб моделі управління його прибутком [54, с. 323]. Основою АВС-аналізу є поняття «центру витрат» – відокремленого функціонально-організаційного процесу або явища (технологічна операція, угода тощо), що пов'язаний із формування однорідної сукупності витрат підприємства. Центр витрат може розглядатися як у масштабах усього підприємства, так і окремого структурного підрозділу, або ж іншого об'єкта аналізу. Типова сукупність центрів витрат підприємства може включати: обслуговування обладнання, поставку сировини та матеріалів, доставку продукції покупцям, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи та інші [67, с. 545].

Виходячи з визначеного вище можна обґрунтувати безпосередньо порядок та процедуру реалізації АВС-аналізу, при цьому слід відмітити, що групування витрат суб'єкта господарювання у межах АВС-аналізу реалізується у два етапи:

- 1) ідентифікацію витрат із визначеними базовими показниками (критеріями ідентифікації);
- 2) групування ідентифікованих затрат відповідно до центрів витрат [73, с. 54].

Загальна структура реалізації ABC-аналізу включає такі складові елементи: аналіз техніко-організаційних та фінансових особливостей процесу виробництва продукції (надання послуг чи виконання робіт); обґрунтування та визначення центрів витрат суб'єкта господарювання. При цьому рекомендується (на основі досвіду західних підприємств) використовувати 4-ох ступеневу модель аналізу центрів витрат: виготовлення одиниці продукції, виготовлення партії продукції, виготовлення окремого виду продукції, діяльність загального характеру; відслідковування розподілу сукупності витрат відповідно до визначених вище центрів витрат; оцінка кількісних та структурних параметрів центрів витрат та обґрунтування відповідних управлінських рішень [47, с. 130].

Однак, ABC-аналіз має також певні недоліки, зокрема: суб'єктивність обґрунтування та вибору базових параметрів ABC-аналізу; трудомісткість та затратність інформаційного забезпечення, організації та проведення ABC-аналізу. XYZ-аналіз є технологією обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів [41, с. 33]. Організація та проведення XYZ-аналізу ґрунтується на таких основних припущеннях як:

- 1) величина економії витрат підприємства має корегувати із величиною зусиль на виявлення резервів економії та їх мобілізації;
- 2) співрозмірна економія підприємства на витрат може досягатися, перш за все, шляхом скорочення фінансування тих статей витрат, що складають суттєву частку у структурі сукупних витрат суб'єкта господарювання [4, с. 9].

Групування витрат підприємства у межах XYZ-аналізу реалізується як сукупність послідовних взаємопов'язаних ітерацій:

1) кількісна оцінка абсолютної величини окремої статті витрат та ідентифікація її відносної частки у сукупних витратах суб'єкта господарювання;

2) ранжування статей витрат відповідно до скорочення відносної частки статті витрат у сукупних витратах суб'єкта господарювання (від статті з найбільшою відотною часткою до найменшої);

3) групування статей витрат відповідно до їх відносної частки у сукупних витратах [7, с. 221].

При цьому формується такі три укрупненні групи витрат підприємства:

X – витрат: перші найбільші статті витрат, частка яких складає не менше 50 відсотків сукупних витрат;

У – витрат: наступні статті витрат, частка яких складає не менше 25 відсотків сукупних витрат;

Z – витрат: решта статей витрат, частка яких, відповідно, складатиме не більше 25 відсотків сукупних витрат [15; 19, с. 227].

Найбільша увага при виявленні резервів скорочення витрат суб'єкта господарювання або ж оптимізації їх структури зосереджується на групі X-витрат, які спроможні забезпечити максимальну віддачу, у той час як навіть суттєве скорочення витрат, що включені до групи Z-витрат, у масштабах підприємства забезпечить несуттєву (а, інколи, і невиправдану) економію. Реалізація XYZ-аналізу передбачає його інтеграцію із іншими фінансово-математичними методами, оскільки XYZ-аналіз є лише методологічною основою, що дозволяє прискорити прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також скоротити витрати (як фінансові витрати, так і витрати часу) на їх прийняття [31, с. 109].

Якщо попередні форми та методи оптимізації абсолютної величини витрат підприємства були зорієнтовані виключно на пошук та мобілізацію резервів скорочення витрат, то вартісний аналіз передбачає дослідження процесу формування витрат суб'єкта господарювання у співвідношенні із їх доцільністю – співставлення (визначення кореляції) абсолютної величини статті

витрат на виготовлення продукції із її впливом на рівень якості такої продукції [22, с. 141].

Метою аналізу є пошук резервів скорочення витрат суб'єкта господарювання, мобілізація яких не матиме негативного впливу на якість продукції (або інші цільові характеристики, визначені менеджментом підприємства у якості критеріїв оптимізації) або забезпечення напрямків покращення цільових характеристик виробничого процесу та продукції за наявного рівня витрат [33, с. 8].

Реалізація моделі вартісного аналізу передбачає, як правило, співвідношення наступних послідовних ітерацій:

1) визначення об'єкта аналізу та формування цільової функції (як в масштабах підприємства загалом, так і його окремих структурних підрозділів, виробництв чи технологічних процесів);

2) формування інформаційної бази аналізу, у тому числі оцінка наявного рівня витрат (в абсолютних та відносних величинах) та функціональних характеристик виробничого процесу та/або продукції;

3) співставлення рівня поточних витрат із відповідним результатом (якістю продукції) та оцінка їх обґрунтованості;

4) формування альтернативних сценаріїв розвитку та обґрунтування оптимального управлінського фінансового рішення;

5) прийняття, виконання та контроль за виконанням такого управлінського рішення [34, с. 51].

Вченими розглядаються декілька систем обліку витрат, за результатами яких можна буде зробити висновки щодо можливості їх застосування. До таких систем відносять: standard costing (СК); direct costing (ДК); target costing (ТК); kaizen costing (КК); ABC – costing; Theory of constraints (ТОС).

СК (standard costing) – нормативний метод обліку витрат і формування повної собівартості. Головні функції СК – контроль за рівнем витрат, виявлення відхилень, аналіз причин, що виникли. Переваги СК: відома повна собівартість продукції; відповідає традиціям та вимогам нормативних актів з фінансового

обліку й оподатковуванню. Недоліки СК: складність проведення аналізу, контролю і планування витрат; включення в собівартість продукції витрат, не пов'язаних безпосередньо з її виробництвом і викривлення рентабельності окремих видів продукції; висока ймовірність помилок, тобто, чим більше видів продукції і центрів витрат, тим менш точним стає розрахунок повної собівартості. Використання СК доречно на підприємствах з невеликим асортиментом продукції та в умовах, коли попит та пропозиція можуть прогнозуватися з досить високим ступенем точності, а конкуренція незначна або відсутня взагалі [6, с. 232].

ДК (direct costing) – маржинальний метод управління витратами і формування неповної собівартості. Головна функція – планування і управління витратами та фінансовим результатом. За системою ДК прямі витрати узагальнюються за видами виробів, побічно збираються на окремому рахунку списуються на загальні фінансові результати того періоду, у якому вони виникли. Переваги системи ДК: можливість аналізу і контролю за ефективністю діяльності окремих підрозділів підприємства; оптимізація обсягів виробництва, структури випуску (формування оптимальної виробничої програми); можливість гнучкого ціноутворення. Недоліки ДК: відсутній розрахунок повної собівартості, що є обов'язковим відповідно до законодавства; необхідність чіткого розподілу постійних витрат на змінні та постійні складові, що важливо для розрахунку маржинальних витрат. Використання ДК важливо для підприємств з широким товарним асортиментом. Корисно в період економічних спадів, коли мають місце простоювання виробничих потужностей, нестабільний попит, інфляційні процеси, тобто рекомендується в умовах нестабільності зовнішнього середовища [20, с. 78]. У рамках системи ДК такі управлінські задачі як: формування оптимального товарного асортименту; забезпечення гнучкого ціноутворення, контроль і планування рівня цін; управління фінансовим результатом у місяцях-виникнення витрат та інші вирішуються за допомогою наступних інструментів: маржинальні витрати, маржинальний дохід,

багатосходинкова схема формування маржинального доходу, метод «вищої та нижчої точок».

Target costing (ТК) – система управління витратами, що здійснюється суто у інноваційних галузях виробництва, а саме машинобудуванні, електронних, комп'ютерних, цифрових технологіях, а також рекомендується до впровадження у сфері обслуговування. ТК – це управління витратами на етапі проектування нових виробів, або модернізації застарілої продукції. В основу ідеї ТК закладено поняття цільової собівартості за формулою: Собівартість = Ціна – Прибуток [17, с. 414]. Ціна – саме ринкова ціна товару (послуг), що визначена за допомогою ринкових досліджень. Прибуток – бажана величина, яку намагається отримати організація від продажу товарів (послуг). ТК розглядає собівартість не як розрахований за нормативами показник, а як величину, на яку повинна орієнтуватися організація, пропонуючи ринку конкурентний продукт. Тобто, собівартість виробів, що розраховується за нормативами, повинна дорівнювати саме цільовій собівартості. Якщо нова продукція така, що не дає можливості вийти на саме цільову собівартість без зниження якості, менеджмент приймає рішення щодо унеможливлення подальшої розробки та впровадження товару у виробництво. Це спонукає менеджмент до постійного пошуку можливостей, як ринкових, так і наукових, виробничих, організаційних [35, с. 56]. Система управління ТК реалізується за такими етапами:

- на основі аналізу ринку збуту та планування масштабів виробництва визначається гіпотетична ринкова ціна продукції;
- розраховується величина очікуваного прибутку на одиницю продукції, або на весь обсяг виробництва, на базі якого розраховується цільова собівартість, як максимально допустиме значення собівартості при заданих ринкових умовах;
- етап оптимізації передбачає приведення нормативної собівартості до цільової шляхом вивчення можливості зміни обсягів та видів витрат, що визначені технологією виробництва, альтернативними матеріалами,

дизайнерськими, технічними або технологічними рішеннями, які б забезпечили здешевлення продукту без втрати якості;

– розробка та тестування макету продукції/товару, що має цільову собівартість та прийняття управлінського рішення за результатами тестування. Якщо цільова собівартість визначена і різниця складає до 10% від нормативної собівартості продукту, приймається рішення про запуск його у виробництво. У разі недосягнення рівня цільової собівартості – розробка завершується, але можливі подальші пошуки нових конструктивних ідей та технологій [21, с. 223].

Таким чином, ТК визначає саме ринкову складову в системі управління витратами високотехнологічної продукції, враховуючи її конкурентоздатність та інноваційну спрямованість. Kaizen costing (КК) – «удосконалення маленькими кроками», тобто це процес поступового зниження витрат на етапі виробництва, у результаті якого може бути досягнуто необхідний рівень собівартості задля забезпечення прибутковості виробництва. КК пропонується до впровадження паралельно з ТК. Обидві системи мають однакову мету – досягнення цільової собівартості, але ТК це робить на етапі проектування нового продукту (послуги), а КК – на етапі виробництва. Якщо на етапі проектування різниця між нормативною (тобто за кошторисом витрат) і цільовою собівартістю складає до 10%, то приймається рішення про виробництво товару з розрахунком на те, що 10% будуть ліквідовані в процесі виробництва методами КК. Це скорочення витрат називається кайзен-задачею, яка стосується усього персоналу – від інженерів до менеджерів – і виконання якої заохочується через систему управління персоналом. Кайзен-задача ставиться як на рівні окремого товару, так і на рівні підприємства загалом за окремими статтями змінних витрат. Постійні витрати рахуються за підрозділами та групуються у спеціальні бюджети задля забезпечення наскрізного контролю, оптимізації витрат та складання загального бюджету підприємства [12, с. 215].

ABC – costing (Activity Based Costing) – диференційований метод обліку собівартості, що передбачає облік витрат за видами робіт (функціям). Підприємство розглядається як набір операцій, за якими здійснюються витрати ресурсного потенціалу. Сутність методу полягає у встановленні залежності витрат на продукцію із різними виробничими процесами, вивченні можливостей впровадження оптимізаційного процесу задля забезпечення ефективності виробництва. Для цього визначається повний перелік та послідовність операцій/функцій виробничого та організаційно-управлінського процесів з розрахунком потреби у ресурсах для кожної операції. Виділяють чотири типи операцій за способами їх участі у випуску продукції: штучна робота (випуск одиниці продукції); пакетна робота/заказ, комплект/; продуктова робота (саме виробництво продукції); загальногосподарська робота. Витрати за операціями 1-3 можуть бути прямо віднесені на конкретний продукт [26, с. 108].

Загальногосподарські витрати точно віднести не можливо, тому вони розподіляються згідно алгоритмів обліку, що визначені доцільними до впровадження менеджментом за системами ДК або СК. Поряд з існуючими концепціями виділяється так звана теорія обмежень Theory of constraints (ТОС), яка орієнтована на оптимізацію використання ресурсного потенціалу підприємства. Ці ресурси різноманітні і використовуються у певній пропорції, але, у якийсь момент, одних може не вистачати, а інших – вдосталь. Ефективне використання ресурсів не завжди залежить від підприємства, іноді цьому заважають зовнішні фактори. Основна задача ТОС – виявити, яких саме ресурсів та можливостей не достає підприємству для збільшення виробництва та прибутків і розробити заходи щодо їхньої мобілізації. Зважаючи на те, що добитися повної збалансованості ресурсів не можливо, ТОС є постійно діючим інструментом удосконалення бізнес-процесів, організаційної структури підприємства [37, с. 55].

Раніше ТОС функціонувала тільки для виробничої сфери, однак, з часом, виникла необхідність вийти за межі суто виробничих завдань і поставити

питання значно ширше, тобто виділити фактори, що заважають підприємству розвиватися та нарощувати потенціал.

Успішне функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання залежить від управління витратами, у процесі якого приймаються рішення, спрямовані на підвищення ефективності його виробничо-господарської діяльності, конкурентоспроможності й прибутковості [44, с. 48].

Враховуючи безліч методів та інструментів, що може застосовувати менеджер для оцінки, аналізу та прогнозу витрат, модель управління витратами на підприємстві повинна передбачати реалізацію деяких важливих та послідовних дій, а саме: класифікація витрат з урахуванням завдань, що передбачаються до виконання у розрізі постійних, змінних, регульованих, нерегульованих. Розробка системи норм та нормативів з урахуванням чинників розподілу ресурсів за статтями витрат. Розробка чіткої системи обліку, аналізу, контролю за витратами, а також виявлення відхилень фактичних та планових показників. Визначення центрів відповідальності та облік витрат на всіх рівнях, тобто здійснення контролю по підрозділам окремо та підприємству в цілому задля забезпечення прозорості витрат та адекватності їх несення в контексті отриманих прибутків. Розробка ефективної системи документообігу, що дозволяє отримати об'єктивну та оперативну інформацію по всім виробничим, господарським, комерційним, адміністративним підрозділам підприємства. Розробка ефективної системи мотивації та заохочення робітників в економії ресурсів та збереженні виробничого потенціалу.

Стратегічне управління витратами трактує їх як засіб досягнення стратегічних цілей підприємства і співвідносить їх з певною конкурентною перевагою [56, с. 212]. Ці переваги дають можливість розробити різні стратегії поведінки підприємства щодо:

- a) мінімізації витрат для встановлення низьких цін;
- b) підтримання високого рівня витрат для створення унікальних властивостей і якостей продукції [55, с. 331].

У сучасному бізнесі багато промислових підприємств, що працюють на ринках досконалої конкуренції, змушені реалізовувати змішану стратегію оптимальних витрат, що базується відразу на двох видах конкурентних переваг.

Узагальнення концепцій зумовило розробку методичного підходу до стратегічного аналізу витратоутворення і пошуку шляхів оптимізації витрат підприємства, заснованого на побудові міжгалузевого ланцюжка цінностей, аналізі витратоутворюючих факторів і ефективності реалізованих стратегій (таблиця 1.8).

Таблиця 1.8 – Стратегічний аналіз витратоутворення в промисловості [36, с. 130]

Етапи	Мета	Інформаційна база	Методи
1. Побудова міжгалузевого ланцюжка цінностей підприємства	Визначення учасників ланцюжка, кількості ланок, витрат і доходів на кожному етапі	Статистичні дані про структуру ціни на продукцію, звіти про фінансові результати	Факторний і статистичний аналізи
2. Аналіз витратоутворюючих факторів, що регулюють кожен вид економічної діяльності в рамках ланцюжка	Виявлення ключових функціональних і структурних факторів для пошуку напрямів оптимізації	Річні звіти про фінансові результати, експертні оцінки	Кореляційно-регресійний аналіз, інтерв'ю
3. Аналіз ефективності реалізованих стратегій і обґрунтування способів створення стійкої конкурентної переваги	Обґрунтування стратегій управління витратами і напрямів реконструкції ланцюжка цінностей	Річні звіти підприємств, галузеві огляди ринку, експертні оцінки	Логічний, порівняльний, розрахунково-конструктивний

До сьогоднішнього дня навіть на великих промислових підприємствах з розвиненою системою корпоративного менеджменту реалізується в кращому випадку оперативне управління витратами за відхиленнями. Основним засобом досягнення фінансових цілей підприємства виступає зростання обсягів виробництва і реалізації продукції, а не скорочення сукупних витрат. Механізм ціноутворення на продукцію базується на фактичній собівартості й націнці, які

враховують бажаний рівень прибутку, що порушує логіку цільового управління витратами [36, с. 130].

Для інтеграції стратегічного управління витратами в систему корпоративного менеджменту визначимо необхідні умови реалізації стратегічного підходу в управлінні витратами:

а) наявність формалізованої стратегії розвитку підприємства у вигляді стратегічної карти ключових показників, у якій закріплені кількісно визначені цілі щодо витрат – зниження повних питомих витрат або зростання віддачі на одиницю витрат;

б) організація обліку за місцями виникнення витрат;

с) виділення центрів фінансової відповідальності як структурних підрозділів підприємства, що повністю контролюють і відповідають за витрати і результати в певних напрямках діяльності [61, с. 118].

Ефективне управління витратами промислових підприємств дозволяє вирішувати актуальні проблеми забезпечення рентабельності виробництва, збільшення закупівельної ціни на сировину і зниження споживчих цін на готову продукцію. Стратегічне управління витратами є невід'ємним елементом стратегічного менеджменту підприємства і являє собою процес прийняття і здійснення стратегічного вибору за витратами, заснованого на зіставленні власного ресурсного потенціалу підприємства з можливостями і загрозами зовнішнього оточення. Управління також тісно пов'язане зі створенням конкурентної переваги за витратами, що означає здатність підприємства виконувати всі бізнес-функції з меншими, ніж у конкурентів, сукупними витратами. Принциповим стає розширювальний підхід до формування та управління витратами, що враховує витратоутворюючі чинники на всьому ланцюжку цінностей.

Висновки до розділу I

Отже, за результатами проведеного дослідження теоретичних основ управління процесом формування витрат промислового підприємства варто зробити відповідні висновки:

– Визначено сутність та структуру витрат промислового підприємства. Варто відзначити, що під витратами розуміти вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Вдосконалено класифікацію витрат підприємства для цілей управління, що містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів витрат. Відповідно, необхідно класифікувати витрати за такими напрямками: для визначення собівартості і фінансового результату, для прийняття управлінських рішень та для контролю і регулювання.

– Наведено характеристику управління витратами промислового підприємства. Так, управління витратами є важливим і одним із найскладніших питань у діяльності керівників підприємств. Від рівня та динаміки витрат залежать прибутки або збитки як окремих суб'єктів господарювання, так і ефективність формування національного доходу держави. Для досягнення і збереження належного рівня конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі підприємствам необхідно здійснювати ґрунтовний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Дані цього аналізу використовуються у прогнозуванні собівартості продукції, пошуку можливостей зниження витрат, цін продукції.

– Обґрунтовано методику оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства. Варто відзначити, що ефективне управління витратами промислових підприємств дозволяє вирішувати актуальні проблеми забезпечення рентабельності виробництва,

збільшення закупівельної ціни на сировину і зниження споживчих цін на готову продукцію. Стратегічне управління витратами є невід'ємним елементом стратегічного менеджменту підприємства і являє собою процес прийняття і здійснення стратегічного вибору за витратами, заснованого на зіставленні власного ресурсного потенціалу підприємства з можливостями і загрозами зовнішнього оточення.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ»

2.1. Загальна характеристика та фінансовий стан підприємства ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є виробничим підприємством, основним видом діяльності якого є: «Виробництво залізничного рухомого складу» для експлуатації на шляхах промислових підприємств. Юридична адреса: м. Київ, бул. Лесі Українки, 34 під'їзд 2, оф. 513 [90].

Основними напрямками виробничої діяльності підприємства є:

- виготовлення нового рухомого складу для потреб промислових підприємств («Думпкар» 2BC-105, BC-66; платформи, вагони-хопера)
- капітальний, деповський та поточний ремонт вантажних вагонів промислових підприємств та їх складових частин;
- виготовлення вузлів і запасних частин для вантажних вагонів промислових підприємств [90].

Для виробництва та ремонту вагонів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» має повний комплект конструкторсько-технічної документації, продукція підприємства сертифікована на відповідність стандартам ГОСТ Р, має дозвіл Ростехнагляду на застосування техніки на об'єктах підвищеної небезпеки [90].

Основним видом діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є «Виробництво залізничного рухомого складу» для експлуатації на шляхах промислових підприємств.

Підприємство виготовляє вагони-самоскиди мод. 2BC-105 в наступних модифікаціях: базовий вагон – тара 49,5 т; вагон-самоскид з посиленою нижньою рамою (зварений двутавр з товщиною полиць 18-20мм) – тара 51 т; вагон-самоскид з нижньою рамою коробчатого перетину (вертикальний лист 20 мм і горизонтальний – 25 мм) – тара 52 т; вагон-самоскид з перехідною площадкою – тара 51 т.

Підприємством освоєно виготовлення тривісних візків вагонів-самоскидів 2BC-105, а також деталей литих до них, що дозволяє при укладанні договорів на поставку вагонів своєчасно виконувати договірні зобов'язання [90].

Підприємство має лиття тривісних візків виробництва ODLEWNIA «СЕМА-МУСТАЛ» SP.Z.O.O. Польща і при укладенні договору, гарантує поставку вагонів в обумовлені терміни.

Основними замовниками ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є підприємства гірничо-металургійного комплексу Росії, Республіки Казахстану. Підприємство виготовляє болем 100 найменувань запасних частин до вагонів-самоскидів 2BC-105. Одним з напрямків діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є виконання капітальних ремонтів «Думпкар» 2BC-105, BC-60, BC66 для внутрішньозаводського користування.

Капітальні ремонти вагонів виконуються згідно «Правил заводського, деповського, профілактичного і поточного ремонту вагонів промислового транспорту колії 1524 мм» і технічних умов ТУ У 35.2-32264561-002: 2008. Термін виконання ремонтів протягом 35 діб з моменту надходження Ремфонд на територію підприємства. Гарантійний термін експлуатації 12 місяців. ТОВ «Гірничотранспортна компанія» має дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки № 192.10.32-35.20.1, висновок експертизи № 12.2-04-08-0049.10 [90].

Для гірничо-збагачувального комплексу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» виробляє капітальні ремонти: візків спікальних мод. ТС-2,5, МС-2,8, капітальний ремонт боковин обпалювальної візки черт.№ Ім.011.300.00А1 МД1 з заміною елемента ущільнювача на касету з падаючим ущільненням [90].

ТОВ «Гірничотранспортна компанія» виготовляє гальма до екскаватора ЕКГ-4,6Б; ЕКГ-8И; ЕКГ-10; ЕКГ-12,5. ТОВ «Гірничотранспортна компанія» має можливість здійснювати поставку дробильного обладнання різних типів.

У 2017 р. середньооблікова чисельність штатних працівників облікового складу в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за звітний період – 94 осіб. Чисельність працівників, що працюють на умовах неповного робочого часу

(дня, тижня) – 5 особи. Чисельність працівників, які працюють за сумісництвом – 1 особа. Фонд оплати праці штатних працівників ТОВ «Гірничотранспортна компанія» – 5271 тис. грн. Середньомісячна заробітна плата штатного працівника ТОВ «Гірничотранспортна компанія» збільшилась на 33% в порівнянні з попереднім періодом. Кадрова політика емітента спрямована на підвищення кваліфікації вже найнятих працівників [90]. На підприємстві переважає за статтю чоловічий персонал – 92,31%, жінок – 23,08% (рисунок 2.1).

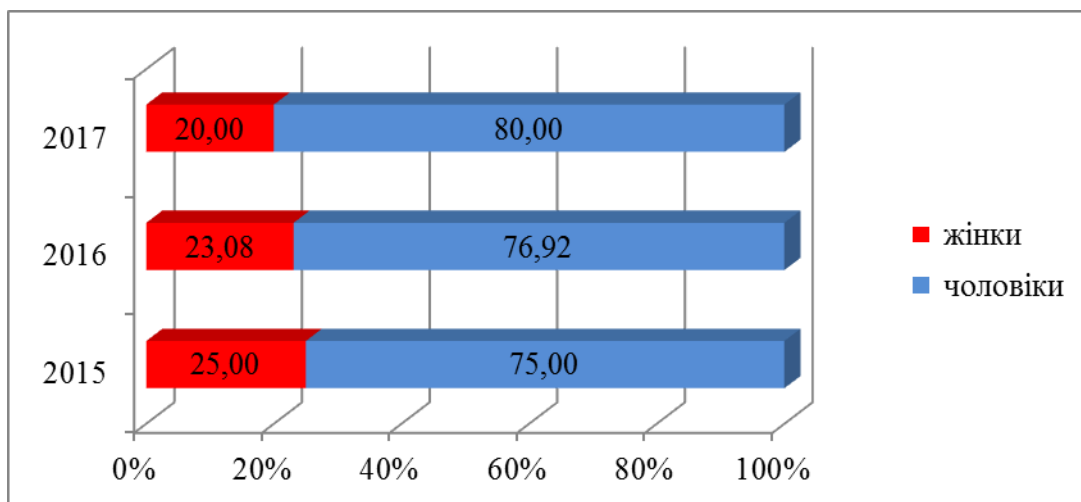

Рисунок 2.1 – Структура персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за статтю, %

Якісний склад персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за віком наведений на рисунку 2.2.

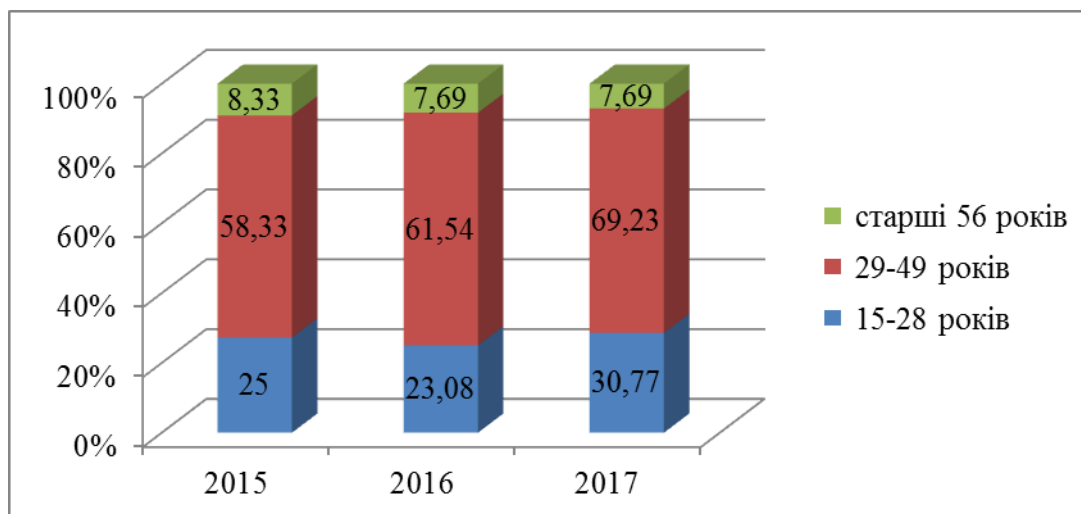

Рисунок 2.2 – Структура персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за віком, %

За віком на підприємстві персонал вікової категорії 29-49 років має найбільшу питому вагу – 69,23%; а найменшу питому вагу має персонал віком старше 56 років (7,69%). Тобто, трудовий колектив підприємства є досить молодим.

Якісний склад персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за рівнем освіти наведений на рисунок 2.3.

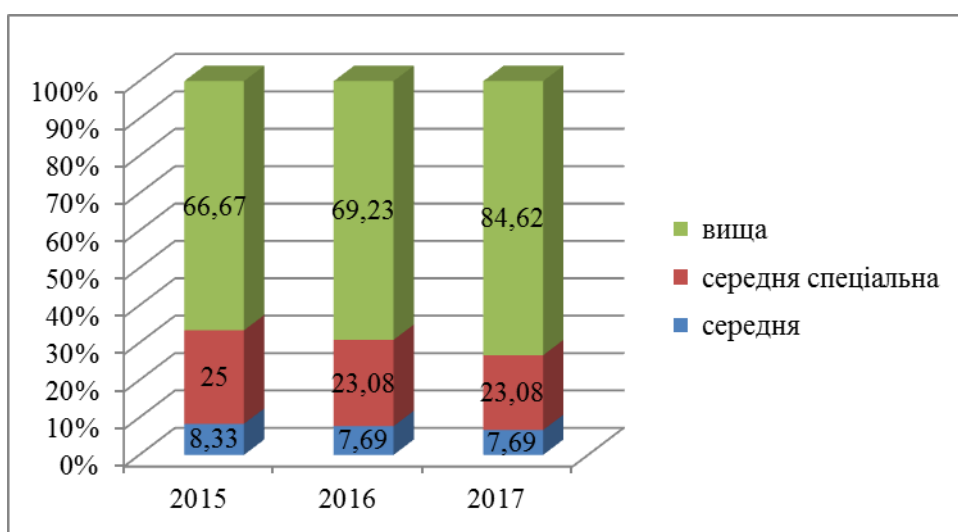

Рисунок 2.3 – Структура персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за рівнем освіти, %

За рівнем освіти переважає персонал із вищою освітою – 84,62%. Це менеджери та вище керівництво. Тобто, за рівнем освіти переважає освічений персонал на підприємстві.

Якісний склад персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за трудовим стажем наведений на рисунок 2.4.

Варто відзначити, що на підприємстві працюють переважно працівники, стаж роботи яких у відповідній галузі до 3 років, тобто є передумови та досвід для успішного і ефективного ведення діяльності.

Основним завданням кадрової політики в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є:

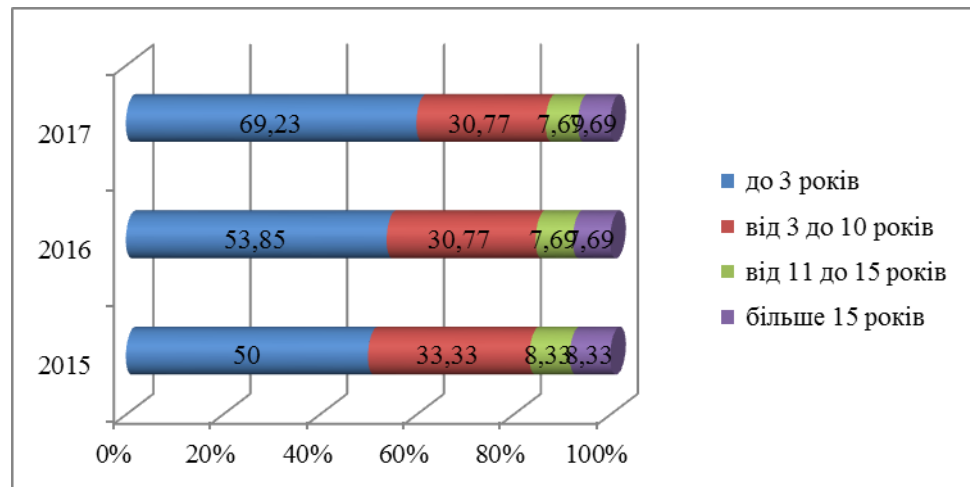

Рисунок 2.4 – Структура персоналу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за трудовим стажем, %

- Визначення потреби в певних категоріях персоналу на перспективу відповідно до стратегії розвитку компанії, аналіз існуючих бізнес-процесів та плановий підхід при формуванні штатного розкладу.
- Використання сучасних методів пошуку, відбору та комплекс заходів щодо професійної, організаційної та соціальної адаптації персоналу.
- Аналіз забезпеченості підприємства персоналом потрібної кваліфікації та організація проведення на підприємстві оцінки рівня знань та навичок працівників та розвитку ключових компетенцій.
- Підвищення кваліфікації персоналу шляхом проведення навчання як на підприємстві, так і за його межами, що забезпечує належний рівень знань та компетентність персоналу.
- Виявлення працівників, що мають лідерські якості та високі професійні досягнення, та здійснення цілеспрямованої підготовки для просування на керівні посади в майбутньому.
- Постійне удосконалення системи оплати праці та матеріального стимулювання працівників з метою забезпечення чіткого взаємозв'язку між

результатами ефективності діяльності персоналу та розміром отриманої винагороди.

Підприємство ТОВ «Гірничотранспортна компанія» широко використовує місячні тарифні ставки. Проаналізуємо динаміку середніх ставок по підприємству ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015-2017 років. Для цього скористаємося таблицею 2.1.

Таблиця 2.1 – Динаміка середньої ставки робітників на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015-2017 рр.

Показник	2015	2016	2017
Середня ставка, грн	5500,6	6111,3	6501,1
Абсолютний темп приросту, грн	320,6	610,7	789,8
Відносний темп приросту, %	6,6	11,1	12,9

Середня заробітна плата перевищує прожитковий мінімум і мінімальну заробітну плату. Як видно, із табл. 2.1 середня ставка робітників у 2015 році зросла на 320,8 грн. або на 6,6% порівняно із попереднім роком, у 2016 році порівняно із 2015 роком середня ставка робітників виросла на 610,7 грн. або на 11,1%, у 2017 році порівняно із 2016 роком – на 789,8 грн. або на 12,9%, (рисунок 2.5).

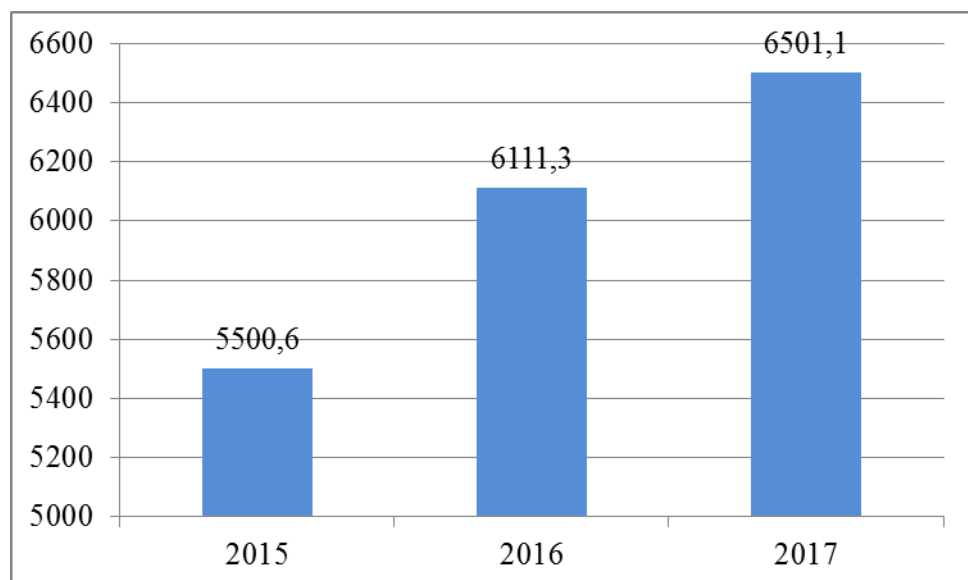

Рисунок 2.5 – Динаміка середніх тарифних ставок на ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Оплата праці керівників, фахівців і технічних службовців здійснюється за допомогою посадових окладів, основою яких є мінімальна тарифна ставка. Основним призначенням цієї категорії працівників є організація надання послуг, спрямована на досягнення максимальних результатів з найменшими затратами суспільної праці.

ТОВ «Гірничотранспортна компанія» заохочує культуру відкритості, коли співробітник може без вагань повідомити про своє занепокоєння. Всі співробітники мають нести персональну відповідальність за те, щоб поведінка ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відповідала стандартам і принципам. ТОВ «Гірничотранспортна компанія» заохочує всіх співробітників висловлювати свої погляди, захищати свою точку зору та повідомляти про неналежну поведінку та порушення вимог. Керівництво компанії погоджується, що співробітники можуть мати сумніви стосовно певних питань та потребують роз'яснень та допомоги у їх вирішенні. Політика ТОВ «Гірничотранспортна компанія» полягає в тому, аби ретельно вивчити всі випадки добросовісних повідомлень щодо неналежного відношення з боку компанії, будь-якого її співробітника чи ділового партнера, та вжити відповідних заходів за результатами розслідування. ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відкриває двері для спеціалістів з досвідом, які збагачують бізнес компанії своїми знаннями та ідеями, а також новим стратегічним баченням бізнес-процесів.

Для здійснення аналізу складу і структури майна підприємства та джерел його фінансування необхідно за допомогою групування скласти аналітичний баланс ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Аналітичний баланс ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за період 2015-2017 рр. (тис. грн)

Показники	Роки						Відхилення	
	2015		2016		2017		2017 / 2015 рр.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Активи								
Необоротні активи	3622	59,39	4090	63,33	3876	58,61	+254	+7,01
Оборотні	2477	40,61	2368	36,67	2737	41,39	+260	+10,50

активи								
- запаси	213	3,49	294	4,55	314	4,75	+101	+47,42
- дебіторська заборгованість	2131	34,94	1543	23,89	2070	31,3	-61	-2,86
- грошові кошти	103	1,69	455	7,05	242	3,66	+139	+134,95
- інші оборотні активи	30	0,49	76	1,18	111	1,68	+81	+270,00
Всього активів	6099	100	6458	100	6613	100	+514	+8,43
Пасиви								
Власний капітал	2166	35,51	4160	64,42	4400	66,54	+2234	+103,14
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1300	21,31	0	0	0	0	-1300	-100,00
Поточні зобов'язання	1728	28,33	2298	35,58	2213	33,46	+485	+28,07
- кредиторська заборгованість	1527	25,04	2294	35,52	1745	26,39	+218	+14,28
- інші поточні зобов'язання	201	3,3	4	0,06	468	7,08	+267	+132,84
Інші пасиви	905	14,84	0	0	0	0	-905	-100,00
Всього пасивів	6099	100	6458	100	6613	100	+514	+8,43

Так, протягом 2015-2017 рр. відбулося зростання валюти балансу на 514 тис. грн. або на 8,43%. Слід відзначити, що збільшення валюти балансу було спровоковано зростанням величини оборотних активів на 260 тис. грн. або на 10,50%. Збільшення величини оборотних активів було зумовлено зростанням запасів на 101 тис. грн. або на 47,42%; грошових коштів на 139 тис. грн. або на 134,95% та інших оборотних активів на 81 тис. грн. або на 270%. Позитивним моментом у діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» упродовж 2015-2017 рр. стало скорочення дебіторської заборгованості підприємства на 61 тис. грн. або на 2,86%. Варто відзначити, що упродовж 2015-2017 рр. величина необоротних активів збільшилася на 254 тис. грн. або на 7,01%.

За 2015-2017 рр. відбулося зростання власного капіталу в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2234 тис. грн. або на 103,14%. Поточні зобов'язання у 2017 р., порівняно з 2015 р., збільшилися на 485 тис. грн. або на 28,07%. Зростання величини поточних зобов'язань було спровоковано збільшенням кредиторської заборгованості на 218 тис. грн. або на 14,28% та інших поточних зобов'язань на 267 тис. грн. або на 132,84%. Натомість, за

2015-2017 рр. спостерігаємо скорочення довгострокових зобов'язань та забезпечення на 1300 грн. або на 100%.

Для оцінки особливостей формування прибутку доцільно провести горизонтальний аналіз Звіту про фінансові результати ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 роки; основні показники звіту наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 — Горизонтальний аналіз основних статей Звіту про фінансові результати ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 рр., тис. грн.

Назва показника	Роки			Відхилення 2017 / 2015	
	2015	2016	2017	тис. грн.	%
	1	2	3	4	5
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	17257	21347	21736	+4479	+25,95
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	13648	16033	17287	+3639	+26,66
Валовий прибуток	3609	5314	4449	+840	+23,28
Інші операційні доходи	299	1480	253	-46	-15,38
Адміністративні витрати	1975	3158	3940	+1965	+99,49
Витрати на збут	526	369	288	-238	-45,25
Інші операційні витрати	292	893	181	-111	-38,01
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	1115	2374	293	-822	-73,72
Податок на прибуток від звичайної діяльності	101	381	53	-48	-47,52
Чистий прибуток	1014	1993	240	-774	-76,33

Так, варто відзначити, що протягом 2015-2017 рр. у фінансовій діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» сталися такі зміни як: зростання чистої виручки від реалізації продукції на 4479 тис. грн. або на 25,95%; збільшення собівартості реалізованої продукції на 3639 тис. грн. або на 26,66%. За 2015-2017 рр. спостерігаємо збільшення валового прибутку на 840 тис. грн. або на 23,28%. У 2017 р., порівняно з 2015 р., спостерігаємо зменшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування в ТОВ

«Гірничотранспортна компанія» на 822 тис. грн. або на 73,72%, що негативно позначилося на скороченні чистого прибутку підприємства на 774 тис. грн. або на 76,33%. Але упродовж 2015-2017 рр. підприємство вело прибуткову діяльність. Чистий прибуток склав 1014 тис. грн. у 2015 р., 1993 тис. грн. у 2016 р. та 240 тис. грн. у 2017 р.

Проведемо аналіз фінансової стійкості та платоспроможності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на основі розрахунку коефіцієнтів фінансового стану, використовуючи дані фінансової звітності за 2015 – 2017 рр. (додатки А-В):

1. Аналіз ліквідності підприємства (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз показників ліквідності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 роки

Показники	Роки			Відхилення		
	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,198	0,109	+0,138	-0,089	+0,049
Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,31	0,903	1,095	-0,407	+0,192	-0,215
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	1,433	1,03	1,237	-0,403	+0,207	-0,196
Власний оборотний капітал	749	70	524	-679	+454	-225

Так, протягом 2015-2017 рр. спостерігаємо зростання коефіцієнта абсолютної ліквідності на 0,049. Упродовж досліджуваного періоду значення коефіцієнта недостатнє, адже воно менше 0,2. ТОВ «Гірничотранспортна компанія» немає можливості негайно погасити свої борги, тому що мало ймовірно, щоб всі кредитори підприємства одночасно пред'явили б йому свої вимоги. За 2015-2017 рр. коефіцієнт проміжної ліквідності зменшився на 0,215. Підприємство упродовж 2015-2017 рр. неспроможне погасити свої зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів – грошових коштів та їх еквівалентів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Упродовж 2015 та 2017 рр. значення коефіцієнта вважається достатнім, адже воно перевищує 0,6. Протягом 2015-2017 рр. коефіцієнт загальної ліквідності скоротився на 0,196. Підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів,

які сформувалися завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Одночасно, з погляду менеджера, значне нагромадження запасів на підприємстві, відволікання коштів у дебіторську заборгованість може бути пов'язане з неефективним управлінням активами. У той же час підприємство, можливо, не повністю використовує свої можливості з одержання кредитів. Також, варто відзначити, що власний оборотний капітал упродовж 2015-2017 рр. зменшився на 225 тис. грн., що вказує на відсутність достатнього рівня оборотного капіталу, який необхідний ТОВ «Гірничотранспортна компанія» для підтримки його фінансової стійкості та рівноваги. Також ТОВ «Гірничотранспортна компанія» не тільки не має змоги погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності.

2. Оцінка показників ділової активності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 — Аналіз показників ділової активності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 роки

Показники	Роки			Відхилення		
	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
Оборотність дебіторської заборгованості	10,5	14,114	14,726	+3,614	+0,612	+4,226
Оборотність кредиторської заборгованості	33,95	21,492	24,538	-12,458	+3,046	-9,412
Період погашення дебіторської заборгованості, днів	35	26	25	-9	-1	-10
Період погашення кредиторської заборгованості, днів	11	17	15	+6	-2	+4
Оборотність постійних активів	4,655	5,536	5,457	+0,881	-0,079	+0,802
Оборотність активів	2,437	3,4	3,326	+0,963	-0,074	+0,889
Оборотність чистих активів	4,767	4,691	5,129	-0,076	+0,438	+0,362
Оборотність товарно-матеріальних запасів	10,028	63,247	56,865	+53,219	-6,382	+46,837
Період обороту товарно-матеріальних запасів, днів	36	6	6	-31	+1	-30
Тривалість операційного	71	32	31	-39	-1	-40

циклу, днів						
Тривалість фінансового циклу, днів	60	15	16	-46	+2	-44

Таким чином, аналізуючи дані табл. 2.5, можна сказати, що коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості протягом 2015-2017 рр. збільшився на 4,226; натомість спостерігаємо скорочення коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості на 9,412. У зв'язку із зростанням оборотності дебіторської та скороченням кредиторської заборгованостей, спостерігаємо зменшення середнього періоду погашення дебіторської заборгованості на 10 дні та збільшення періоду погашення кредиторської заборгованостей на 4 дні. Зростання чистої виручки від реалізації продукції вплинуло на скорочення оборотності активів на 0,889. Позитивною тенденцією господарської діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є зростання оборотності товарно-матеріальних запасів на 46,837, що позитивно позначилося на скороченні періоду обороту товарно-матеріальних запасів на 30 днів. Також, слід відзначити, що протягом 2015-2017 рр. відбулося скорочення тривалості операційного та фінансового циклу на 40 та 44 дні.

3. Аналіз показників фінансової стійкості в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 — Аналіз показників фінансової стійкості та платоспроможності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 рр.

Показники	Роки			Відхилення		
	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017/ 2015
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,355	0,644	0,665	+0,289	+0,021	+0,31
Коефіцієнт фінансової залежності	2,816	1,552	1,503	-1,264	-0,049	-1,313
Коефіцієнт заборгованості	0,496	0,356	0,335	-0,14	-0,021	-0,161
Відношення довгострокових кредитів до капіталізації	0,297	0	0	-0,297	0	-0,297
Відношення довгострокових кредитів до власного капіталу	0,6	0	0	-0,6	0	-0,6
Відношення заборгованості до власного капіталу	1,398	0,552	0,503	-0,846	-0,049	-0,895

Так, протягом 2015-2017 рр. відбулося збільшення коефіцієнта автономії на 0,31, що пов'язано із зростанням власного капіталу. Зменшення обсягу довгострокових зобов'язань підприємства вплинуло на скорочення коефіцієнта залежності підприємства на 1,313. Скорочення коефіцієнта заборгованості на 0,161 відбулося у зв'язку із залежністю підприємства від зовнішніх кредиторів. Позитивним моментом у діяльності підприємства є скорочення показника довгострокових кредитів до власного капіталу на 0,6. Упродовж 2015-2017 рр. відбулося скорочення коефіцієнта відношення заборгованості до власного капіталу підприємства на 0,895.

4. Оцінка показників рентабельності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиця 2.7).

Таблиця 2.7 — Аналіз показників рентабельності в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2016-2017 р.

Показники	Роки			Відхилення		
	01.01.2016	01.01.2017	01.01.2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
Рентабельність активів	14,322	31,743	3,672	+17,421	-28,071	-10,65
Рентабельність власного капіталу	71,61	63,01	5,607	-8,6	-57,403	-66,003
Рентабельність продажу	6,461	11,121	1,348	+4,66	-9,773	-5,113
Рентабельність чистих активів	22,604	46,724	5,607	+24,12	-41,117	-16,997
Рентабельність оборотних активів	33,062	97,998	11,479	+64,936	-86,519	-21,583

Так, протягом 2015-2017 рр. відбулося скорочення рентабельності активів на 2,811%, що свідчить про неефективну систему управління активами ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Також протягом 2015-2017 рр. спостерігаємо зменшення рентабельності власного капіталу на 66,003%, що свідчить про те, що протягом 2015-2017 рр. підприємство неефективно використовує власний капітал. Негативним моментом у діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія» стало скорочення показника рентабельності

чистих активів на 16,997% – це пов’язано із зменшенням чистого прибутку підприємства.

Отже, розглянутий фінансовий стан ТОВ «Гірничотранспортна компанія» свідчить про те, що на підприємстві існують такі проблеми як: проблема скорочення чистого прибутку підприємства, наявності дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення заборгованості на підприємстві. Досліджуваному підприємству слід здійснити пошук альтернативних джерел оптимізації витрат підприємства.

2.2. Структура витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Важливе значення в економічному аналізі приділяється дослідженню поточних витрат підприємства та собівартості продукції, оскільки вони є узагальнюючими показниками діяльності й безпосередньо впливають на фінансові результати роботи підприємства. Використовуючи дані офіційної фінансової звітності підприємства (додатки А-В) проведемо детальний аналіз динаміки витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Показники динаміки витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015–2017 рр., тис. грн

Показники	Роки			Відхилення 2017 / 2015 рр.	
	2015	2016	2017	тис. грн.	%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	13648	16033	17287	+3639	+26,66
Адміністративні витрати	1975	3158	3940	+1965	+99,49
Витрати на збут	526	369	288	-238	-45,25
Інші операційні витрати	292	893	181	-111	-38,01
Всього витрат	16441	20453	21696	+5255	+31,96

Відповідно до даних табл. 2.8, варто відзначити, що протягом 2015-2017 рр. відбулося збільшення величини загальних витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 5255 тис. грн. або на 31,96%. Зростання загальних витрат підприємства у 2017 р., порівняно з 2015 р., було спровоковане збільшенням значення таких статей витрат як:

– собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 3639 тис. грн. або на 26,66% (збільшення собівартості реалізованої продукції свідчить про погіршення ступеня використання усіх ресурсів підприємства);

– адміністративних витрат на 1965 тис. грн. або на 99,49% (зростання значення показника відбулося за рахунок збільшення обсягу витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства).

Натомість, за 2015-2017 рр. відбулося скорочення витрат на збут на 238 тис. грн. або на 45,25% (причиною зменшення даної статті витрат є сумнівні борги та втрати від знецінення запасів, що зберігаються на складах, економічні санкції, що застосовуються на підприємстві та ін.). У 2017 р., порівняно з 2015 р., обсяг інших операційних витрат зменшився на 111 тис. грн. або на 38,01% (скорочення значення інших операційних витрат пов'язано із зменшенням витрат на операційну оренду активів, операційну курсову різницю, реалізацію інших оборотних активів та ін.).

Проведемо аналіз структури витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015-2017 рр. (рисунок 2.6).

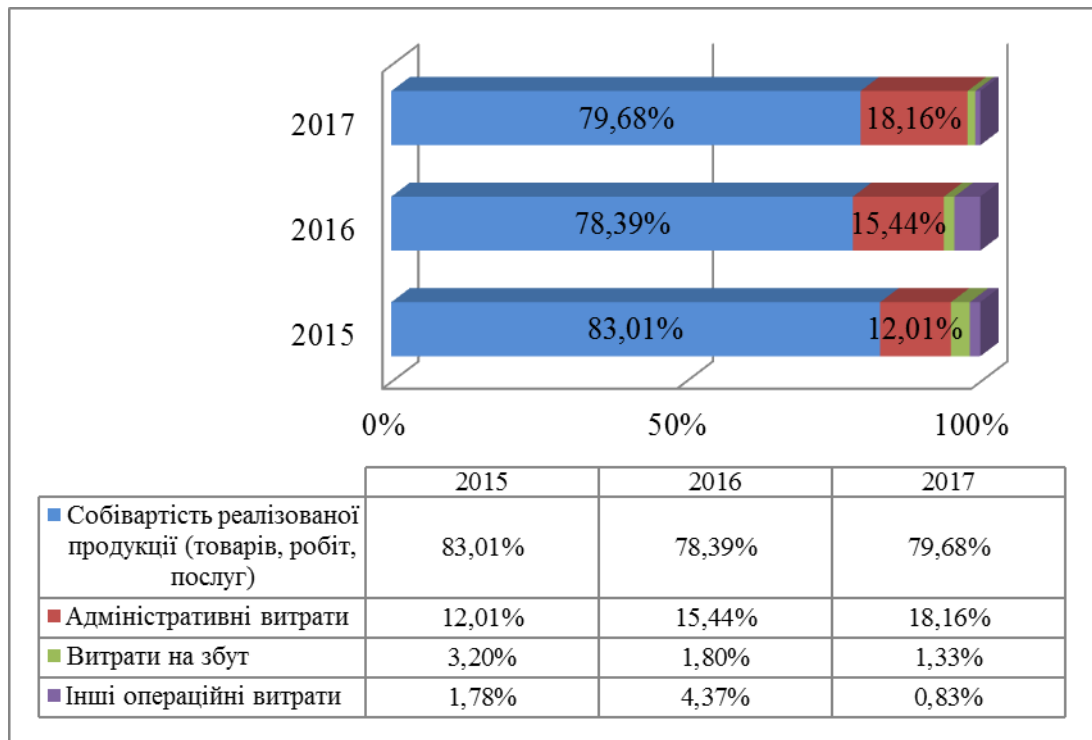

Рисунок 2.6 – Структура витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015–2017 рр.

Відповідно до даних рисунку 2.6, варто відзначити, що найбільшу питому вагу складають витрати, що формують собівартість продукції, їх питома вага протягом аналізованого періоду майже не змінюється і знаходиться приблизно в однакових межах, при цьому найбільша питома вага даних витрат спостерігається у 2017 р. – 79,68%. Частка адміністративних витрат протягом 2015-2017 р. зросла на 6,15%. Незначну частину витрат складають витрати на збут (1,33% у 2017 р.), що вказує на наявність на підприємстві сумнівних боргів та неефективне управління запасами. Частка інших операційних витрат протягом 2015–2017 рр. зменшилася з 1,78% до 0,83%, що в основному пов'язано із скороченням обсягу витрат на реалізацію інших оборотних активів.

Поряд із проведеним дослідженням оцінки загальних витрат підприємства доцільно проаналізувати динаміку елементів операційних витрат підприємства та дослідити структуру даних витрат (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Показники динаміки та структури операційних витрат
ТОВ «Гірничотранспортна компанія» протягом 2015-2017 рр.

Витрати	Роки						Відхилення 2017 / 2015 рр.	
	2015		2016		2017		тис. грн.	%
	тис. грн.	питом а вага, %	тис. грн.	питом а вага, %	тис. грн.	питома вага, %		
Матеріальні затрати	8745	57,81	12053	58,76	13754	63,24	+5009	+57,28
Витрати на оплату праці	3913	25,87	4808	23,44	5271	24,24	+1358	+34,70
Відрахування на соціальні заходи	1469	9,71	1658	8,08	1073	4,93	-396	-26,96
Амортизація	191	1,26	443	2,16	505	2,32	+314	+164,40
Інші операційні витрати	809	5,35	1550	7,56	1145	5,26	+336	+41,53
Разом	15127	100	20512	100	21748	100	+6621	+43,77

Відповідно до даних табл. 2.9, протягом 2015-2017 рр. в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відбулося збільшення операційних витрат на 6621 тис. грн. або на 43,77%, що сталося у зв'язку із зростанням матеріальних витрат на 5009 тис. грн. або на 57,28%, витрат на оплату праці на 1358 тис. грн.

або на 34,70%; амортизації на 314 тис. грн. або на 164,40% та інших операційних витрат на 336 тис. грн. або на 41,53%.

Структура операційних витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» представлена на рисунку 2.7.

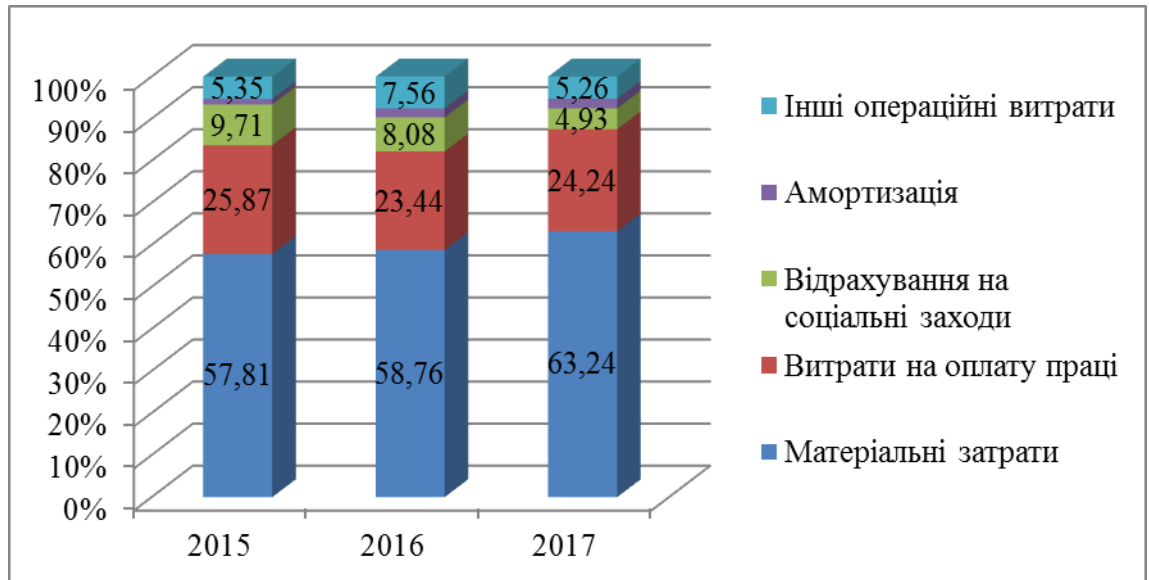

Рисунок 2.7 – Структура операційних витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» упродовж 2015-2017 рр.

Так, упродовж 2015-2017 рр. найбільшу частку у структурі операційних витрат займають матеріальні затрати – 57,81% у 2015 р., 58,76% у 2016 р. та 63,24% у 2017 р.

Важливим показником аналізу витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є визначення рівня витрат на 1 грн. доходів, динаміка якого дозволяє визначити напрям руху оптимізаційних заходів менеджменту товариства. Визначимо рівні витрат у доходах ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за три роки та з'ясуємо, на якому етапі формування прибутку фінансовий менеджмент доходів та витрат має недоліки, що приводить до збільшення витрат підприємства. Результати розрахунків рівнів витрат у доходах ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 роки подано в таблицях 2.10 – 2.12.

Таблиця 2.10 – Визначення рівня витрат на виробництво продукції в доходах від реалізації продукції ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 рр.

№ з/п	Показник	Роки			Відхилення		
		2015	2016	2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	17257	21347	21736	+4090	+389	+4479
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	13648	16033	17287	+2385	+1254	+3639
3	Рівень витрат на 1 грн. доходу (ряд 2/ ряд 1)	0,791	0,751	0,795	-0,040	+0,044	+0,004

З табл. 2.10 варто відзначити, що протягом 2015-2017 рр. відбулося зростання собівартості продукції на 3639 тис. грн. та збільшення доходів від реалізації продукції на 4479 тис. грн. У 2017 р., порівняно з 2015 р., рівень витрат на 1 грн. доходу збільшився на 0,004, тому проведемо розрахунки і визначимо економію чи перевитрачання коштів ТОВ «Гірничотранспортна компанія»: $16033 - 0,795 * 21347 = -944,62$ (тис. грн.). Констатуємо, що за період 2015-2017 рр. відбулася перевитрачання коштів в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на суму 944,62 тис. грн.

Визначимо рівень операційних витрат в операційних доходах підприємства (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Визначення рівня операційних витрат на 1 грн. операційних доходів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 рр.

№ з/п	Показник	Роки			Відхилення		
		2015	2016	2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Операційні доходи, тис. грн.	17556	22827	21989	+5271	-838	+4433
2	Операційні витрати, тис. грн.	15127	20512	21748	+5385	+1236	+6621
3	Рівень операційних витрат на 1 грн. операційних доходів (ряд 2/ ряд 1)	0,862	0,899	0,989	+0,037	+0,090	+0,127

Протягом 2015-2017 рр. операційні доходи ТОВ «Гірничотранспортна компанія» збільшилися на 4433 тис. грн., також відбулося збільшення операційних витрат на 6621 тис. грн., про що свідчать дані форми № 2. Слід відзначити, що у 2017 р., порівняно з 2015 р., відбулося зростання рівня операційних витрат на 1 грн. операційних доходів з 0,862 до 0,989 грн. Загалом, за розрахунками, аналогічним до табл. 2.11, підприємство перевитратило 0,127 тис. грн.

Розрахуємо загальний рівень витрат на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015-2017 роки (таблиця 2.12).

Таблиця 2.12 — Визначення рівня витрат на 1 грн. доходів ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за 2015–2017 рр.

№ з/п	Показник	Роки			Відхилення		
		2015	2016	2017	2016 / 2015	2017 / 2016	2017 / 2015
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Всього доходів, тис. грн.	17556	22827	21989	+5271	-838	+4433
2	Всього витрат, тис. грн.	16441	20453	21696	+4012	+1243	+5255
3	Рівень витрат підприємства на 1 грн. його доходів (ряд 2/ ряд 1)	0,936	0,896	0,987	-0,040	+0,091	+0,050

Загальний рівень витрат на підприємстві протягом 2015-2017 рр. зріс на 5255 тис. грн. Тобто, за аналогічними підрахунками, має місце перевитрата коштів на суму 1114,29 тис. грн.: $21696 - 0,936 * 21989 = 1114,29$ тис. грн.

Таким чином, на основі проведеного вище дослідження, робимо висновок, що ТОВ «Гірничотранспортна компанія» необхідно провести оптимізацію операційних витрат, дані за якими відображено в частині другій форми № 2 фінансової звітності. Саме резерви зниження собівартості являють собою елементи витрат, за рахунок економії яких можуть бути знижені витрати підприємства.

2.3. Оцінка управління формування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

У сучасних макроекономічних умовах для швидкого реагування на зміну попиту, забезпечення конкурентоздатності продукції, матеріального заохочення працівників, для ефективного ведення господарства з метою отримання максимального прибутку особливого значення набуває проблема раціонального використання виробничого потенціалу. З метою забезпечення точного й достовірного збору й обробки інформації про витрати, їх виникнення й контроль має здійснюватись в автоматизованому середовищі за певними структурами управління витратами. До таких структур в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» автором статті рекомендовано віднести: центри відповідальності, економічний сектор та адміністрація за кожним автоматизованим робочим місцем. Таким чином, запропоновано концентрувати інформацію про витрати за місцями їх виникнення та, в цьому розрізі по ним обробляти й приймати управлінські рішення. Для реалізації зазначеного вченими робиться акцент на забезпеченні дієвості системи управління витратами шляхом поділу підприємства на центри відповідальності.

Ефективність функціонування підприємств в цих умовах залежить від раціонального використання всіх видів ресурсів, що зумовлює необхідність переходу до єдиної системи управління витратами. Побудова та вдосконалення цієї системи забезпечить конкурентоспроможність продукції за рахунок більш низьких витрат та цін, наявність якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та її позиції на ринку порівняно з продукцією інших виробників, надання об'єктивних даних для упорядкування структури доходів і видатків підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень. Через безсистемний перехід до нерегульованого ринку, повну втрату державного впливу на економічні процеси, недосконалість законодавства щодо приватизаційних процесів, значне подорожчання

енергетичних і матеріальних ресурсів істотно підвищилась собівартість продукції, а виробництво на багатьох підприємствах стало збитковим. Це зумовлює необхідність постійної роботи над вирішенням завдань оптимізації рівня витрат і забезпечення їх стійкої позитивної тенденції. При цьому особливої важливості набуває пошук шляхів формування та удосконалення системи управління витратами.

Варто відзначити, що нові умови господарювання висувають нові, більш жорсткі, вимоги щодо методичного забезпечення управління поточними витратами. Від вміння передбачити комерційну ситуацію, виявити фактори, що впливають на формування поточних витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», завчасно вжити заходи по оперативному регулюванню розміру витрат і оптимізації співвідношення ресурсів, витрат та результатів залежить міра досягнення підприємством мети його діяльності і забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.

Виробничий потенціал підприємства складається з потенціалу основних фондів – наявних та прихованих можливостей основних фондів, які формують техніко-технологічний базис виробничої потужності підприємства; оборотних засобів – частини виробничого капіталу підприємства у вигляді сировини, матеріалів, палива, енергії, допоміжних матеріалів), які перебувають у виробничих запасах, незавершеному виробництві, напівфабрикатах власного виготовлення і витратах майбутніх періодів; технологічного персоналу – здатності працівників виготовляти продукцію відповідної якості; фінансового – обсягу наявних фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат.

Оптимальна структура виробничого потенціалу забезпечує економне витрачання всіх видів ресурсів (сировини, матеріалів, енергії, фінансів, живої та уречевленої праці), оскільки можна з меншою їх кількістю задовольнити більшу кількість потреб, виробивши більше продукції. Це можливо лише за умови підвищення якісного складу всього виробничого потенціалу та окремих його складових. Важливе значення має не лише їх обсяг, а й те, як

використовуються окремі складові потенціалу. Надлишкова кількість виробленої продукції може бути нереалізованою і може принести втрати виробництву. Перевитрати ресурсів призводять до підвищення собівартості продукції. Надлишкова економія призводить до погіршення якості продукції, порушення стандартів, до збільшення втрат, ніж до економії. Подальшими розробками в цьому напрямку можна вважати поглиблене обґрунтування критеріїв оптимізації обсягів реалізованої продукції і відповідного рівня попиту на продукцію з врахуванням специфіки діяльності будь-якого підприємства в умовах ринкових відносин – невизначеності та ризику.

Використовуючи критерій прийняття рішень, визначимо оптимальне співвідношення попиту та пропозиції на вантажні вагони (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13 – Матриця співвідношення попиту та пропозиції на продукцію ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Пропозиція щодо продажу вантажних вагонів (P _г)	Попит на вантажні вагони, тис. грн. (P)						
	38	50	75	150	200	220	250
1	38,000	38,000	38,000	38,000	38,000	38,000	38,000
2	11,600	56,000	86,000	86,000	86,000	86,000	86,000
3	-32,080	44,000	134,000	134,000	134,000	134,000	134,000
4	-96,496	32,000	122,000	182,000	182,000	182,000	182,000
5	-185,795	20,000	110,000	170,000	170,000	194,000	230,000

Дана матриця була побудована на основі таких цифрових інформаційних даних:

- 1) попит на вантажні вагони (мінімальний) – 50 тис. грн.
- 2) попит на вантажні вагони (максимальний) – 250 тис. грн.;
- 3) середньоденний обсяг збуту послуг (мінімальний) – 1 тис. грн.;
- 4) середньоденний обсяг збуту послуг (максимальний) – 5 тис. грн.

За допомогою різноманітних критеріїв необхідно визначити максимально можливий обсяг вантажних вагонів, які може ТОВ «Гірничотранспортна компанія» продати за кордон:

1) критерій прийняття рішень в умовах ризику. У процесі прийняття рішення можна виокремити кілька етапів. Основу прийняття рішення становить так званий модельний (уявний) експеримент, що передбачає:

– побудову уявної моделі об'єкта управління;
 – формулювання ідеалізованих умов, що впливають на модель;
 – довільне комбінування цих умов і їх можливих впливів на модель та оцінювання в думці відповідних ситуацій і можливих наслідків (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Дані для побудови матриці прийняття рішень в умовах ризику для ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Показники	Значення					
Попит на вантажні вагони, тис. грн. (S_j)	50	75	150	200	220	250
Ймовірність настання саме такої величини попиту (P_j)	0,05	0,08	0,16	0,21	0,23	0,26

Таким чином, для критерію прийняття рішень в ситуації ризику, при відомих ймовірностях P_j для виникнення стану S_j можна знайти математичне сподівання $W(x, s, p)$ і визначити вектор X^* , який забезпечує:

$$W = i = 1 \dots n \sum_{j=1}^n W_{ij} \times P_j \quad (2.1)$$

Визначимо вектор X^* :

X^* =	38,00
	79,68
	118,07
	145,84
	151,21

При застосуванні критерію прийняття рішень найвигідніше експортувати максимальну кількість вантажних вагонів. Тобто при відносній ймовірності настання ризику – 26% максимальна величина збуту послуг – 5 тис. грн.

Проаналізуємо критерії прийняття рішень в ситуації невизначеності 5:

1. Критерій Лапласа. У основі цього критерію лежить «принцип недостатньої основи»: якщо немає достатніх підстав вважати, що вірогідність того або іншого попиту має нерівномірний розподіл, то вони приймаються однаковими і завдання зводиться до пошуку варіанту:

$$W = i = 1 \dots m \sum_{j=1}^n W_{ij} \quad (2.2)$$

$$W_1 = \frac{38 + 38 + 38 + 38 + 38 + 38}{6} = 38$$

$$W_2 = \frac{11,6 + 56 + 86 + 86 + 86 + 86}{6} = 68,6$$

$$W_3 = \frac{(-32,08) + 44 + 134 + 134 + 134 + 134}{6} = 91,32$$

$$W_4 = \frac{(-96,5) + 32 + 122 + 182 + 182 + 182}{6} = 100,58$$

$$W_5 = \frac{(-185,8) + 20 + 110 + 170 + 194 + 230}{6} = 89,7$$

Визначимо вектор X^* :

$X^* =$	38,00
	68,60
	91,32
	100,58
	889,7

Досліджуючи ефективність альтернативи стимулювання збуту послуг, при прийнятті рішень в умовах невизначеності, максимально можливий попит серед замовників на вантажні вагони 220 тис. грн., з них вантажних вагонів на 4 тис. грн. може запропонувати ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

2. Критерій Вальда – забезпечує вибір обережної, песимістичної стратегії в тій або іншій діяльності і його судження близькі до тих суджень, які використовують в теорії ігор: для кожного X_i обирається найгірша ситуація (найменше з W_{ij}) і серед них відшукується гарантований максимальний ефект:

$$W = \max_{i=1..m} \min_{j=1..n} W_{ij}, \quad (2.3)$$

$$W = \max (38,00; 11,60; -32,08; -96,50; -185,80).$$

При цьому критерію ТОВ «Гірничотранспортна компанія» слід запропонувати вантажні вагони на суму 1 тис. грн., при цьому максимально можливий збиток не перевищить 38 грн., тобто 3,8 % від загальної величини попиту.

3. Критерій Гурвіца. Орієнтація на найгірший результат є своєрідною перестраховкою. Проте необачно вибирати політику, яка надмірно оптимістична.

$$W = \max_{i=1, \dots, m} \left[a \max_{j=1, \dots, n} W_{ij} + (1-a) \min_{j=1, \dots, n} W_{ij} \right] \quad (2.4)$$

Відповідно до таблиці 3.5, за критерієм Гурвіца:

– при $\alpha = 0,2$ (ймовірність настання успіху становить 20 %) ТОВ «Гірничотранспортна компанія» слід чекати прибуток від збуту послуг в сумі близько 108,34 тис. грн.;

– при $\alpha = 0,6$ (майже рівноімовірні шанси на успіх і невдачу) ТОВ «Гірничотранспортна компанія» слід чекати прибуток від збуту послуг в сумі близько 70,60 тис. грн.;

– при вірогідності успіху 0,8 та 1, в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» слід чекати прибуток від збуту послуг в сумі близько 146,84 та 230 тис. грн.

– Критерій Гурвіца пропонує деякий компроміс (таблиця 2.15):

Таблиця 2.15 — Матриця для прийняття рішень, використовуючи критерій Гурвіца

α	0,2	0,4	0,6	0,8	1
1	68,40	38	38	38	38
2	95,28	41,36	56,24	71,12	86
3	108,34	34,352	67,568	100,784	134
4	104,80	14,9024	70,6016	126,3008	182
5	81,36	-19,47712	63,68192	146,841	230

Таким чином, різні критерії призводять до різних висновків:

– за критерієм Лапласа максимально можливий попит серед замовників на вантажні вагони 220 тис. грн., з них вантажних вагонів на 4 тис. грн. може запропонувати ТОВ «Гірничотранспортна компанія»;

– за критерієм Вальда ТОВ «Гірничотранспортна компанія» слід запропонувати вантажних вагонів на суму 1 тис. грн., при цьому максимально

можливий збиток не перевищить 38 грн., тобто 3,8% від загальної величини попиту;

– за критерієм Гурвіця – максимально можливий прибуток для ТОВ «Гірничотранспортна компанія» при песимістичному настрої – 41,36 тис. грн., а в стані повного оптимізму прибуток для ТОВ «Гірничотранспортна компанія» становитиме 230 тис. грн.

Отже, можливість вибору найефективнішої проектної альтернативи для оптимізації витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за допомогою різноманітних критеріїв дає можливість керівництву підприємства приймати оптимальні обсяги збуту послуг при забезпеченні оптимального обсягу витрат.

2.4. Кореляційно-регресійний аналіз ефективності управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Виробничий потенціал підприємства складається з потенціалу основних фондів – наявних та прихованих можливостей основних фондів, які формують техніко-технологічний базис виробничої потужності підприємства; оборотних засобів – частини виробничою капіталу підприємства у вигляді сировини, матеріалів, палива, енергії, допоміжних матеріалів), які перебувають у виробничих запасах, незавершеному виробництві, напівфабрикатах власного виготовлення і витратах майбутніх періодів; технологічного персоналу – здатності працівників виготовляти продукцію відповідної якості; фінансового – обсягу наявних фінансових ресурсів підприємства, якими воно може розпоряджатися для здійснення поточних і перспективних витрат.

Оптимальна структура виробничого потенціалу забезпечує економне витрачання всіх видів ресурсів (сировини, матеріалів, енергії, фінансів, живої та уречевленої праці), оскільки можна з меншою їх кількістю задовольнити більшу кількість потреб, виробивши більше продукції. Це можливо лише за умови підвищення якісного складу всього виробничого потенціалу та окремих його складових. Важливе значення має не лише їх обсяг, а й те, як

використовуються окремі складові потенціалу. Надлишкова кількість виробленої продукції може бути нереалізованою і може принести втрати виробництву. Перевитрати ресурсів призводять до підвищення собівартості продукції. Надлишкова економія призводить до погіршення якості продукції, порушення стандартів, до збільшення втрат, ніж до економії. Подальшими розробками в цьому напрямку можна вважати поглиблене обґрунтування критеріїв оптимізації обсягів реалізованої продукції і відповідного рівня попиту на продукцію з врахуванням специфіки діяльності будь-якого підприємства в умовах ринкових відносин – невизначеності та ризику.

Найбільш широке застосування в практиці економічних досліджень отримало стохастичне моделювання, що описується показниками, між якими спостерігається стохастична залежність. Такого виду залежність проявляється у тому, що зміна однієї величини спричиняється зміною іншої. Вивчення стохастичного взаємозв'язку здійснюється проведенням кореляційно-регресійного аналізу, завданнями якого є побудова та аналіз економіко-математичної моделі рівняння регресії, що відображає залежність результативної ознаки від кількох факторних ознак і дає оцінку міри щільності зв'язку.

Основним завданням кореляційного аналізу є виявлення і оцінка тісноти зв'язку між результативним і факторними ознаками. Основним завданням регресійного аналізу є встановлення форми зв'язку (рівняння регресії), включаючи статистичну оцінку його параметрів.

Метод аналізу господарської діяльності полягає у системному, комплексному вивченні, вимірюванні та узагальненні впливу факторів на результати діяльності підприємства з метою знаходження шляхів підвищення її ефективності.

Для того, щоб дослідити зв'язок між показниками чистого доходу від реалізації продукції, собівартості реалізованої продукції, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат використаємо кореляційно-регресійний аналіз.

Спершу визначимо показники, на основі яких будемо здійснювати кореляційно-регресійний аналіз.

До економетричної моделі включимо наступні фактори: Y – чистий дохід; X_1 – адміністративні витрати; X_2 – витрати на збут; X_3 – інші операційні витрати.

Лінійна багатовимірна модель у даному випадку має вигляд

$$Y = a_0 + a_1X_1 + a_2X_2 + a_3X_3. \quad (2.1)$$

Вхідні дані для проведення кореляційно-регресійного аналізу представлено у таблиці 2.16:

Таблиця 2.16 – Основні фінансові показники діяльності підприємства за 2015-2017 рр.

Показник	2014	2015	2016	2017
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	15531	17257	21347	21736
Адміністративні витрати	1777	1975	3158	3940
Витрати на збут	473	526	369	288
Інші операційні витрати	263	292	893	181

За вхідними даними було побудовано кореляційну матрицю, яка використовується для вимірювання сили взаємозв'язку між обраними факторними величинами та результативним показником за допомогою табличного редактора Microsoft Excel, результати розрахунків наведені у таблиці 2.17.

Таблиця 2.17 – Результати кореляційного аналізу прибутковості підприємства

Показник	Чистий дохід	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
Чистий дохід	1			
Адміністративні витрати	0,9542169	1		
Витрати на збут	-0,8713953	-0,7598813	1	
Інші операційні витрати	0,4071138	0,1583358	-0,141483	1

Оцінка тісноти зв'язку між досліджуваними ознаками здійснювалась із використанням шкали Чеддока, характеристика представлена у таблиці 2.18.

Таблиця 2.18. — Характеристика тісноти зв'язку

Показник	Адміністративні витрати	Витрати на збут	Інші операційні витрати
Чистий дохід	дуже сильний	сильний	слабкий

Розрахунок кореляційної матриці дає змогу зробити висновок про значну залежність між результативною (Y) та факторними (X_1 , X_2 , X_3) величинами.

Оскільки між результативною ознакою (чистий дохід) та факторною (інші операційні витрати) спостерігається слабкий зв'язок, то доречним буде виключити її із моделі.

З метою встановлення форми зв'язку між досліджуваними ознаками проводимо регресійний аналіз. Використовуємо MS Excel (надбудова «Аналіз даних/Регресія»), результати представлені у таблицях 2.19 – 2.20.

Таблиця 2.19 — Основні показники регресії

Множинний R	0,967347
R-квадрат	0,93576
Нормований R-квадрат	0,80728
Стандартна похибка	1342,647
Спостереження	4

Як видно з результатів проведеного регресійного аналізу нормований коефіцієнт детермінації R^2 дорівнює 0,81, це свідчить про те, що зміна результативної величини (чистий дохід) на 81 % спричинена зміною факторних (адміністративні витрати, витрати на збут).

Таблиця 2.20 — Результати дисперсійного аналізу

Показник	df	SS	MS	F	Значимість F
Регресія	2	26259253	13129626	7,283303	0,253456
Залишок	1	1802702	1802702		
Всього	3	28061955			

Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі: за критерієм Фішера F^* більше $F_{\text{табл}}$, тобто рівняння регресії значиме (на 95 %). Результати дисперсійного аналізу вказують на надійність отриманої моделі, вплив випадкових факторів відсутній.

Таблиця 2.21 – Результати регресійного аналізу

Показник	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення	Нижніе 95%	Верхніе 95%
Чистий дохід	17946,86	0,002548	0,998378	-227991	228082,3
Адміністративні витрати	2,708931	1,657232	0,345638	-29,9309	38,90956
Витрати на збут	25,99606	0,626694	0,44361	-314,02	346,6028

За результатами регресійного аналізу (таблиця 2.21), оскільки для усіх показників P-значення менше 0,5, то коефіцієнти можна вважати ненульовими, отже, факторні ознаки впливають на результативну.

Виходячи з результатів регресійного аналізу наведених в табл.2.20 можна скласти рівняння багатовимірної лінійної регресії:

Рівняння множинної регресії має вигляд:

$$Y = 45,73 + 4,49X_1 + 16,29X_2. \quad (2.2)$$

Отже, з вище приведеного дослідження можна зробити висновок, що між адміністративними витратами, собівартістю реалізованої продукції та чистим доходом існує пряма залежність, тобто якщо витрати на збут зростуть на одиницю, то чистий дохід збільшиться на 16,29 од.; при збільшенні адміністративних витрат на одиницю, чистий дохід зростає на 4,49 од.

Згідно із проведеним дослідженням, для формування рекомендацій по покращенню управління процесом формування витрат з метою підвищення рентабельності виробництва, слід врахувати, що найбільший вплив на зміну чистого доходу мають такі ознаки, як адміністративні витрати та витрати на збут.

Висновки до розділу II

Отже, за результатами проведеного аналізу стану управління процесом формування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» варто зробити відповідні висновки:

– Практична частина роботи написана на матеріалах ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є виробничим підприємством, основним видом діяльності якого є: «Виробництво залізничного рухомого складу» для експлуатації на шляхах промислових підприємств. Варто відзначити, що розглянутий фінансовий стан ТОВ «Гірничотранспортна компанія» свідчить про те, що на підприємстві існують такі проблеми як: проблема скорочення чистого прибутку підприємства, наявності дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення заборгованості на підприємстві. Досліджуваному підприємству слід здійснити пошук альтернативних джерел оптимізації витрат підприємства.

– Проаналізовано, що протягом 2015-2017 рр. відбулося збільшення величини загальних витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 5255 тис. грн. або на 31,96%. Зростання загальних витрат підприємства у 2017 р., порівняно з 2015 р., було спровоковане збільшенням значення таких статей витрат як: собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 3639 тис. грн. або на 26,66% (збільшення собівартості реалізованої продукції свідчить про погіршення ступеня використання усіх ресурсів підприємства); адміністративних витрат на 1965 тис. грн. або на 99,49% (зростання значення показника відбулося за рахунок збільшення обсягу витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства). Натомість, за 2015-2017 рр. відбулося скорочення витрат на збут на 238 тис. грн. або на 45,25% (причиною зменшення даної статті витрат є сумнівні борги та втрати від знецінення запасів, що зберігаються на складах, економічні санкції, що застосовуються на підприємстві та ін.). У 2017 р., порівняно з 2015 р., обсяг інших операційних витрат зменшився на 111 тис. грн. або на 38,01% (скорочення значення інших операційних витрат пов'язано із зменшенням витрат на операційну оренду

активів, операційну курсову різницю, реалізацію інших оборотних активів та ін.).

– Зазначено, що з метою забезпечення точного й достовірного збору й обробки інформації про витрати, їх виникнення й контроль має здійснюватись в автоматизованому середовищі за певними структурами управління витратами. До таких структур в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» автором статті рекомендовано віднести: центри відповідальності, економічний сектор та адміністрація за кожним автоматизованим робочим місцем. Таким чином, запропоновано концентрувати інформацію про витрати за місцями їх виникнення та, в цьому розрізі по ним обробляти й приймати управлінські рішення. Для реалізації зазначеного вченими робиться акцент на забезпеченні дієвості системи управління витратами шляхом поділу підприємства на центри відповідальності.

- Також у даному розділі було проаналізовано структуру та динаміку витрат і доходів. Проведено аналіз згідно методик обраних у першому розділі роботи, зокрема коефіцієнтний метод, що якнайкраще охарактеризувало інвестиційну привабливість підприємства.

- На основі регресійного аналізу побудовано економетричну модель зв'язку між чистим доходом та витратами.

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ ВИТРАТ ТОВ «ГІРНИЧОТРАНСПОРТНА КОМПАНІЯ»

3.1. Проблеми ефективної реалізації управління витратами на підприємстві в сучасних умовах та шляхи їх вирішення в ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

У сучасних макроекономічних умовах для швидкого реагування на зміну попиту, забезпечення конкурентоздатності продукції, матеріального заохочення працівників, для ефективного ведення господарства з метою отримання максимального прибутку особливого значення набуває проблема раціонального використання виробничого потенціалу. З метою забезпечення точного й достовірного збору й обробки інформації про витрати, їх виникнення й контроль має здійснюватись в автоматизованому середовищі за певними структурами управління витратами. До таких структур в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» автором статті рекомендовано віднести: центри відповідальності, економічний сектор та адміністрація за кожним автоматизованим робочим місцем. Таким чином, запропоновано концентрувати інформацію про витрати за місцями їх виникнення та, в цьому розрізі по ним обробляти й приймати управлінські рішення. Для реалізації зазначеного вченими робиться акцент на забезпеченні дієвості системи управління витратами шляхом поділу підприємства на центри відповідальності.

Ефективність функціонування підприємств в цих умовах залежить від раціонального використання всіх видів ресурсів, що зумовлює необхідність переходу до єдиної системи управління витратами. Побудова та вдосконалення цієї системи забезпечить конкурентоспроможність продукції за рахунок більш низьких витрат та цін, наявність якісної та достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та її позиції на ринку порівняно з продукцією інших виробників, надання об'єктивних даних для упорядкування

структури доходів і видатків підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень. Через безсистемний перехід до нерегульованого ринку, повну втрату державного впливу на економічні процеси, недосконалість законодавства щодо приватизаційних процесів, значне подорожчання енергетичних і матеріальних ресурсів істотно підвищилась собівартість продукції, а виробництво на багатьох підприємствах стало збитковим. Це зумовлює необхідність постійної роботи над вирішенням завдань оптимізації рівня витрат і забезпечення їх стійкої позитивної тенденції. При цьому особливої важливості набуває пошук шляхів формування та удосконалення системи управління витратами.

Варто відзначити, що нові умови господарювання висувають нові, більш жорсткі, вимоги щодо методичного забезпечення управління поточними витратами. Від вміння передбачити комерційну ситуацію, виявити фактори, що впливають на формування поточних витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», завчасно вжити заходи по оперативному регулюванню розміру витрат і оптимізації співвідношення ресурсів, витрат та результатів залежить міра досягнення підприємством мети його діяльності і забезпечення його конкурентоспроможності на ринку.

Розробка стратегії управління поточними витратами в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» вимагає постановки мети. Такою метою не можна вважати зменшення витрат, оскільки забезпечення належної якості продукції та послуг невід'ємне від них. Таке зменшення може призвести до скорочення кола споживачів та погіршення показників фінансово-господарської діяльності ТОВ «Гірничотранспортна компанія».

Оптимальними можна вважати такі витрати ТОВ «Гірничотранспортна компанія», які є оптимізованими (або наближеними до мінімальних), але достатніми для дотримання прийнятих на підприємстві стандартів виробництва і обслуговування споживачів. Звичайно такі стандарти повинні відповідати ринковому рівню, тобто бути не менш високими ніж у аналогічних підприємствах, аби забезпечити конкурентоспроможність. Схематично етапи

розробки та впровадження стратегії оптимізації витрат відображені на рисунку 3.1.

Рисунок 3.1 – Етапи розробки і впровадження стратегії оптимізації витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (згруповано автором)

Як видно з рисунку 3.1, першим етапом розробки стратегії оптимізації витрат є розробка відповідних стандартів якості в ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Вона вимагає вивчення асортименту та якості продукції і послуг підприємств-конкурентів, ринкових тенденцій, особливостей споживчого попиту і вимог споживачів. Розроблені стандарти повинні бути конкретними, вимірюваними в часі. Після розробки стандартів виходячи із планового чи фактичного обсягу виробництва і товарообороту потрібно розрахувати необхідні витрати по статтях. Розрахована сума витрат по статтях є оптимальною, оскільки вона одночасно є мінімальною для дотримання стандартів якості.

Розраховані оптимальні витрати порівнюються з фактичними витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Результати порівняння є підставою для розробки і впровадження конкретних заходів, спрямованих на наближення фактичної структури витрат до оптимальної. У процесі реалізації стратегії оптимізації витрат необхідно постійно слідкувати за результатами фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому і витратами зокрема, а також за

змінами у зовнішньому середовищі. Такий моніторинг дозволяє своєчасно визначити можливу невідповідність між стандартами якості і вимогами ринку, між стандартами якості і розрахованими витратами, між розробленими заходами та результатами їх реалізації. У разі з'ясування будь-яких невідповідностей потрібно своєчасно внести зміни у розрахунки або зміст заходів.

Завдання управління витратами потрібно вирішувати в комплексі, адже тільки такий підхід дає бажані результати, сприяє стрімкому зростанню економічної ефективності роботи підприємств. Також необхідно правильно визначити завдання, які стоять перед системою управління витратами підприємства та відповідають його цілям:

- обґрунтування управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції, послуг;
- коригування планових показників відповідно до змін ринкової кон'юнктури та впливу зовнішніх факторів;
- визначення витрат за основними функціями управління;
- підготування інформаційної бази, що дає змогу оцінювати витрати під час вибору та прийняття господарських рішень;
- пошук резервів зниження витрат на всіх етапах виробничого процесу та в усіх виробничих підрозділах підприємства;
- вибір нормування витрат;
- чітке калькулювання витрат за економічними елементами, стадіями та структурами виробництва;
- планомірне удосконалення організації та технології виробництва;
- матеріальне стимулювання ресурсоощадливості;
- вибір системи управління витратами, що відповідає умовам роботи підприємства.

Для здійснення ефективного управління витратами в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» пропонуємо організувати відділ контролінгу за

децентралізованим підходом. Функції та завдання фінансового контролінгу в процесі управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія» представлені на рисунку 3.2.

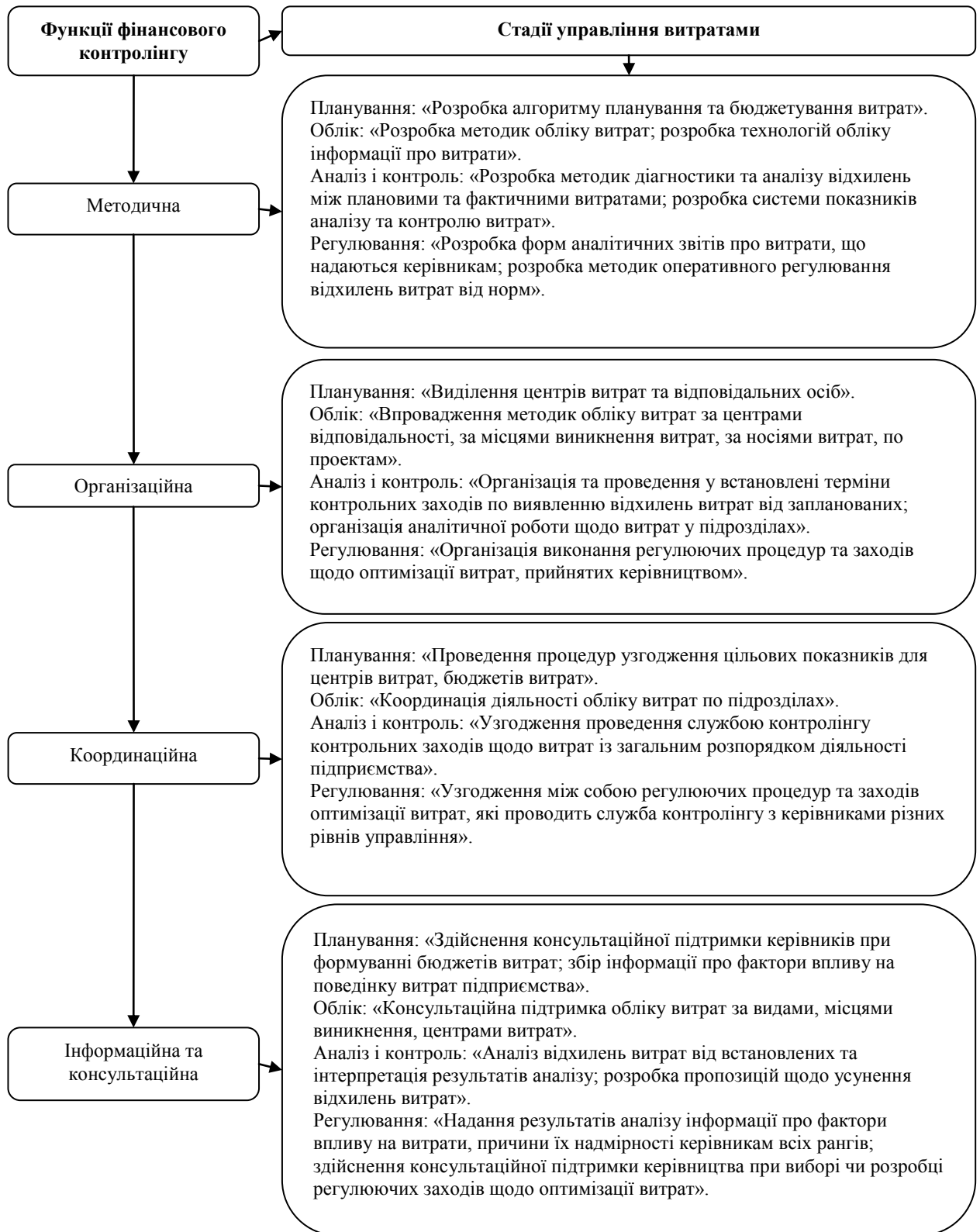

Рисунок 3.2 – Функції та завдання фінансового контролінгу в процесі управління витратами ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (авторський підхід)

Так, найбільш адекватними інструментами контролінгу витрат для застосування в ТОВ «Гірничотранспортна компанія», виходячи з запропонованих критеріїв, є: директ-костинг, таргет-костинг, CVP-аналіз та процесно-орієнтоване управління витратами (Activity Based Costing). Дані інструменти є надійними, володіють широким спектром можливостей, поєднуються з іншими інструментами на підприємстві та мають позитивні рекомендації щодо використання з боку провідних фахівців.

Для забезпечення ефективного менеджменту необхідно організувати управління витратами в різних аспектах – за технологіями, центрами відповідальності, видами продукції, за відповідальними особами, що дає змогу всебічно аналізувати рівень витрат і визначати їх відповідність встановлення нормам і на цій основі розробляти власну політику управління витратами, застосовуючи ефективні методи і механізми на всіх рівнях управління.

Так, для ефективного функціонування в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» необхідною основою є правильна організація управління витратами, а це означає створення єдиної, раціональної, чітко та безперебійно-функціонуючої системи з певними цільовими установками та взаємопов'язаними елементами.

Отже, володіння методикою планування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» в умовах ринку послуг створює економічно обґрунтовану базу для розрахунку цін, оптимізації господарчої і комерційної діяльності. Зокрема, собівартість товару ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є основною складовою поточних витрат. Отже, оптимізуючи її розмір шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо споживання ресурсів, підприємство буде мати конкурентні переваги, обумовлені нижчою ціною на товари ТОВ «Гірничотранспортна компанія». З цих причин методи знаходження оптимальних управлінських рішень стосовно поточних витрат висувуються на перший план в системі економічного управління підприємством.

Методика прогнозування величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» за допомогою економетричних моделей, дає змогу визначити вплив

факторів на величину витрат та розрахувати прогностні значення показника на коротку перспективу. Одним із шляхів прогнозування витрат є застосування алгоритму управління витратами підприємства (рисунок 3.3).

Рисунок 3.3 – Прогнозування величини витрат підприємства в умовах невизначеності

Детальний опис запропонованих показників наведений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Опис показників, необхідних для прогнозування величини витрат

№ п/п	Назва показника	Опис показника
1	Y_{it}	теоретичне значення витрат підприємства в t-му році
2	$X_{1t}, X_{2t}, X_{3t}, X_{4t}, X_{5t}$,	фактори, що здійснюють вплив на величину витрат
3	a_0, a_1	економетричні параметри
4	$y(t)=a_0+a_1X_1+a_2X_2+a_3X_3+a_4X_4+a_5X_5.$	лінійна модель економетричної залежності величини витрат від факторів
5	Ω – середньоквадратичне значення відхилень; D_x – дисперсія; R_i^2 – коефіцієнт множинної детермінації.	коефіцієнти, від значення яких залежить вибір найкращої економетричної залежності
6	Y_{pr}	прогностне значення величини витрат

Для розробки прогностної моделі динаміки витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» необхідно побудувати та обґрунтувати достовірність прогностної моделі витрат підприємства. Для цього необхідно:

1. Навести показники витрат компанії з 2015 по 2017 рр. – (рисунок 3.4).
2. Розрахувати параметри функції методом найменших квадратів і побудувати прогнозу (трендову) модель.
3. Розрахувати прогнозні значення витрат підприємства на наступні 3 роки.

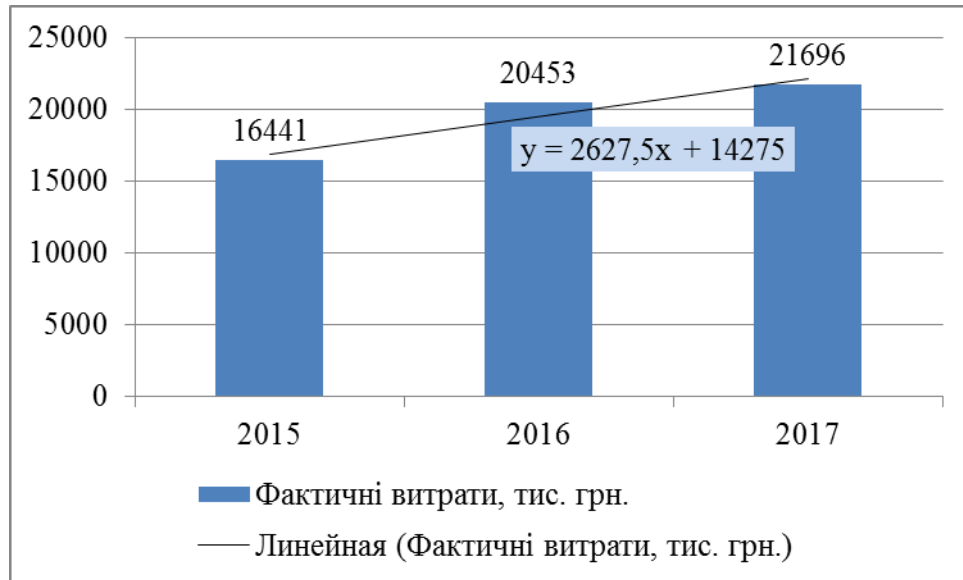

Рисунок 3.4 — Динаміка показників витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» упродовж 2015-2017 рр.

Так, досліджуючи значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», можна сказати, що протягом 2015-2017 рр. спостерігаємо поступове збільшення величини витрат підприємства. Зокрема, станом на 31.12.2017 р., по відношенню до 2015 року, відбулося підвищення рівня витрат на 3037 тис. грн. або на 1,04%. Розрахуємо таблицю значень для прогнозування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» (таблиці 3.2).

Таблиця 3.2 — Розрахунок теоретичного значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

t (періоди)	Y_t (витрати)	t²	Y_t * t
1	16441	1	16441
2	20453	4	40906
3	21696	9	65088
6	58590	14	122435

Використовуючи формули 3.1 та 3.2, визначимо економетричні параметри витрат підприємства:

$$a_1 = \frac{\sum Y_t \times t - \frac{(\sum Y_t \times \sum t)}{t}}{\sum t^2 - \frac{(\sum t)^2}{t}}, \quad (3.1)$$

де a_0, a_1 – економетричні параметри;

Y_t – фактичне значення досліджуваного показника;

t – період проведення дослідження (роки).

$$a_0 = \frac{122435 - 58590 \times 6}{\frac{14 - (6 \times 6)}{3}} = 2627,5.$$

$$a_0 = \frac{\sum Y_t - a_1 \times \sum t}{t} \quad (3.2)$$

$$a_1 = \frac{58590 - 2627,5 \times 6}{3} = 14275.$$

Функція прогновної моделі витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» матиме такий вигляд: $Y_t = 2627,5 \times t + 14275$.

Розрахуємо прогнозні значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на наступні 3 роки:

$Y_{2018} = 2627,5 \times 4 + 14275 = 24785 \text{ тис. грн.}$ – прогноз значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2018 рік;

$Y_{2019} = 2627,5 \times 5 + 14275 = 27412,5 \text{ тис. грн.}$ – прогноз значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2019 рік;

$Y_{2020} = 2627,5 \times 6 + 14275 = 30040,0 \text{ тис. грн.}$ – прогноз значення витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2020 рік.

Побудуємо трендову модель зміни витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2018-2020 рр. (рисунок 3.5).

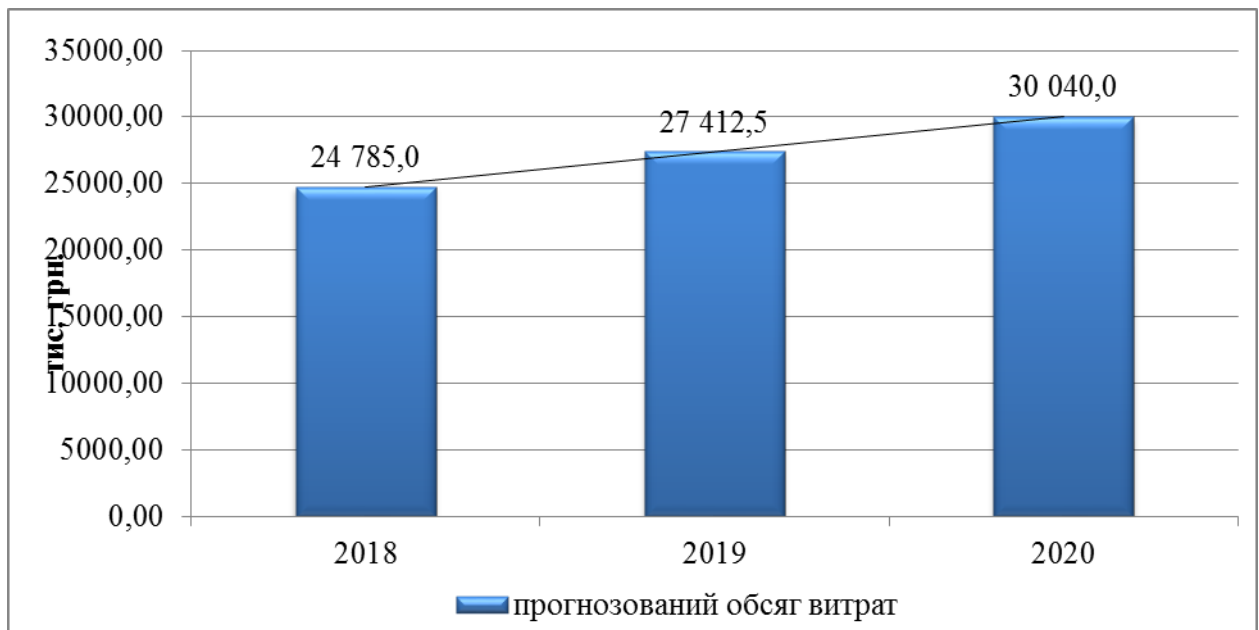

Рисунок 3.5. — Трендова модель витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 2018-2020 рр.

Відповідно до проведеного розрахунку прогнозованої моделі витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», можна сказати, що прогнозується зростання величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» – у 2020 році, порівняно з 2018 роком, відбудеться зростання витрат на 5255,0 тис. грн. або на 21,2%. Прогнозується, що підвищення величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відбудеться за рахунок зростання обсягу збуту послуг та товарів підприємства, розширення ринків збуту для забезпечення конкурентної переваги досліджуваного підприємства.

Отже, наведений алгоритм управління витратами підприємства дозволяє визначити прогнозовану величину витрат підприємства в умовах невизначеності й зумовленого цим ризику, що насамперед дає право підприємству проводити ефективну господарську діяльність, а також надає можливість розробити управлінські рішення щодо зниження витрат підприємства.

3.2. Обґрунтування економічної ефективності пропозиції впровадження заходів енергозбереження з метою удосконалення процесу управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

В умовах економічної нестабільності, яка зараз спостерігається, постійне підвищення цін на енергоресурси та природний газ приводять до росту витрат на ремонт контейнерів. Тому велике значення має оновлення основних фондів з метою економії та раціонального використання на підприємстві паливно-енергетичних ресурсів. З проведеного аналізу витрат підприємства було виявлено, що ремонт контейнерів є енергомістким.

Для зменшення витрат на паливно-енергетичні ресурси пропонуємо реалізувати два інвестиційні проекти на перспективу:

1. Оновити основні засоби на виробництво електроенергії власними силами.
2. Модернізувати парові котли шляхом заміни старих газово-мазутних горілок (ГМГ) на нові високоефективні струйно-нішові горілки (СНГ).

Фінансування інвестиційних проектів буде здійснено методом самофінансування, тобто за рахунок прибутку, який ТОВ «Гірничотранспортна компанія» отримало у 2017 р.

Розглянемо особливості реалізації першого запропонованого інвестиційного проекту – оновлення основних фондів на виробництво електроенергії.

ТОВ «Гірничотранспортна компанія» одержує електроенергію на технологічні цілі за рахунок двох джерел: виробляє власними силами; закуповує зі сторони.

Електроенергію власними силами виробляє теплоцентраль, за допомогою двох турбогенераторів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3 – Показники роботи паротурбінних електростанцій станом на 2019-2020 рр.

Найменування електростанції	К-ть	Потужність, кВт	Вироблено електроенергії, тис.кВт.год.		Відхилення	
			2019	2020	Абсолютне	Відносне
Турбогенератор №1 Т2Б – 1,5	1	1500	2343	1870	-473	-20
Турбогенератор № 2 Т2Б – 1,5	1	1500	2343	1870	-473	-20
Всього:	2	3000	4686	3740	-948	-20

Так, з таблиці 3.3 видно, що потужність обох турбогенераторів складає 3000 кВт і дозволяє виробити 4686 тис. кВт. год. власної електроенергії у 2017 р. та 3740 кВт год., що задовольняє відповідно лише 72% власних потреб у 2018 р.

Аналіз електробалансу підприємства представлено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Структура електробалансу ТОВ «Гірничотранспортна компанія» у 2019-2020 рр.

Показник	Період, роки				Відхилення		
	2019		2020		абс., тис.кВт. год	відн., %	зміна питомої ваги, %
	тис.кВт. год	питома вага	тис.кВт. год	питома вага			
1. Вироблено електроенергії на власній ТЕЦ	4686,00	73,95	3740,00	72,37	-946,00	-20,19	-1,58
2. Одержано зі сторони	1651,00	26,05	1428,00	27,63	-223,00	-13,51	+1,58
Всього надходжень	6337,00	100	5168,00	100	-1169,00	-18,45	-

Як бачимо з табл. 3.4, у 2020 р. на ТОВ «Гірничотранспортна компанія» обсяг виробленої електроенергії скоротився порівняно з 2019 роком на 946 тис. кВт-год. або 20,19%, що пов'язано зі зменшенням обсягів ремонту контейнерів. Відповідно зменшилась і потреба у закупівлі електроенергії на стороні на 223 тис. кВт-год. або 13,51%.

Змінилась також і структура надходжень електроенергії: у 2019 р. на підприємстві вироблялось 73,95 % електроенергії і 26,05% закуповувалось зі сторони (у ПАТ «Київобленерго»), у 2020 вироблялось 72,37%, закуповувалось 27,63%. Тобто, частка електроенергії одержаної зі сторони зросла на 1,58% у 2020 р., що пов'язано зі зменшенням власного її виробництва на 1,58% і зростанням споживання на 0,43% порівняно з 2019 р. Це пов'язане з використанням застарілих турбогенераторів з малою потужністю. Для того, щоб задовольнити потреби підприємства у електроенергії на 100% пропонується збільшити сумарну потужність турбогенераторів підприємства до 4000 кВт (рисунок 3.6). Цього можливо досягти за рахунок заміни на ТЕЦ підприємства застарілого турбогенератора №1 Т2Б-1,5 потужністю 1500 кВт на новий турбогенератор типу ОР-2,5 з більшою потужністю – 2500кВт.

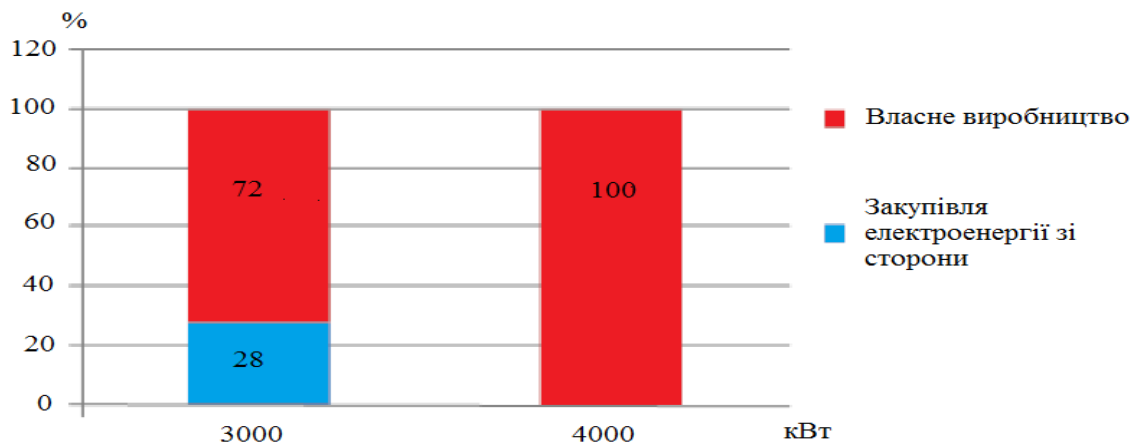

Рисунок 3.6 – Структури надходжень електроенергії при зміні джерела постачання електроенергії підприємством

З рисунку 3.6 видно, що при потужності 3000 кВт підприємство виробляє 72% електроенергії самостійно, а 28% закуповує у ПАТ «Київобленерго». А при умові зростання потужності до 4000 кВт він зможе забезпечити себе на 100% електроенергією власного виробництва. Це дасть можливість скоротити витрати на виробництво за рахунок виготовлення дешевшої електроенергії, ніж сьогодні закуповується.

Порівняння вартості електроенергії власного виробництва та закупівельної на даний момент та після впровадження заходів щодо оновлення

основних фондів наведено у таблиці 3.5, з якої бачимо, що кількість витраченої електроенергії у кВт. год. є незмінною як до так і після впровадження заходу, а змінюються лише ціни на неї за рахунок 100% власного виробництва електроенергії за нижчою ціною, ніж була закупівельна.

Таблиця 3.5 – Порівняння вартості електроенергії власного виробництва та закупівельної

Показник	При використанні турбогенератора Т2Б-1,5			Після заміни на новий турбогенератор ОР-2,5			Абсолютне відхилення	
	Обсяг, тис.кВт. год.	Ціна 1кВт-год, грн.	Сума, тис. грн.	Обсяг, тис.кВт. год	Ціна 1кВт-год, грн.	Сума тис. грн.	ціни	вартості
Всього витрачено електроенергії підприємством, тис. кВт-год.	5168	0,70	3387	5168	0,60	3101	-0,10	-286
в тому числі:								
власного виробництва	3740	0,60	2244	5168	0,60	3101	-	+857
одерж. зі сторони	1428	0,80	1143	-	-	-	-0,80	-1143

З проведених розрахунків у табл. 3.5 добре видно, що на даний момент електроенергія для задоволення технологічних потреб підприємства закуповується у розмірі 1143 тис.кВт.год за ціною 0,80 грн. з 1кВт.год, а виробництво власної електроенергії у розмірі 2244 тис.кВт.год обходиться підприємству у 0,60 грн. за 1кВт, звідси середня ціна складає – 0,70 грн./кВт.

За умови збільшення сумарної потужності турбогенераторів підприємства можливо буде виробляти весь необхідний підприємства обсяг електроенергії (на даний момент 857 тис. кВт-год.) самостійно і таким чином відмовитись від закупівлі її зі сторони, що дасть можливість зменшити витрати за рахунок зменшення ціни на 10 коп. за 1кВт-год електроенергії.

Знизити витрати на електроенергію можливо за рахунок заміни на ТЕЦ підприємства застарілого турбогенератора №1 Т2Б-1,5 потужністю 1500 кВт на новий турбогенератор типу ОР-2,5 з більшою потужністю – 2500кВт, що дасть можливість збільшити сумарну потужність турбогенераторів до 4000 кВт і

таким чином забезпечити підприємство на 100% електроенергією власного виробництва.

Для технологічних цілей підприємства використовується лише частина електроенергії, а саме 1428 тис. кВт-год, тому розрахунок її економії проведено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Розрахунок економії електроенергії на технологічні цілі підприємства у результаті оновлення основних фондів

Показник	При використанні турбогенератора Т2Б-1,5	Після заміни на турбогенератор ОР-2,5	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середня ціна за 1 кВт-год електроенергії, грн.	0,70	0,60	-0,10	-14,29
2. Витрати електроенергії на технологічні цілі, тис.кВт-год./рік	1428,00	1428,00	-	-
3. Вартість електроенергії на технологічні цілі, тис. грн.	999,6	856,8	-142,8	-14,29

У результаті впровадження запропонованих вище заходів вартість електроенергії затраченої на технологічні цілі підприємства зменшиться на 142,8 тис. грн. або 14,29% за рахунок зменшення ціни на 10 коп. або 14,29 % за 1кВт.год електроенергії.

Проведемо дослідження особливостей розвитку другого інвестиційного проекту – модернізація парових котлів.

Для роботи ТЕЦ на підприємстві використовується паливо – природний газ, який споживається паровими котлами, що виробляють теплоенергію. А саме газо-мазутними горілками (ГМГ), які є складовою їх частиною і слугують для підігріву води і перетворення її у пар. За технічними показниками дані горілки є фізично та морально застарілими.

Горілки даного типу споживають набагато більше палива ніж струйно-нішові горілки сучасного типу.

Розрахунок використання палива підприємством у 2019-2020 рр. представлено у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 — Використання палива за 2019-2020 рр.

Показник	Період, роки		Відхилення	
	2019 рік	2020 рік	абсолютне	відносне
1. Обсяг природного газу потрібного підприємству, тис. м ³	9151,39	6972,77	-2178,62	-23,81
2. Ціна 1 м ³ природного газу, грн. за 1м ³	1,52	2,35	+0,83	+54,61
3. Сума витрат на паливо, тис. грн.	13910,11	16386,01	+2475,90	+17,80

Як видно з табл. 3.7, використання природного газу у 2020 р. порівняно з 2019 р. зменшилось на 2178,62 тис.м³ або на 23,81%, проте зросла ціна на 83коп. або на 54,61% за 1 м³ газу. В результаті витрати на паливо зросли в цілому на 2475,90 тис. грн. або 17,80%, що безумовно вплинуло на зростання собівартості контейнерів. Обсяги необхідного природного газу у 2020 р. скоротились через зменшення обсягів виробництва, проте вони все одно є високими, тому виникає потреба у зменшенні витрат на паливо шляхом зменшення обсягів споживання природного газу горілками, які встановлені на котлах підприємства, що виробляють пар.

Зменшити витрати на природний газ можливо за рахунок проведення маловитратної модернізації котлів шляхом заміни старих газово-мазутних горілок (ГМГ) на нові вискоефективні струйно-нішові горілки (СНГ) створені на базі струйно-нішової технології згорання палива, які дозволять зменшити обсяги витрат природного газу на 15% .

Обсяг споживання природного газу за умови модернізації зменшиться на 15%, що у натуральному вираженні складе:

$$V=6972,77 \times 0,15 = 1045,92 \text{ тис. м}^3.$$

А отже, витрати на природний газ у цілому складуть:

$$B=6972,77 - 1045,92 = 5926,85 \text{ тис. м}^3.$$

Економія витрат на паливо у вартісному вираженні складе:

$$E_{п} = (N_{оп} - N_{зп}) \times Ц_{фп}$$

$$E_{п} = (6972,77 - 5926,85) \times 2,35 = 1045,92 \times 2,35 = 2457,91 \text{ тис. грн.}$$

Економія витрат на електроенергію:

$$E_e = 856,8 - 999,60 = -142,8 \text{ тис. грн.}$$

Це призведе до зменшення матеріальних витрат на 1,2 %.

Зміни сум витрат підприємства на паливо та енергію в результаті реалізації запропонованої ідеї відображені у таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 — Економія витрат на паливо та енергію від заміни обладнання

Показник	Значення показника		Відхилення	
	газово-мазутні горілки	струйно-нішові горілки	абсолютне	відносне
1.Обсяг природного газу потрібного підприємства, тис. м ³	6972,77	5926,85	-1046,00	-15,00
2. Ціна 1 м ³ природного газу, грн. за 1 м ³	2,35	2,35	-	-
3.Сума витрат на паливо (п.1 × п.2), тис. грн.	16386,01	13928,10	-2457,90	-15,00
4.Обсяг електроенергії, що використовується на технологічні цілі, тис.кВт-год.	1428,00	1428,00	-	-
5. Ціна 1кВт-год. електроенергії, грн.	0,70	0,60	-0,10	-14,29
6. Сума витрат на електроенергію (п.4 × п.5), тис. грн.	999,60	856,80	-142,80	-14,29
Всього витрат на паливо та енергію, тис. грн.	17385,60	14784,90	-2600,70	-14,96

Як видно з табл. 3.7, витрати за статтею «паливо та енергія» зменшаться у результаті реалізації запропонованих вище пропозицій в цілому на 14,96 % або 2600,70 тис. грн., з них: витрати на природний газ зменшаться на 2457,90 тис. грн. або 15,00%, а витрати на електроенергію – на 142,80 тис. грн. або 14,29 %. Зниження витрат є резервом зростання прибутку підприємства на ту ж суму.

При реалізації проекту по заміні частини старого обладнання на нове більш ефективне, крім економії операційних витрат матимуть місце і додаткові витрати, зокрема:

– витрати на допоміжні матеріали: турбінне масло, підшипники, які будуть використовуватись для обслуговування нового обладнання;

– витрати на екологотеплотехнічні випробування, які проводяться один раз на кожні 3 роки.

Турбінне масло замінюється один раз на 5 років у кількості 2 т. на дві турбіни.

Оскільки, ціна 1 тони масла становить 18 тис. грн., то відповідно на його заміну у першому році реалізації проекту витратимо суму у розмірі $18 \times 2 = 36$ тис. грн. За даними сайту ugcontract.ua в подальших роках планується зростання витрат на масло у розмірі 5% щомісяця.

Для налагодженої роботи турбіни раз у 10 років міняють підшипники.

Їх використовується по 4 штуки на 2 турбогенератора.

Ціна 1 підшипника становить 25 тис. грн. Отже, витрати на підшипники у першому році реалізації проекту складуть $25 \times 4 = 100$ тис. грн.

На початку роботи планується пройти екологотехнічне випробування, яке коштуватиме підприємства 12,5 тис. грн. за 1 котел, а отже в цілому $12,5 \times 4 = 50$ тис. грн.

Дане випробування проводиться підприємством раз у 3 роки.

Усі результати розрахунків додаткових витрат представлено у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Додаткові витрати на обслуговування заміненого обладнання, тис. грн

Показник	Роки										Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1. Заміна турбінного масла	36,00	-	-	-	-	43,20	-	-	-	-	79,00
2. Заміна підшипників	100,00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100,00
3. Витрати на екологотехнічні випробування	50,00	-	-	65,00	-	-	84,50	-	-	99,50	299,00
Всього витрат:	186,00	-	-	65,00	-	43,20	84,50	-	-	99,50	478,20

Витрати на обслуговування обладнання на 10 років складуть 478,20 тис. грн.

Інвестиційні витрати розраховуються від загальної вартості усього придбаного обладнання (2800 тис. грн.) і склали відповідно:

- 7,1% витрати на демонтаж обладнання;
- 10,7% витрати на його доставку та монтаж;
- 1,8% вартість пусконаладжувальних робіт (див. табл. 3.8)

Величину початкових доходів визначено в такий спосіб:

Первісна вартість турбогенератора Т2Б, який був у користуванні підприємства 8 р. становила 6 млн. грн. Оскільки він працював на підприємстві 8 р., і амортизація нараховувалась на нього за щорічною нормою амортизації у 10%, то відповідно він вже зносився на суму $6000 * 0,10 * 8 = 4800$ тис. грн.

І його залишкова вартість на даний момент становить:

$$6000 - 4800 = 1200 \text{ тис. грн.}$$

У таблиці 3.9 подано перелік інвестиційних витрат та початкових доходів за проектом.

Реалізація пропозицій передбачає витрати у розмірі 3 млн. 350 тис. грн., а дохід від реалізації старої турбіни складе 1 млн 200 тис. грн.

Таблиця 3.9 – План доходів і витрат від інвестиційної діяльності

Витрати		Доходи	
Назва заходу	Сума, тис. грн	Назва заходу	Сума, тис. грн
1. Купівля турбогенератора типу ОР-2,5	2500	1. Продаж турбогенератора типу Т2Б-1,5	1200
2. Купівля чотирьох горілок СНГ	300		
3. Демонтаж старого обладнання	200		
4. Доставка та монтаж обладнання	300		
5. Пусконаладжувальні роботи	50		
Разом витрат:	3350	Дохід всього:	1200

Розрахунок економічної ефективності запропонованих вище заходів у даному випадку проводитиметься за умови незмінного обсягу виробництва і цін на ресурси. Вартість обладнання як придбаного, так і проданого представлена у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 — Вартість придбаного та ліквідованого обладнання

Показник	Тип (марка)	Потужність, кВт	Кількість, шт.	Вартість одиниці, тис. грн.	Загальна вартість, тис. грн.
1. Вартість: - турбогенератора, що планується продати	T2Б-1,5	1500	1	1200	1200
- турбогенератора, що планується купити	ОР-2,5	2500	1	2500	2500
- горілок, що планується купити	СНГ	-	4	75	300
- горілок, що планується ліквідувати	ГМГ	-	4	20	80

Як бачимо, з табл. 3.10 для придбання одного турбогенератора ОР-2,5 та 4-ох горілок типу СНГ потрібно витратити 2800 тис. грн. А отримаємо кошти лише від продажу старого обладнання (турбогенератора Т2Б-1,5) за ціною 1млн. 200тис. грн. Рух основних фондів у ході реалізації проекту представлено в таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 — Рух основних фондів у ході реалізації проекту по заміні обладнання

Показник	Сума, тис. грн
1. Вартість основних фондів до впровадження пропозицій	6389
2. Вибуття основних виробничих засобів, в тому числі:	1280
турбогенератора Т2Б-1,5 (проданого)	1200
горілок ГМГ (4 штуки) (ліквідованих)	80
3. Введення основних фондів, в тому числі:	3350
турбогенератора ОР-2,5	2500
горілок СНГ (4 штуки)	300
витрати на демонтаж, монтаж, доставку та пускові роботи	550
4. Всього основних фондів після заміни обладнання	8459

Отже, вартість основних фондів після реалізації запропонованих заходів зросте на: $8459 - 6389 = 2070$ тис. грн. або 9 %.

Отже, у результаті реалізації запропонованих заходів операційні витрати в цілому зменшаться за рахунок зменшення матеріальних витрат на 3,77% або 2600,70 тис. грн., що є резервом зростання прибутку підприємства на ту ж суму.

Всі передбачені витрати та надходження описані вище, формують собою грошові потоки. При прогнозуванні грошових потоків враховувалися:

– джерела надходження коштів: від продажу старого турбогенератора, прибуток отриманий від економії витрат у плановому році;

– основні напрямки витрат: на демонтаж, закупівлю обладнання, монтаж, доставку, на еколого-технічні випробування, сплата податків.

План грошових потоків від інвестиційної діяльності на перший рік впровадження проекту представлений в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – План грошових потоків від інвестиційної діяльності на перший рік реалізації проекту, тис. грн.

Показники	Період, місяці												Всього
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Надходження :													
- реалізоване обладнання	1200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1200
2. Витрати:													
- демонтаж обладнання	-200	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-200
- купівля турбогенератора типу ОР-2,5		-1250	-100	-120	-180	-200	-300	-200	-150	-	-	-	-2500
- купівля нових горілок СНГ	-	-	-300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-300
- доставка та монтаж обладнання	-	-	-300	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-300
пусконаладжувальні роботи	-	-	-	-	-	-	-	-40	-10	-	-	-	-50
3. Грошовий потік до оподаткування	1000	-1250	-700	-120	-180	-200	-300	-240	-160	-	-	-	-2150
4. Податок на прибуток	-190	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-190
5. Чистий грошовий потік від ІД в перший рік впровадження проекту	810	-1250	-700	-120	-180	-200	-300	-240	-160	-	-	-	-2340

З табл. 3.12 видно, що операції з основними засобами здійснювались у такій послідовності:

- у січні – демонтаж старого турбогенератора і його реалізація;
- у лютому – передплата за новий турбогенератор у розмірі 50% його загальної вартості;
- у березні – доставка та монтаж нового турбогенератора ОР-2,5 і горілок СНГ, які були придбані у цьому ж місяці, а також продовження виплат за турбогенератор у розмірі 8% від усієї вартості;
- квітень-травень – виплата усієї залишкової суми за придбаний турбогенератор;
- серпень-вересень – оплата за пусконаладжувальні роботи відповідно у розмірі 80% і 20%.

При плануванні грошових потоків (ГП) проекту в цілому використовувались такі дані:

- життєвий цикл проекту становить 10 років;
- ставка дисконтування приймається 20% (величина коефіцієнту дисконтування при цій ставці для першого року реалізації пропозицій складе 0,0833, для другого – 0,694 і так далі);
- прибуток до оподаткування – це сума економії отриманої в результаті впровадження у дію запропонованих заходів щодо зниження витрат на паливо та енергію;
- амортизація нараховувалась рівними частинами протягом 9 років життєвого циклу обладнання, при цьому перший рік вона не вираховувалась, оскільки, передбачено введення обладнання у дію з початку 2-го року реалізації проекту (таблиця 3.13).

Проведемо розрахунок показників ефективності проекту використовуючи дані таблиці 3.13.

Таблиця 3.13 – План грошових потоків від реалізації проекту

Показник	Роки										Всього
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

1. Чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності, тис. грн.	-2340	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-2340
2. Чистий ГП від операц. діяльності, (ЧД+А)	-186,0	2417,7	2495,7	2441,1	2495,7	2459,4	2424,7	2495,7	2495,7	2412,1	21951,9
в тому числі:											
- економія від впроваджен. проєкту, тис. грн.	-	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	2600,7	23406,3
- додаткові витрати на обслуговування нового обладнання, тис. грн.	-186,0	-	-	-65,0	-	-43,2	-84,5	-	-	-99,5	-478,2
- прибуток до оподаткування, тис. грн.	-186,0	2600,7	2600,7	2535,7	2600,7	2557,5	2516,2	2600,7	2600,7	2501,2	22928,1
- податок на прибуток, тис. грн.	-	-494,1	-416,1	-405,7	-416,1	-409,2	-402,6	-416,1	-416,1	-400,2	-3776,2
- чистий прибуток, тис. грн.	-186,0	2106,6	2184,6	2130	2184,6	2148,3	2113,6	2184,6	2184,6	2101	19151,9
- амортизація, тис. грн.	-	311,1	311,1	311,1	311,1	311,1	311,1	311,1	311,1	311,1	2800,0
3. Грошовий потік проєкту, тис. грн. (п.2+п.1)	-2526	2417,7	2495,7	2441,1	2495,7	2459,4	2424,7	2495,7	2495,7	2412,1	19611,9
4. Коефіцієнт дисконтування (i = 20%)	0,833	0,694	0,579	0,482	0,402	0,335	0,279	0,233	0,194	0,162	-
5. Дисконтований ГП проєкту в цілому, тис. грн. (п.3*п.4)	-2104,2	1677,9	1445	1176,6	1003,3	823,9	676,5	581,5	484,2	390,8	6155,5
6. Дисконтований ГП проєкту наростаючим підсумком, тис. грн.	-2104,2	-426,3	1018,7	2195,3	3198,6	4022,5	4699	5280,5	5764,7	6155,5	-

З таблиці 3.13 добре видно, що у результаті реалізації запропонованих заходів щодо оновлення і модернізації основних фондів підприємства, за 10 років підприємство отримає 6 млн.155 тис. грн. чистої теперішньої вартості.

Індекс дохідності (ІД) розраховано за формулою:

$$ID = \frac{\sum_{t=1}^m (D)_t \cdot K_d}{\sum_{t=1}^m B_t \cdot K_d}, \quad (3.1)$$

де $(D)_t$ – сума усіх дисконтованих вигід проєкту за 10 років, тис. грн;

K_d – коефіцієнт дисконтування при відповідній ставці (20% у даному проєкті);

B_t – сума дисконтованих (приведених) витрат проєкту за 3 роки, грн.

t – роки реалізації проєкту.

Для даного проєкту індекс дохідності складе:

$$ID=(1677,9+1445+1176,6+1003,3+823,9+676,5+581,5+484,2+390,8)//2104,2= 3,9.$$

Індекс рентабельності (IP) розраховуємо як відношення чистої теперішньої вартості до дисконтованих інвестиційних витрат :

$$IP = \frac{ЧТВ}{\sum_{t=1}^m IB_t \cdot K_d}, \quad (3.2)$$

$$IP = 6155,5 / 2104,2 = 2,9$$

Термін окупності ($T_{ок}$) розраховуємо за формулою:

$$T_{ок} = j + \frac{\sum_{t=1}^m IB_t (1+i)^n - C_j}{D_j + 1(1+i)^n}. \quad (3.3)$$

Розрахунок терміну окупності визначається підсумовуванням послідовних членів ряду доходів (D_t) дисконтованих за ставкою 20%, поки не буде отримано суму, що дорівнює обсягу загальних дисконтованих інвестиційних витрат (позначено через C_j) $-2526*0,833 = 2104,2$ тис. грн.:

$$C_j = \sum_{t=1}^j D_t \cdot (1+i)^n, \quad (3.4)$$

причому

$$C_j < \sum_{t=1}^m IB_t \cdot (1+i)^n < C_{j+1},$$

де J – кількість послідовних членів ряду доходів, при яких була знайдена їх сума, що дорівнює обсягу інвестицій.

Для даного проекту: $T_{ок} = 2 + 1176,6/1003,3 = 2 + 1,2 = 3,2$ роки.

Отже, даний проект є ефективним, оскільки покриє всі витрати доходами вже через 3,2 роки, а якщо розрахувати конкретніше, то через 3 роки і 2 місяці ($1176,6/(1139,9/12) = 14$ міс.).

Показники ефективності проекту, розраховані на основі даних грошових потоків, представимо у вигляді таблиці 3.14.

Таблиця 3.14 – Показники ефективності проекту

Показник ефективності	Значення
-----------------------	----------

1. Чиста теперішня вартість за проектом (дисконтована), тис. грн.	6155,5
2. Індекс дохідності інвестицій	3,9
3. Індекс рентабельності	2,9
4. Період повернення інвестицій, роки	3,2

Так, з проведених розрахунків видно, що дана пропозиція є вигідною для підприємства, оскільки вигоди перевищують у 3,9 рази затрати, про це свідчить показник індексу дохідності. Проект окупиться досить швидко, а саме за 3 роки і 2 місяці. Також після впровадження інвестиційного проекту у дію має соціальний ефект проекту, а саме впровадження струйно-нішевої технології дозволяє зменшити викиди у атмосферу таких шкідливих речовин, як вуглекислого газу і окису азоту на 50% та підвищити безпеку під час розпалювання та експлуатації.

Отже, даний інвестиційний проект є цілком ефективним, оскільки він швидко окупиться – за 3 роки і 2 місяці, а отримані доходи підприємства перевищать понесені витрати у 3,9 рази. Крім того, даний проект має і соціальний ефект: дасть можливість зменшити шкідливі викиди у атмосферу. Тому він цілком може бути впроваджений у дію на даному підприємстві.

3.3. Вплив запропонованих заходів на економічну ефективність реалізації процесу управління витратами на підприємстві ТОВ «Гірничотранспортна компанія»

Підприємство при фінансуванні інноваційного проекту використовує прибуток 2017 р., тобто проект реалізується за рахунок самофінансування. Доцільно провести розрахунок показників ефективності альтернативного проекту впровадження заходів енергозбереження на підприємстві за песимістичним та оптимістичним сценаріями розвитку.

Розрахуємо показники песимістичного сценарію впровадження заходів енергозбереження. Варто відзначити, що при песимістичному сценарії розвитку проекту плануємо скорочення запланованого рівня грошового потоку на 5%.

Так, грошовий потік за проектом при песимістичному сценарію розвитку складе:

- 1-й рік: -2652,3 тис. грн.;
- 2-й рік: 2296,8 тис. грн.;
- 3-й рік: 2370,9 тис. грн.;
- 4-й рік: 2319,0 тис. грн.;
- 5-й рік: 2370,9 тис. грн.;
- 6-й рік: 2370,9 тис. грн.;
- 7-й рік: 2336,4 тис. грн.;
- 8-й рік: 2370,9 тис. грн.;
- 9-й рік: 2370,9 тис. грн.;
- 10-й рік: 2291,5 тис. грн.

Для розрахунку показників економічної ефективності проекту, варто відзначити, що коефіцієнт дисконтування складе 20%.

Чиста приведена вартість проекту за песимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$NPV = \left(\frac{-2652,3}{(1+0,2)^1} + \frac{2296,8}{(1+0,2)^2} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^3} + \frac{2319,0}{(1+0,2)^4} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^5} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^6} + \frac{2336,4}{(1+0,2)^7} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^8} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^9} + \frac{2291,5}{(1+0,2)^{10}} \right) - \left(\frac{3350,0+186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) = 2625,34 \text{ тис. грн.}$$

Індекс рентабельності інвестицій за песимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$PI = \left(\frac{-2652,3}{(1+0,2)^1} + \frac{2296,8}{(1+0,2)^2} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^3} + \frac{2319,0}{(1+0,2)^4} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^5} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^6} + \frac{2336,4}{(1+0,2)^7} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^8} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^9} + \frac{2291,5}{(1+0,2)^{10}} \right) \div \left(\frac{3350,0+186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) = 1,9.$$

Термін окупності проекту за песимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$T = \left(\frac{3350,0 + 186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) \div \left(\frac{-2652,3}{(1+0,2)^1} + \frac{2296,8}{(1+0,2)^2} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^3} + \frac{2319,0}{(1+0,2)^4} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^5} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^6} + \frac{2336,4}{(1+0,2)^7} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^8} + \frac{2370,9}{(1+0,2)^9} + \frac{2291,5}{(1+0,2)^{10}} \right) = 6,4 \text{ роки.}$$

Отже, за песимістичним сценарієм розвитку даний інвестиційний проект є цілком ефективним, оскільки чиста приведена вартість за даним проектом складає 2625,34 тис. грн. (більше 0); індекс дохідності становить 1,9 (більше 1); окупиться за 6 років і 4 місяці, а отримані доходи підприємства перевищать понесені витрати у 6,4 рази.

Поряд із проведенням розрахунком економічної ефективності проекту за реалістичним та песимістичним сценарієм розвитку проведемо дослідження оптимістичного сценарію. При оптимістичному сценарії розвитку проекту плануємо зростання грошових потоків за проектом на 5%.

Так, грошовий потік за проектом при оптимістичному сценарію розвитку складе: 1-й рік: -2399,7 тис. грн.; 2-й рік: 2538,6 тис. грн.; 3-й рік: 2620,5 тис. грн.; 4-й рік: 2563,2 тис. грн.; 5-й рік: 2620,5 тис. грн.; 6-й рік: 2582,4 тис. грн.; 7-й рік: 2545,9 тис. грн.; 8-й рік: 2620,5 тис. грн.; 9-й рік: 2620,5 тис. грн.; 10-й рік: 2532,7 тис. грн.

Проведемо розрахунок основних показників ефективності проекту за оптимістичним сценарієм розвитку:

Чиста приведена вартість проекту за оптимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$NPV = \left(\frac{-2399,7}{(1+0,2)^1} + \frac{2538,6}{(1+0,2)^2} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^3} + \frac{2563,2}{(1+0,2)^4} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^5} + \frac{2582,4}{(1+0,2)^6} + \frac{2545,9}{(1+0,2)^7} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^8} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^9} + \frac{2532,7}{(1+0,2)^{10}} \right) - \left(\frac{3350,0 + 186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) = 3640,98 \text{ тис. грн.}$$

Індекс рентабельності інвестицій за оптимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$PI = \left(\frac{-2399,7}{(1+0,2)^1} + \frac{2538,6}{(1+0,2)^2} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^3} + \frac{2563,2}{(1+0,2)^4} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^5} + \frac{2582,4}{(1+0,2)^6} + \frac{2545,9}{(1+0,2)^7} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^8} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^9} + \frac{2532,7}{(1+0,2)^{10}} \right) \div \left(\frac{3350,0+186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) = 2,20.$$

Термін окупності проекту за оптимістичним сценарієм розвитку проекту:

$$T = \left(\frac{3350,0+186,0}{(1+0,2)^1} + \frac{0}{(1+0,2)^2} + \frac{0}{(1+0,2)^3} + \frac{65,0}{(1+0,2)^4} + \frac{0}{(1+0,2)^5} + \frac{43,2}{(1+0,2)^6} + \frac{84,5}{(1+0,2)^7} + \frac{0}{(1+0,2)^8} + \frac{0}{(1+0,2)^9} + \frac{99,5}{(1+0,2)^{10}} \right) \div \left(\frac{-2399,7}{(1+0,2)^1} + \frac{2538,6}{(1+0,2)^2} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^3} + \frac{2563,2}{(1+0,2)^4} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^5} + \frac{2582,4}{(1+0,2)^6} + \frac{2545,9}{(1+0,2)^7} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^8} + \frac{2620,5}{(1+0,2)^9} + \frac{2532,7}{(1+0,2)^{10}} \right) = 5,5 \text{ років.}$$

Отже, за оптимістичним сценарієм розвитку даний інвестиційний проект є цілком ефективним, оскільки чиста приведена вартість за даним проектом складає 3640,98 тис. грн. (більше 0); індекс дохідності становить 2,20 (більше 1); окупиться за 5 років і 5 місяців, а отримані доходи підприємства перевищать понесені витрати у 5,5 рази. Крім того, даний проект має і соціальний ефект: дасть можливість зменшити шкідливі викиди у атмосферу. Тому він цілком може бути впроваджений у дію на даному підприємстві.

Висновки до розділу III

Отже, за результатами проведеного дослідження шляхів удосконалення управління процесом формування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» варто зробити відповідні висновки:

– Визначено резерви управління витратами підприємства. Так, для забезпечення ефективного менеджменту необхідно організувати управління витратами в різних аспектах – за технологіями, центрами відповідальності, видами продукції, за відповідальними особами, що дає змогу всебічно аналізувати рівень витрат і визначати їх відповідність встановлення нормам і на цій основі розробляти власну політику управління витратами, застосовуючи ефективні методи і механізми на всіх рівнях управління. Також обґрунтована

методика планування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Відповідно до проведеного розрахунку прогнозної моделі витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», можна сказати, що прогнозується зростання величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» – у 2020 році, порівняно з 2018 роком, відбудеться зростання витрат на 5255,0 тис. грн. або на 21,2%. Прогнозується, що підвищення величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відбудеться за рахунок зростання обсягу збуту послуг та товарів підприємства, розширення ринків збуту для забезпечення конкурентної переваги досліджуваного підприємства.

– Запропоновано для зменшення витрат на паливно-енергетичні ресурси реалізувати два інвестиційні проекти на перспективу: 1) оновити основні засоби на виробництво електроенергії власними силами; 2) модернізувати парові котли шляхом заміни старих газово-мазутних горілок (ГМГ) на нові високоефективні струйно-нішові горілки (СНГ).

– Виявлено, що з проведених розрахунків видно, що дана пропозиція є вигідною для підприємства, оскільки вигоди перевищують у 3,9 рази затрати, про це свідчить показник індексу дохідності. Проект окупиться досить швидко, а саме за 3 роки і 2 місяці. Також після впровадження інвестиційного проекту у дію має соціальний ефект проекту, а саме впровадження струйно-нішевої технології дозволяє зменшити викиди у атмосферу таких шкідливих речовин, як вуглекислого газу і окису азоту на 50% та підвищити безпеку під час розпалювання та експлуатації. З проведених розрахунків видно, що дана пропозиція є вигідною для підприємства, оскільки вигоди перевищують у 3,9 рази затрати, про це свідчить показник індексу дохідності.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

– Визначено сутність та структуру витрат промислового підприємства. Варто відзначити, що під витратами розуміти вартісне вираження абсолютної величини споживаних ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Вдосконалено класифікацію витрат підприємства для цілей управління, що містить оптимальну кількість ознак, розкриває цільове призначення та економічний зміст окремих видів витрат. Відповідно, необхідно класифікувати витрати за такими напрямками: для визначення собівартості і фінансового результату, для прийняття управлінських рішень та для контролю і регулювання.

– Наведено характеристику управління витратами промислового підприємства. Так, управління витратами є важливим і одним із найскладніших питань у діяльності керівників підприємств. Від рівня та динаміки витрат залежать прибутки або збитки як окремих суб'єктів господарювання, так і ефективність формування національного доходу держави. Для досягнення і збереження належного рівня конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі підприємствам необхідно здійснювати ґрунтовний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування. Дані цього аналізу використовуються у прогнозуванні собівартості продукції, пошуку можливостей зниження витрат, цін продукції.

– Обґрунтовано методику оцінки ефективності управління процесом формування витрат промислового підприємства. Варто відзначити, що ефективне управління витратами промислових підприємств дозволяє вирішувати актуальні проблеми забезпечення рентабельності виробництва, збільшення закупівельної ціни на сировину і зниження споживчих цін на готову

продукцію. Стратегічне управління витратами є невід'ємним елементом стратегічного менеджменту підприємства і являє собою процес прийняття і здійснення стратегічного вибору за витратами, заснованого на зіставленні власного ресурсного потенціалу підприємства з можливостями і загрозами зовнішнього оточення.

– Практична частина роботи написана на матеріалах ТОВ «Гірничотранспортна компанія» є виробничим підприємством, основним видом діяльності якого є: «Виробництво залізничного рухомого складу» для експлуатації на шляхах промислових підприємств. Варто відзначити, що розглянутий фінансовий стан ТОВ «Гірничотранспортна компанія» свідчить про те, що на підприємстві існують такі проблеми як: проблема скорочення чистого прибутку підприємства, наявності дебіторської та кредиторської заборгованості, збільшення заборгованості на підприємстві. Досліджуваному підприємству слід здійснити пошук альтернативних джерел оптимізації витрат підприємства.

– Проаналізовано, що протягом 2015-2017 рр. відбулося збільшення величини загальних витрат в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» на 5255 тис. грн. або на 31,96%. Зростання загальних витрат підприємства у 2017 р., порівняно з 2015 р., було спровоковане збільшенням значення таких статей витрат як: собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на 3639 тис. грн. або на 26,66% (збільшення собівартості реалізованої продукції свідчить про погіршення ступеня використання усіх ресурсів підприємства); адміністративних витрат на 1965 тис. грн. або на 99,49% (зростання значення показника відбулося за рахунок збільшення обсягу витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням підприємства). Натомість, за 2015-2017 рр. відбулося скорочення витрат на збут на 238 тис. грн. або на 45,25% (причиною зменшення даної статті витрат є сумнівні борги та втрати від знецінення запасів, що зберігаються на складах, економічні санкції, що застосовуються на підприємстві та ін.). У 2017 р., порівняно з 2015 р., обсяг інших операційних витрат зменшився на 111 тис. грн. або на 38,01% (скорочення значення інших

операційних витрат пов'язано із зменшенням витрат на операційну оренду активів, операційну курсову різницю, реалізацію інших оборотних активів та ін.).

– Зазначено, що з метою забезпечення точного й достовірного збору й обробки інформації про витрати, їх виникнення й контроль має здійснюватись в автоматизованому середовищі за певними структурами управління витратами. До таких структур в ТОВ «Гірничотранспортна компанія» автором статті рекомендовано віднести: центри відповідальності, економічний сектор та адміністрація за кожним автоматизованим робочим місцем. Таким чином, запропоновано концентрувати інформацію про витрати за місцями їх виникнення та, в цьому розрізі по ним обробляти й приймати управлінські рішення. Для реалізації зазначеного вченими робиться акцент на забезпеченні дієвості системи управління витратами шляхом поділу підприємства на центри відповідальності.

– Визначено резерви управління витратами підприємства. Так, для забезпечення ефективного менеджменту необхідно організувати управління витратами в різних аспектах – за технологіями, центрами відповідальності, видами продукції, за відповідальними особами, що дає змогу всебічно аналізувати рівень витрат і визначати їх відповідність встановлення нормам і на цій основі розробляти власну політику управління витратами, застосовуючи ефективні методи і механізми на всіх рівнях управління. Також обґрунтована методика планування витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія». Відповідно до проведеного розрахунку прогнозної моделі витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія», можна сказати, що прогнозується зростання величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» – у 2020 році, порівняно з 2018 роком, відбудеться зростання витрат на 5255,0 тис. грн. або на 21,2%. Прогнозується, що підвищення величини витрат ТОВ «Гірничотранспортна компанія» відбудеться за рахунок зростання обсягу збуту послуг та товарів підприємства, розширення ринків збуту для забезпечення конкурентної переваги досліджуваного підприємства.

– Запропоновано для зменшення витрат на паливно-енергетичні ресурси реалізувати два інвестиційні проекти на перспективу: 1) оновити основні засоби на виробництво електроенергії власними силами; 2) модернізувати парові котли шляхом заміни старих газово-мазутних горілок (ГМГ) на нові високоефективні струйно-нішові горілки (СНГ).

– Виявлено, що з проведених розрахунків видно, що дана пропозиція є вигідною для підприємства, оскільки вигоди перевищують у 3,9 рази затрати, про це свідчить показник індексу дохідності. Проект окупиться досить швидко, а саме за 3 роки і 2 місяці. Також після впровадження інвестиційного проекту у дію має соціальний ефект проекту, а саме впровадження струйно-нішевої технології дозволяє зменшити викиди у атмосферу таких шкідливих речовин, як вуглекислого газу і окису азоту на 50% та підвищити безпеку під час розпалювання та експлуатації. З проведених розрахунків видно, що дана пропозиція є вигідною для підприємства, оскільки вигоди перевищують у 3,9 рази затрати, про це свідчить показник індексу дохідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України із змінами і доповненнями, внесеними Законами України № 344-VIII від 17.09.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2014 № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>
3. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
4. Абрамова О.В. Аналіз витрат операційної діяльності підприємства. – Рукопис. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09. – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2015. – 22 с.
5. Адамовська В. С. Удосконалення управлінського обліку витрат операційної діяльності як один з напрямів бізнес-адміністрування / В. С. Адамовська, Н. В. Брітан // Агросвіт, 2015. – № 8. – С. 58-61.
6. Азьмук Л. Моделювання комбінаційних взаємозв'язків у системі «Витрати – Випуск»: проблеми та шляхи їх розв'язання / Л. Азьмук // Стратегія економічного розвитку України, 2006. – № 6. – С. 231-234.
7. Андрющенко І.С. Класифікація витрат операційної діяльності на підприємствах ресторанного господарства / І.С. Андрющенко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг : зб. наук. праць : у 2 ч. Вип. 1 (11) /Харк. держ. ун-т харч. та торг. – Х. : ХДУХТ, 2010. – С. 216-224.

8. Атамас П.Й. Управлінський облік: навч. посібник / П.Й. Атамас. – Д.–К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 440 с.
9. Бедринець М.Д. Ефективність діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах господарювання / М.Д. Бедринець // Бізнес Інформ, 2013. – № 4. – С. 183–190.
10. Бенькович А. Є. Оптимізація витрат діяльності на підприємстві / А. Є. Бенькович, І. М. Ломтева, М. П. Сначов // Збірник наукових праць Дніпропетровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна «Проблеми економіки транспорту», 2017. – Вип. 13. – С. 7-11.
11. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посібн. / О. Г. Біла. – Львів : Вид-во «Магнолія 2006», 2008. – 383 с.
12. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс. / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 528 с.
13. Болюх М.А. Економічний аналіз : навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов та ін. ; За ред. акад. АНУ, проф. М.Г. Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 556 с.
14. Бондаренко Н.М. Собівартість продукції: економічна сутність та її види / Н.М. Бондаренко, А.К. Устименко // Науковий вісник Херсонського державного університету, 2015. – Випуск 11. – Частина 2. – С. 51-54.
15. Бородкін О. Про формування і облік собівартості продукції за ринкових умов / О. Бородкін // Бухгалтерський облік і аудит, 2008. – № 4.
16. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу, 2012. – № 1(22). – С. 11–18.
17. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : підручник для студентів вузів спеціальності «Облік і аудит» / Вид. 2-ге, доп. І перероб. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 640 с.
18. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік : підручник для студентів спеціальності 7.050.106 «Облік і аудит» вищих навчальних закладів /

Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська ; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир : Рута, 2002. – 480 с.

19. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, Н.М. Малюга, Л.В. Чижевська. – Житомир: Рута, 2005. – 480 с.

20. Волонцевич С.О. Розробка економічного механізму оптимізації структури граничних витрат на промислових підприємствах // Вісник Харківського національного університету ім. Каразіна. – Харків: ХНУ, 2005. – № 668. – С. 77-79.

21. Гетьман О. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / О. О. Гетьман, В. М. Шаповал– 2-ге видання. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

22. Голомб В.В. Планування та економічне обґрунтування шляхів зниження собівартості продукції / В.В. Голомб, Т.О. Дзюба // Інфраструктура ринку, 2016. – Випуск 2. – С. 140-143.

23. Гончаров В.М. Внутрішній економічний механізм підприємства: навчальний посібник / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін. – Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2007. – 284 с.

24. Грещак М. Г. Управління витратами : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / М. Г. Грещак, О. С. Коцюба. – К. : КНЕУ, 2002. – 131 с.

25. Гриценко О.І. Дослідження питання удосконалення обліку витрат операційної діяльності / О.І. Гриценко // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля: науковий журнал. – Луганськ, 2014. – № 2 (209). – С. 61–66.

26. Давидович І. Є. Управління витратами: навч. посіб. / І. Є. Давидович. – К.: Центр навчальної літератури, 2008. – 320 с.

27. Даньків Й.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. / Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2010. – 229 с.

28. Добровський В.М. Управлінський облік: навч. посіб. / В.М. Добровський, Л.В. Гнилицька, Р.С. Кортикова. – К.: КНЕУ, 2005. – 278 с.

29. Дощич Г. А. Дослідження актуальних проблем управління витратами підприємства [Електронний ресурс] / Г. А. Дощич // Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – URL: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_120778.doc.htm

30. Дьордяй В. П. Класифікація операційних витрат підприємств енергорозподільчої галузі / В. П. Дьордяй, В. К. Макарович // Глобальні та національні проблеми економіки, 2017. – Випуск 17. – С. 826-830.

31. Догадайло Я.В. Удосконалення методу класифікації витрат на постійні та змінні / Я.В. Догадайло // Економіка транспортного комплексу: зб. наук. пр., 2007. – № 11. – С. 107-112.

32. Догадайло Я. В. Усовершенствование метода статистического анализа бухгалтерских счетов / Я.В. Догадайло, Я.Э. Киселева // Теория и практика трансформационных процессов в экономике регионов, отраслей и предприятий: материалы IV Междунар. науч.-практ. конф., 23 декабря 2013 г. – Курск: Деловая полиграфия, 2014. – Ч. 2. – С. 93-97.

33. Догадайло Я.В. Калькуляція собівартості робіт організації дорожнього господарства / Я.В. Догадайло // Економіка транспортного комплексу, 2016. – Вип. 27. – С. 1-12.

34. Домусчи А. О. Зарубіжний досвід управління витратами бізнес-суб'єктів сфери аграрного виробництва / А. О. Домусчи // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки, 2015. – Вип. 78(2). – С. 49-58.

35. Дробязко С. І. Методичні основи управління витратами підприємства / С. І. Дробязко // Економіка підприємства. Науково-практичний журнал «Академічний огляд». – Дніпропетровськ : Видавництво ДУЕП, 2010. – № 1 (32). – 127 с. – С. 55 –60.

36. Дубей Ю. В. Оперативне і стратегічне управління витратами на промислового підприємстві / Ю. В. Дубей // Економічний вісник, 2017. – № 1. – С. 125-132.

37. Ерохина О.С. Обоснование метода учёта затрат на производство и калькулирования себестоимости продукции в системе управления затратами /

О.С. Ерохина, Т.В. Федорович // Проблемы учета и финансов, 2012. – № 2 (6). – С. 51-58.

38. Євтушевська О.О. Особливості обліку і аналізу витрат діяльності на підприємствах виноробної галузі / О.О. Євтушевська, А.Б. Хамардюк // Економіка харчової промисловості, 2018. – Том 10. – Випуск 1. – С. 81-85.

39. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет в Украине : учеб. пособие для студентов вузов. – 5-е изд., доп. и перераб. – К. : Издательство А.С.К., 2003. – 847 с.

40. Збиранник О. М. Економічна сутність поняття витрат виробництва та їх класифікації в умовах сучасної економіки / О. М. Збиранник // Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2005. – Вип. 199: В 4 т. – Том I. – С. 177–182.

41. Золотухина А.Д. Методы учёта затрат и калькулирования себестоимости продукции (работ, услуг) / А.Д. Золотухина // Аудит и финансовый анализ, 2009. – № 2. – С. 30-38.

42. Ковтун С. Управління затратами / С. Ковтун, Н. Ткачук, С. Савлук. – Х. : Фактор, 2007. – 272 с.

43. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 485 с.

44. Когут У.І. Критерії класифікації витрат підприємства / У.І. Когут // Вісник НУ «Львівська політехніка», 2008. – № 624. – С. 43–49.

45. Козаченко Г. В. Управління затратами підприємства : монографія / Г. В. Козаченко, Г. А. Макухін. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.

46. Колісник Г.М. Зарубіжний досвід державного регулювання витратами підприємства та його адаптація в Україні / Г.М. Колісник // Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2016. – Випуск 8. – Частина 1. – С. 106-111.

47. Корінько М. Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Д. Корінько, Г. Б. Тітаренко // Актуальні проблеми економіки, 2009. – № 9. – С. 126-131.
48. Котенко Т. Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Т. Ю. Котенко // Актуальні проблеми економіки, 2010. – № 6. – С. 118-121.
49. Крапівницька С. М. Розвиток системи управління витратами підприємства [Електронний ресурс] / С. М. Крапівницька, М. В. Зарукевич // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова, 2013. – URL: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/41.pdf
50. Лебедев В. Г. Управление затратами на предприятии / В. Г. Лебедев, Т.Г. Дроздова, В. П. Кустарев. – СПб.: Бизнес-пресса, 2006. – 265 с.
51. Левицька І.О. Управлінський облік і аудит витрат на постачання та передачу електричної енергії енергопостачальних компаній України дис. канд. ек. наук: 08.00.09/ Левицька Ірина Олексіївна. – Київ, 2015. – 294 с.
52. Маниліч М.І. Собівартість продукції: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / М.І. Маниліч, О.В. Миронюк. – URL: <http://archive.nbuuv.gov.ua>
53. Міценко Н.Г. Собівартість як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства / Н.Г. Міценко, С.В. Мизгала // Науковий вісник НЛТУ України, 2009. – № 19(4). – С. 129-132.
54. Нападовська Л.В. Управлінський облік : монографія / Л.В. Нападовська. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2000. – 450 с.
55. Нашкерська Г. В. Бухгалтерський облік : навч. посібн. / Г. В. Нашкерська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
56. Нусінова О. В. Визначення величини недоотриманого грошового потоку промисловими підприємствами / О. В. Нусінова, Є. В. Міщук // Бізнес Інформ: Міжнародний науковий економічний журнал. – Харків, 2012. – № 4. – С. 210 – 214.

57. Овчаренко Є. І. Застосування класифікаторів витрат в управлінському обліку підприємства / Є. І. Овчаренко, О. М. Ляшенко // Зб. наук. пр. «Економіка. Менеджмент. Підприємництво», 2008. – № 20.

58. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: Підручник / М. Ф. Огійчук, Л.О.Сколотій,, М. І. Беленкова та ін. / За ред. проф. М. Ф. Огійчука. – 7–те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2016. – 1040 с.

59. Олійник С.О. Особливості обліку та управління витратами на підприємстві / С.О. Олійник // Журнал науковий огляд, 2017. – № 5 (37). – С. 1-13.

60. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В. М. Панасюк. – Тернопіль : Астон, 2005. – 288 с.

61. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г .О. Партин. – Київ : УБС НБУ, 2008. – 219 с.

62. Петухова В.В. Формирование организационно-экономического механизма управления затратами в овощеводстве защищенного грунта / В.В. Петухова // «Молодой учёный», 2013 г. – № 9 (56). – С. 226-231.

63. Присяжнюк Л. Г. Оптимізація витрат підприємств машинобудівної галузі [Електронний ресурс] / Л. Г. Присяжнюк. – URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/download/108762/103705>

64. Пурій Г. В. Методичні підходи до управління операційними витратами підприємств з метою запобігання банкрутству / Г. В. Пурій // Бізнес Інформ, 2013. – № 5. – С. 293-298.

65. Россоха В. В. Адаптація управління до умов невизначеності / В. В. Россоха // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи», 2015 р. – С. 7-11.

66. Самсоненко А. О. Сучасний стан та проблеми економічного розвитку України [Електронний ресурс] / А. О. Самсоненко. – URL : <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/2013>

67. Семчук І.В. Шляхи підвищення ефективності управління витратами на підприємстві / І.В. Семчук, В.Г. Мазур // Глобальні та національні проблеми економіки, 2018. – Випуск 22. – С. 544-548.

68. Скрипник М. І. Сутність витрат як економічної категорії / М. І. Скрипник // Вісник ЖДТУ. – Серія «Економічні науки», 2009. – Вип. 4 (50).

69. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / В. В. Сопко. – К. : КНЕУ, 2006. – 526 с.

70. Спіцина В.В., Сіренко Н.М. Механізми управління витратами сільськогосподарських підприємств в умовах економічної невизначеності / В.В. Спіцина, Н.М. Сіренко // Молодий вчений, 2017. – № 1 (41). – С. 705-709.

71. Сук Л. Склад та класифікація витрат на підприємствах / Л. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві, 2007. – № 20. – С. 46–49.

72. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : монографія / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.

73. Трубочкина Н. И. Управление затратами предприятия / Н.И. Трубочкина. – М. : ИНФРА. – М., 2009. – 160 с.

74. Турило А. М. Аналіз результативності інвестиційних проектів з використанням коефіцієнта нормалізації / А. М. Турило, Я. В. Нусінова // Економіка: проблеми теорії та практики : Зб. наук. праць. – Вип. 233. – Т. 5. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – С. 850 – 861.

75. Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 120 с.

76. Управлінський облік /Дон Р. Хенсен, Меріен М. Моувен, Небіл С. Еліас, Девід У. Сенков.Пер. з англ. 5-го канад. вид. О. Григораша, О.

Рахубовського, Н. Краснік та ін. Наук. ред. пер. Н.П. Краснік. – К.: Міленіум, 2002. – 974 с.

77. Управління витратами: навч. посіб. / М.Г. Грещак, В.М. Гордієнко, О.С Коцюба та ін.; за заг. ред. М.Г. Грещака. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.

78. Управління затратами підприємства: монографія / Г. В. Козаченко, Ю. С Погорєлов, Л. Ю. Хлап'юнов, Г. А. Макухін. – К.: Лі бра, 2007. – 320 с.

79. Цал-Цалко Ю. С. Витрати підприємства : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 656 с.

80. Цимбалюк Л. Г. Формування та управління витратами виробництва / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун, Л. І. Антошкіна. – Донецьк : Юго-Восток, 2009. – 240 с.

81. Цимбалюк Л. Г. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу, 2011. – № 3(15). – С. 88-95.

82. Цуркан І. М. Удосконалення управління витратами сільськогосподарського підприємства на основі економіко-математичного моделювання / І. М. Цуркан, К. В. Бурлак // Науковий диспут: питання економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт IV Міжнародної науково-практичної конференції, 2015 р. – С. 68-71.

83. Череп А.В. Управління собівартістю: монографія / А.В. Череп. – Х.: ІНЖЕК, 2005. – 376 с.

84. Череп А. В. Управління витратами суб'єкта господарювання : монографія / А. В. Череп // Ч. І. – 2-ге вид., стереотип. – Х. : ВД «Інжек», 2007. – 368 с.

85. Череп А. В. Управління витратами суб'єктів господарювання: монографія у II ч.: Монографія. / Череп А. В. – 2-ге вид. – Харків : ІНЖЕК, 2007. – 360 с.

86. Шелковникова О. В. Аудит витрат підприємства як складова внутрішньофірмових стандартів / О. В. Шелковникова // Наукові праці КНТУ. Економічні науки, 2010. – № 17 – С. 132–147.

87. Юровский Б.С Планирование, учёт и анализ себестоимости продукции / Б.С Юровский. – Х.: Консульт, 2006. – 368 с.

88. Юрченко О. А. Методика внутрішнього контролю витрат іншої операційної діяльності / О. А. Юрченко // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економічний часопис-XXI, 2013. – № 1-2(2). – С. 52-56.

89. Ясінська А. І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / А. І. Ясінська // Національний університет «Львівська політехніка», 2007. – URL: <http://vlp.com.ua/files/54.pdf>.

90. Офіційний сайт ТОВ «Гірничотранспортна компанія» [Електронний ресурс]. – URL: <http://gtk-ltd.com.ua>

ДОДАТКИ

Додаток А

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2015 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	3	2	4
первісна вартість	1001	5	5	5
накопичена амортизація	1002	2	3	1
Незавершені капітальні інвестиції	1005	56	53	26
Основні засоби:	1010	3734	3567	2353
первісна вартість	1011	8246	8267	6539
Знос	1012	4512	4700	4186
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
Знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	3793	3622	2383
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	2509	213	1350
Виробничі запаси	1101	989	7	585
Незавершене виробництво	1102	1395	0	425
Готова продукція	1103	125	206	63
Товари	1104	0	0	277
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховування	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1344	1943	427
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0	0
з бюджетом	1135	30	184	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	30	30	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0

із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4	4	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	10	103	70
Готівка	1166	1	0	0
Рахунки в банках	1167	9	103	70
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	371	30	79
Усього за розділом II	1195	4268	2477	1926
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	8061	6099	4309

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	404	404	404
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	1313	1799	1313
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	19	19	19
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-1070	-56	-2107
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	666	2166	-371
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	3935	2205	1300
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітного періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних	1532	0	0	0

виплат; (на початок звітнього періоду)				
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	3935	2205	1300
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	326	478	1291
за розрахунками з бюджетом	1620	99	218	48
за у тому числі з податку на прибуток	1621	0	101	0
за розрахунками зі страхування	1625	98	123	129
за розрахунками з оплати праці	1630	212	263	254
за одержаними авансами	1635	2723	445	1645
за розрахунками з учасниками із внутрішніх розрахунків	1640	0	0	3
за страховою діяльністю	1645	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2	201	10
Усього за розділом III	1695	3460	1728	3380
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	905	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	8061	6099	4309

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2015 рік

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	17257	15124
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2015	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(13648)	(12322)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0

Валовий: прибуток	2090	3609	2802
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	299	196
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(1975)	(1810)
Витрати на збут	2150	(526)	(334)
Інші операційні витрати	2180	(292)	(48)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1115	806
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	10
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(0)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(10)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1115	806
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-101	-2
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1014	804
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових	2405	0	0

інструментів			
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1014	804
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	8745	8343
Витрати на оплату праці	2505	3913	3559
Відрахування на соціальні заходи	2510	1469	1353
Амортизація	2515	191	209
Інші операційні витрати	2520	809	576
Разом	2550	15127	14040
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Додаток Б

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2016 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	2	2	4
первісна вартість	1001	5	5	5
накопичена амортизація	1002	3	3	1
Незавершені капітальні інвестиції	1005	53	295	26
Основні засоби:	1010	3567	3793	2353
первісна вартість	1011	8267	8936	6539
Знос	1012	4700	5143	4186
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
Знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	3622	4090	2383
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	213	294	1350
Виробничі запаси	1101	7	28	585
Незавершене виробництво	1102	0	0	425
Готова продукція	1103	206	266	63
Товари	1104	0	0	277
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1943	1082	427
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0	0

з бюджетом	1135	184	459	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	30	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0
із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4	2	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	103	455	70
Готівка	1166	0	0	0
Рахунки в банках	1167	103	455	70
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	30	76	79
Усього за розділом II	1195	2477	2368	1926
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	6099	6458	4309

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	404	404	404
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	1799	1800	1313
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	19	70	19
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-56	1886	-2107
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	2166	4160	-371
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2205	0	1300
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0

Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0
резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	2205	0	1300
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість:	1610	0	0	0
за довгостроковими зобов'язаннями				
за товари, роботи, послуги	1615	478	1014	1291
за розрахунками з бюджетом	1620	218	412	48
за у тому числі з податку на прибуток	1621	101	285	0
за розрахунками зі страхування	1625	123	96	129
за розрахунками з оплати праці	1630	263	339	254
за одержаними авансами	1635	445	433	1645
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	3
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	0	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	201	4	10
Усього за розділом III	1695	1728	2298	3380
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	6099	6458	4309

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2016 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	21347	17257
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховування	2012	0	0

Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2015	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(16033)	(13648)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	5314	3609
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	1480	299
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(3158)	(1975)
Витрати на збут	2150	(369)	(526)
Інші операційні витрати	2180	(893)	(292)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	2374	1115
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(0)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2374	1115
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-381	-101
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	1993	1014
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код	За звітний	За аналогічний

	рядка	період	період попереднього року
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1993	1014
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	12053	8745
Витрати на оплату праці	2505	4808	3913
Відрахування на соціальні заходи	2510	1658	1469
Амортизація	2515	443	191
Інші операційні витрати	2520	1550	809
Разом	2550	20512	15127
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Додаток В

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31.12.2017 р.**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи:	1000	2	64	4
первісна вартість	1001	5	82	5
накопичена амортизація	1002	3	18	1
Незавершені капітальні інвестиції	1005	295	249	26
Основні засоби:	1010	3793	3563	2353
первісна вартість	1011	8936	9179	6539
знос	1012	5143	5616	4186
Інвестиційна нерухомість:	1015	0	0	0
первісна вартість	1016	0	0	0
знос	1017	0	0	0
Довгострокові біологічні активи:	1020	0	0	0
первісна вартість	1021	0	0	0
накопичена амортизація	1022	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0	0
інші фінансові інвестиції	1035	0	0	0
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	0	0	0
Відстрочені податкові активи	1045	0	0	0
Гудвіл	1050	0	0	0
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0	0	0
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	0	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0	0
Усього за розділом I	1095	4090	3876	2383
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	294	314	1350
Виробничі запаси	1101	28	38	585
Незавершене виробництво	1102	0	52	425
Готова продукція	1103	266	224	63
Товари	1104	0	0	277
Поточні біологічні активи	1110	0	0	0
Депозити перестраховання	1115	0	0	0
Векселі одержані	1120	0	0	0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1082	1870	427
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0	0
з бюджетом	1135	459	197	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0	0
з нарахованих доходів	1140	0	0	0

із внутрішніх розрахунків	1145	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2	3	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	455	242	70
Готівка	1166	0	2	0
Рахунки в банках	1167	455	240	70
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0	0
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0	0	0
у тому числі в:				
резервах довгострокових зобов'язань	1181	0	0	0
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	0	0	0
резервах незароблених премій	1183	0	0	0
інших страхових резервах	1184	0	0	0
Інші оборотні активи	1190	76	111	79
Усього за розділом II	1195	2368	2737	1926
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0	0
Баланс	1300	6458	6613	4309

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду	На дату переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	404	404	404
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0	0	0
Капітал у дооцінках	1405	0	0	0
Додатковий капітал	1410	1800	1800	1313
Емісійний дохід	1411	0	0	0
Накопичені курсові різниці	1412	0	0	0
Резервний капітал	1415	70	70	19
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1886	2126	-2107
Неоплачений капітал	1425	(0)	(0)	(0)
Вилучений капітал	1430	(0)	(0)	(0)
Інші резерви	1435	0	0	0
Усього за розділом I	1495	4160	4400	-371
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	0	0	0
Пенсійні зобов'язання	1505	0	0	0
Довгострокові кредити банків	1510	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	1515	0	0	1300
Довгострокові забезпечення	1520	0	0	0
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0	0	0
Цільове фінансування	1525	0	0	0
Благодійна допомога	1526	0	0	0
Страхові резерви, у тому числі:	1530	0	0	0
резерв довгострокових зобов'язань; (на початок звітнього періоду)	1531	0	0	0

резерв збитків або резерв належних виплат; (на початок звітнього періоду)	1532	0	0	0
резерв незароблених премій; (на початок звітнього періоду)	1533	0	0	0
інші страхові резерви; (на початок звітнього періоду)	1534	0	0	0
Інвестиційні контракти;	1535	0	0	0
Призовий фонд	1540	0	0	0
Резерв на виплату джек-поту	1545	0	0	0
Усього за розділом II	1595	0	0	1300
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	1600	0	0	0
Векселі видані	1605	0	0	0
Поточна кредиторська заборгованість: за довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0	0
за товари, роботи, послуги	1615	1014	395	1291
за розрахунками з бюджетом	1620	412	186	48
за у тому числі з податку на прибуток	1621	285	32	0
за розрахунками зі страхування	1625	96	63	129
за розрахунками з оплати праці	1630	339	469	254
за одержаними авансами	1635	433	632	1645
за розрахунками з учасниками	1640	0	0	3
із внутрішніх розрахунків	1645	0	0	0
за страховою діяльністю	1650	0	0	0
Поточні забезпечення	1660	0	451	0
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0	0
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	4	17	10
Усього за розділом III	1695	2298	2213	3380
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0	0
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0	0	0
Баланс	1900	6458	6613	4309

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 рік**

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	21736	21347
Чисті зароблені страхові премії	2010	0	0
Премії підписані, валова сума	2011	0	0
Премії, передані у перестраховання	2012	0	0
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0	0
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2015	0	0
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(17287)	(16033)

Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0	0
Валовий: прибуток	2090	4449	5314
Валовий: збиток	2095	(0)	(0)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0	0
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0	0
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0	0
Інші операційні доходи	2120	253	1480
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2130	(0)	(0)
Адміністративні витрати	2130	(3940)	(3158)
Витрати на збут	2150	(288)	(369)
Інші операційні витрати	2180	(181)	(893)
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	293	2374
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	(0)	(0)
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	0	0
Інші доходи	2240	0	0
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	(0)	(0)
Втрати від участі в капіталі	2255	(0)	(0)
Інші витрати	2270	(0)	(0)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	293	2374
Фінансовий результат до оподаткування: збиток	2295	(0)	(0)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-53	381
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	240	1993
Чистий фінансовий результат: збиток	2355	(0)	(0)
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року

Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	240	1993
ІІІ. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	13754	12053
Витрати на оплату праці	2505	5271	4808
Відрахування на соціальні заходи	2510	1073	1658
Амортизація	2515	505	443
Інші операційні витрати	2520	1145	1550
Разом	2550	21748	20512
ІV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	0	0
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0